30
YIL
300
SAYI

Sayı 12 (300)
Aralık 2019
Yıl XXVII

ISSN: 1312-9872

Yayın Sahibi
BULGARİSTAN
MÜSLÜMANLARI
BAŞMÜFTÜLÜĞÜ

Yayın Türü
Aylık, süreli

Yayın Kurulu
Vedat S. Ahmed
Cemal Hatip
Dr. İsmail Cambazov
Dr. Kadir Muhammed
Murad Boşnak
Muhammed Kamber

Dizgi ve Tasarım
Salih M. Şabanov

Adres
Sofya 1000
ul. „Bratya Miladinovi" 27
Müslümanlar Dergisi
tel.: 02/981 60 01

Temsilcilikler
Bölge Müftülükleri
Cami Encümenlikleri

Online
www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Baskı
Sky Print

Abone ücretleri
Yıllık: 24,00 lv.
Altı aylık: 12,00 lv.

30 YIL – 300 SAYI...
BERABER YÜRÜDÜK BİZ BU YOLLARDA...

45 yıl boyunca güzelim Bulgaristan'a hükmeden ve aslâ geri dönmez denen totaliter komünist sistemin çarkı 10 Kasım 1989 tarihinde geri dönmeye başladı...

Totaliter komünizm, evrensel insan hak ve değerlerinden olan inanç ve ifade hürriyeti, kendi dilinde konuşma özgürlüğü ve mülkiyet hakkının gaspedilmesi demekti. Bunları savunmaya kalkanlara hayat hakkı tanımamak anlamına gelmektedir...

Böyle bir çarkın ezdiği Bulgaristan Müslüman-Türk azınlığının direnişi ve ayaklanmaları sonucunda 10 Kasım 1989'da komünistler çark ettiller. Esmeye başlayan hürriyet rüzgârıyla önce zorla çalınan adlarımızın iadesi 29 Aralıkta kararlaştırıldı. Bu çok önemli bir adımdı, zira bazılarımızın 5 senedir, bazılarımızın 28 senedir, bazılarımızın da 40 senedir zorla dayatılan Bulgar ve Hristiyan adlarından kurtulma vakti gelmişti. Ama bununla da kalmadı...

24 Nisan 1990 tarihinde inanç ve ifade özgürlüğümüzün bir nişanesi olarak Bulgaristan Müslümanlarının sesi olmak üzere "MÜSLÜMANLAR" gazetesi Türkçe ve Bulgarca ilk sayısıyla bizlere seslendi... Bunun öncesinde ve sonrasında Müslüman topluluğuna bin bir eziyette bulunan dönemin Başmüftüsü Nedim Gencev, bu gazeteye imzasını atmakla hayatındaki az sayıdaki hayırlı işlerden birini yapmış oldu!

Bu tarihi olay bir Ramazan Bayramı arefesinde yaşandı. O yüzden "Müslümanlar" Müslümanların çifte bayram yaşattı...

O gün bugündür sesimiz, nefesimiz, hürriyetimiz, canlı tarihimiz olan "Müslümanlar", zorlu yolculuğuna "Dinim, imanım, dilim, adım!" diyerek adım adım devam etmektedir.

Şüphesiz, yayına başlaması kolay olmadı... Yürüyüşü ağır aksak oldu. Kusurları vardı. Ama ısrarlı yürüyüşünü sürdürdü. Bazı gazete ve dergiler kapanırken, daralırken "Müslümanlar" açıldı, genişledi. Gazete olarak çıkmaya başlayıp 15 senede 125 sayı yayınlandı. Bu süreçte sıkıntılar yaşandı, kısa aralıklar oluştu, hatta bir dönem dayatılan çift müftülük uygulaması sonucunda aynı isimle iki gazete çıktı! Amma ve lâkin ilk sayısına "Bismillâh" diyerek başlayan gazetemiz yolculuğuna devam etti. Hem de büyüyerek, genişleyerek...

2005 yılında rahmetli İsmail Çavuşev Hocamızın teşebbüsüyle ikinci 15 yılımıza dergi olarak başladık ve 126. sayısından itibaren her ay ara vermeksizin 30. yılımıza 300. sayımızla ulaşarak evinize misafir olduk. Hatta sayfalarımız arttı, olgunluğumuzun meyvesi olarak "Hilâl" doğdu... Aydınlattığımız evlerin sayısı arttı...

Böylece hep birlikte tarihe önemli bir kayıt düştük... Bu 30 yıl içerisinde derdimizi anlatarak, dinimizi tebliğ ederek, kültür ve edebiyatımızı tanıtarak, dilimizi kullanarak önemli bir hikâye yazdık. Bazen görmezden gelindik, bazen eleştirildik, bazen kıskanıldık, bazen can çekiştik, ama elhamdülillâh bugüne kavuştuk.

Siz değerli ve vefakâr okuyucularımızla, gayretli imam ve encümenlerimizle, azimli müftülerimizle, sebatkâr Başmüftülük idaremizle ve en önemlisi de Allah'ın inayetiyle bu 30 yıllık 300 menzillik yolu beraber yürüdük. Menzil-i maksûda varana dek beraberliğimiz sürsün!

400. sayımızda görüşmek dileğiyle...

Vedat S. Ahmed

İÇİNDEKİLER

02 Osmanlı Arşiv Belgeleri ve Yazma Eserler Arasında Geçen Bir Ömre Dair
06 "Yeşil Müslümanlar" ve "Kara Müslümanlar"
08 Başmüftülüğün Kurumayan Mürekkebi: Müslümanlar Dergisi
10 Kitap Delisi
12 Basın Varlık Belirtisidir
13 Ne güne kadar?
14 Takva
17 Müslümanın Özellikleri

İmzalı yazılardan, ilân ve reklamlardan reklam sahipleri sorumludur. • Sayın okuyucularımız, dergimizin sayfalarında ayet-i kerime, hadis mealleri ve mübarek isimler bulunduğu için yerlere atılmamasını rica ediyoruz.

OSMANLI ARŞİV BELGELERİ VE YAZMA ESERLER ARASINDA GEÇEN BİR ÖMRE DAİR

Sofya Halk Kütüphanesi Şarkiyat Şubesi Emekli Müdürü Prof. Dr. Stoyanka Kenderova İle Mülâkât

Saygıdeğer Hocam, öncelikle sizi okuyucularımıza tanıtmakla başlayalım arzu ederseniz. Çok da münasip olmamakla birlikte yine de soralım: Kimdir Prof. Kenderova? Bugün Bulgaristan'daki en değerli Osmanlı ve genelde Şarkiyat uzmanlarından biri olarak szilerle konuşuyor olmamız için nasıl bir sergüzeştiniz oldu?

1970 yılında Sofya "Aziz Kliment Ohridski" Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldum, ikinci uzmanlık alanım ise Fransız dili idi. Mezun olduktan hemen sonra ise "Aziz Kiril ve Metodiy" Halk Kütüphanesi (KMHK) Şarkiyat Şubesinde arşivci olarak çalışmaya başladım. Meslektaşlarım artık iyi birer Osmanlı bilimi uzmanıydı, o yüzden ben de bu alanda gelişmeye fırsatı buldum. Osmanlıca evrakı tasnif ediyordum, fakat bölümün yazmalar fonuyla meşgul olacak şekilde uzmanlaşmam gerekiyordu.

Bulgatistan ile Arap ülkeleri arasındaki iyi kültürek ilişkilerden hareketle kütüphane idaresi tarafından desteklenerek 1974 yılında Tunus'taki "Burgiba School"da yoğun bir Arapça kursu gördüm, daha sonra 1976 yılında da Irak'ta birkaç aylık ihtisas eğitimi aldım. Bağdat ve Musul kütüphanelerindeki Arapça yazma eserlerle çalışma imkânım oldu, bununla beraber Arapçamı da pratik olarak geliştirdim. 1986 yılında Şarkiyat Enstitüsü Leningrad Şubesinde (şimdiki adı ile St. Peterburg Doğu Yazmalar Enstitüsü) "El-İdrisî'nin Balkanlar Hakkında Verdiği Bilgiler" konusu üzerine bir tez yazdım. Danışman hocam, Rus tarihçilerinin en meşhurlarından olup Arap hilâfetine dair dört ciltlik tarihi yazan Oleg G. Bolşakov idi.

Daha sonra Boyan Beşevliev ile beraber "El-İdrisî'nin Haritalarında Balkan Yarımadası" adlı çalışmayı yaptık ve bunu yaparken eskiden Şerif Halil Paşa tarafından Şumnu'daki kütüphaneye vakfedilmiş olup şu anda KMHK'da bulunan El-İdrisî'nin "Nüzhetü'l-Müştâk" (Ülkeleri Gezmeyi Özleyen Kişinin Eğlencesi) adlı eserini de bu çalışmamızda inceledik. Seneler sonra tekrar Ortaçağ Arap coğrafya bilimine dönerek 2011 yılında yayınlanmış olan "Arap Yazılı Haritacılık Geleneğinde Bulgaristan" başlıklı Bulgarca atlasın hazırlanmasına katkıda bulundum.

Anlaşılan kazmayı çok derine vurarak işe koyulmuşsunuz. Sonra nasıl devam ettiniz?

Meslektaşım Ganka Petkova, KMHK'da muhafaza edilen el yazması Kur'ân-ı Kerim nüshalarına dair "Arapça Yazmalar Kataloğu" 1. cildini yayınladıktan sonra 2. cilt olarak Tefsirler konusu hazırlayacağını düşünüyorduk. Bundan dolayı bana hadis yazmalarını çalışma görevi verildi ve bu eser 3. cilt olarak 1995 senesinde Londra'da yayınlandı. 2013'te meslektaşım Dr. Anka Stoilova ile beraber "KMHK'da Bulunan Doğu Yazmalarının Kısa Kataloğu"nun 1. cildini, yani OP 1-200 arasındaki eserlerin kataloğunu yayınladık. Şimdilerde ise sonraki 200 yazmayı (OP 201-400) kapsamakta olan 2. cilt basım aşamasındadır.

1994-1996 arasında her eğitim yılında Strasburg Üniversitesi Türkoloji Bölümünde birer sömestr Osmanlı Türkçesi dersi verdim. Yalnız Fransa'da değil, başka Batı Avrupa ülkelerinde de çeşitli bilimsel konferanslara katılmanın yanısıra birçok Osmanlı ve şarkiyat araştırmaları uzmanı ile tanışıp irtibat kurma imkânım oldu. Küçük ve tanınmayan yazma koleksiyonları yayınlama amaçlı Fransız-İtalyan ortak projesi sayesinde hazırlamış olduğum "Strasburg Üniversitesi Türkoloji Bölümünde Muhafaza Edilen Doğu Yazma Eserler Kataloğu" 2009'da Roma "Nallino" Şarkiyat Enstitüsü ile Fransa Bilimler Akade-

Fransalı ve İranlı meslektaşlarla birlikte, Paleografi sempozyumunda.

misi İranoloji ve Hindoloji Bölümü tarafından yayınlandı.

▶ ***Efendim, Samokov konusunu ve oradaki Osmanlı kütüphanesini o dönemde mi çalışmaya başladınız?***

Fransa'da bulunduğum esnada "Osmanlı İmparatorluğunun Balkan Sınırlarında Müslüman Kitapları ve Kütüphaneleri. XVIII ve XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Samokov" konulu ikinci doktora çalışmamı hazırlamaya başladım ve bu tezimi 2000 yılında savundum. Konunun, yani kütüphaneler tarihinin güncelliğinden dolayı çalışmam Fransızlar tarafından kitap hâlinde yayınladı. Ardından bu doktora çalışmamın daha kısa, ama gözden geçirilmiş Bulgarca varyantını profesörlük çalışması olarak savundum ve bu eser 2002 yılında KMHK tarafından "Samokov Müslümanları Arasında Kitaplar, Kütüphaneler ve Okuyucu İlgileri. XVIII ve XIX. Yüzyılın İlk Yarısı" başlığıyla Bulgarca yayınlandı.

▶ ***Sayın Kenderova, sizin Osmanlı dönemi tıp çalışmalarına dair araştırmalarınıza da sıkça rastlamaktayız...***

Kütüphaneler tarihi dışında Osmanlı İmparatorluğu tıp tarihi de ilgimi çekmektedir. 2015'te KMHK "Tuna Vilâyetinde Fakir ve Göçmen Hastaneleri" adlı Bulgarca eserimi yayınladı. Bu çalışmada, Kırım Harbi ve Rusya'nın Kafkaslar'da yürüttüğü savaşlardan dolayı Osmanlı Devletine sığınan binlerce muhacir için Tuna Vilâyetinin Vidin, Hacıoğlu Pazarcığı ve Tulça şehirlerinde kurulan hastanelerin günlük ve aylık istatistiklerini incelemekteyim. Bu tür dokümanlar yerel ölçekte hazırlanmış ve Bulgaristan topraklarındaki düzenli sağlık hizmetlerinin başlangıcını teşkil etmektedir.

▶ ***Efendim, neden Türkoloji? Türkoloji Bölümünü seçmenizin ve bu alanda ihtisas sahibi olmanızın herhangi özel bir sebebi var mı?***

Memleketim Velingrad kasabasında liseden mezun olduktan sonra arzum eğitimimi filoloji alanında sürdürmekti. Bulgar dili ve edebiyatı ile Rus dilinden sınavla girilen Bulgar, Rus veya Slav filolojilerine bir de Bulgar dili ve edebiyatı ile tarih dersinden sınava girerek kazanılabilen Arap veya Türk filolojilerine başvurabilirdim. Rus dili sınav sonuçlarım Slav filolojilerinin hiçbirine yeterli değildi. Meğer, 1964'te açılmış olan Sofya Üniversitesi Arap Filolojisi bölümü de öğretim kadrosu yetersizliğinden 1965'te kapanmıştı. Öğrenci adaylarına yönelik tanıtım kitapçığında Türk Filolojisi bölümünde Arapça ve Farsçanın da okutulduğu belirtilmişti. Sınav sonuçlarım yeterli olduğu için bu bölümde eğitime başladım.

▶ ***Kader deyip geçelim... Ve sizi KMHK Şarkiyat Şubesinin uzmanları arasında buluyoruz... Uzun yıllar orada müdür olarak da bulundunuz. Bize biraz bu kütüphanenin barındırdığı arşiv belgelerinden ve bu belgelerin oraya geliş serüveninden bahsedebilir misiniz?***

KMHK'nin Osmanlıca ilk belgeleri (çoğunlukla eski Türk yönetiminin bıraktığı arşivler) Bulgaristan Devletinin Kurtuluşundan hemen sonra getirilmiş ve böylece bölümün temeli atılmıştır. Şarkiyat Şubesi resmî olarak 1909 yılında açılarak resmî "Devlet Gazetesi"nde yayınlanmıştır. O yüzden bu yıl açılışının 110. yıldönümünü kutlamaktayız. O sırada getirilen evrak genellikle Osmanlı egemenliğindeki Bulgaristan tarihi ile ilgilidir. Bilindiği gibi, 1931'de Türkiye Osmanlı arşivlerinin bir kısmını satışa çıkarmış, bazı Türk aydınları da buna karşı çıkmıştır. Arşiv belgeleri hurda olarak açık artırmayla Belovo Kağıt Fabrikası (bazılarına göre ise Knyajevo'daki) tarafından satın alınmıştır. Fakat evrakın tarihî açıdan önemi tespit edilince muhafaza edilerek KMHK'ye teslim edilmiştir. Bu, fon çok büyük ve önemli bir kazanım olup bütün Osmanlı İmparatorluğu tarhi için değerlidir. Elde edilen evrak yalnız Bulgar toprakları ve Balkanlar hakkında değil, günümüz Türkiyesi, Arap ülkeleri, Kafkaslar, Avrupa ülkeleri vs. hakkındadır. Bu evrakın tasnifi konusunda çok çaba sarf edilmekte-

İstanbul'da düzenlenen Tıp Tarihi Kongresinde meslektaşlarla

dir. Coğrafya esasına dayalı olarak 328 yerleşim yeri fonuna ayrılmıştır (meselâ, 1. fon İstanbul; 112. fon Rusçuk; 279. fon Şam gibi) ve özel temalı sınıflandırma şemasına göre tasnif edilmişlerdir: İktisadî Konular, Siyasî Konular, Maliye, Eğitim ve Sağlık, Askerî Konular ve Din. Bu evrakın elde edilmesi sonucunda Kütüphanemiz hacim bakımından İstanbul Osmanlı Arşivi ve Mısır Arşivi'nden sonra dünyada 3. yerde gelmektedir. Yukarıda bahsedilen 328 fon haricinde evrakın başka bir kısmı Ortadoğu Arşiv Koleksiyonu (OAK) ve Yeni Sağlanan Türk Arşivleri (YSTA) koleksiyonlarında düzenlenmiştir.

1993'te Bulgaristan Cumhuriyeti "Arşivler" Devlet Kurumu ile Türkiye Cumhuriyeti Arşivler Genel Müdürlüğü arasında evrak teatisi konusunda ilk adım atıldı. Aslında mikrofilmlerin teatisi Sofya Halk Kütüphanesi ile İstanbul Osmanlı Arşivi arasında gerçekleşti. KMHK'yı ziyaret eden İstanbul Osmanlı Arşivi Müdürlüğü yönetimi bizdeki evrakın korunması ve tahrip olanları restore etmek için sarf ettiğimiz çabalardan memnun kaldı.

► *Hocam, gelelim sizin de son dönemlerde çalışmalarınızı yoğunlaştırdığınız saha olan yazma eserlere... KMHK'deki yazma eserler hakkında sizden kısa bir bilgi alabilir miyiz?*

KMHK'de bulunan el yazması eserler söz konusu olunca, onlar da kütüphaneye Bulgaristan'ın Kurtuluşu'ndan sonra getirilmiştir. O zamana kadar bu eserler Osmanlı döneminde kurulan vakıf kütüphanelerindedir. Azımsanmayacak sayıda yazma de farklı kişiler tarafından hibe edilmiş veya kütüphane tarafından satın alınmıştır. Bugün toplam sayıları 3800'ü başlığı aşmaktadır. Yazma ve matbu eserlerin en büyük kısmı Mehmed Hüsrev Paşa tarafından yaptırılan Samokov Vakıf Kütüphanesinden getirilmiş olup sayıları 2000 ciltten fazladır. Osman Pazvantoğlu'nun (ö. 1807) babası Pasbanzâde Ömer Ağa oluşturulan Vidin Kütüphanesinden getirilen eserlerin sayısı 650-700 kadardır. Fakat bu kütüphaneyi inşa ettiren oğludur, böylece babası, annesi Rukiye Hatun ve bu şehirdeki kütüphaneye kiatp hibe eden sayısı 70'ten fazla bağışçının yazılı mirasını bu kütüphanede koruyabilmiştir. Köstendil, Rusçuk, Sofya, Silistre, Şumnu gibi şehirlerden getirilen eserler da mevcuttur.

► *Efendim, siz galiba Şumnu Şerif Halil Paşa Kütüphanesinden KMHK'ye getirilen kitapların serencamına da şahitsiniz, öyle değil mi?*

Şumnu veya Madara doğumlu olup Osmanlı payitahtı bürokrasi teşkilâtında önemli görevler alan Şerif Halil Paşa tarafından 1744 yılında yaptırılan Şumnu'daki Tombul Cami Kütüphanesinin fonu da uzun bir maceradan sonra 1992 yılında KMHK'ye getiril-

İstanbul Köprülü Kütüphanesinde el-İdrisî'nin yazma nüshasını incelerken.

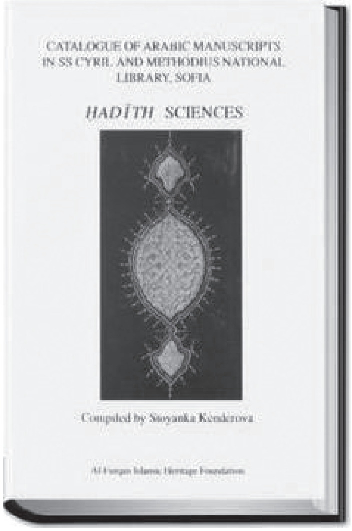

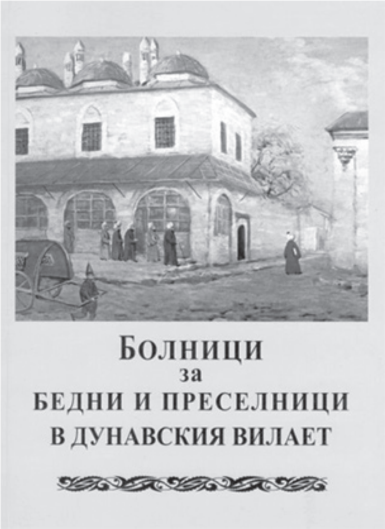

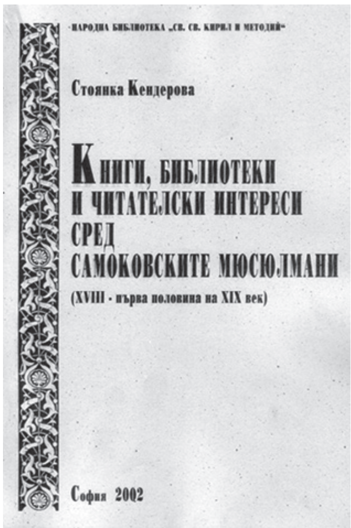

miştir. Bu kütüphaneden gelen yazmaların envanter çalışmasını tamamlamak üzereyim. Bunlara 1947'de getirilmiş olan eserleri de ilâve ederek fon hakkında daha bütüncül bir bilgiye sahip olacağız.

▶ *Yanılmıyorsam, dünyanın en büyük Kur'ân-ı Kerim'i de KMHK'de bulunuyor. Öyle miydi Hocam?*

Gerçekten kütüphanemizde XIV. yüzyıla ait 69 kiloluk büyük bir Kur'ân-ı Kerim bulunmaktadır. Fakat dünyanın en büyük Kur'ân-ı Kerim'i olup olmadığını bilmiyorum. Kur'ân-ı Kerim'in bu yazma nüshası hacmi ve yazı şekliyle göze çarpıyorsa da KMHK'de tezyinatı ve hattatların muhteşem hatlarıyla dikkat çeken başka Kur'ân-ı Kerimler de mevcuttur. Satır arasında Farsça tercümesi olan bir yazma nüsha da mevcut. Prens Ferdinand'ın kütüphanesinden gelen bir Kur'ân-ı Kerim nüshası da var. Şerif Halil Paşanın vakfiyesinde zikredilen hattatın kurduğu Şumnu hat ekolünü temsil eden çok değerli yazma nüsha ise bu ekolün Kur'ân yazma ve tezyin etme konusundaki maharetine işarettir. Maalesef bu eserlerin büyük bir kısmı şu anda Londra'daki "Halidi" Özel Koleksiyonunda bulunmaktadır.

▶ *Son birkaç senedir yoğun mesai harcadığınız Pazvantoğlu Osman Beyin Vidin'deki kütüphanesiyle alakalı sizden bilgi alabilir miyiz?*

Birkaç seneden beri çabalarım, daha önce dediğim gibi, Osman Pazvantoğlu tarafından yaptırılan Vidin Vakıf Kütüphanesi fonuna yöneliktir. Pazvantoğlu'nun ölümünden 30 sene sonra, yani 1837'de yapılmış olan bir katalog KMHK'de bulunmaktadır. Bu katalogta mahtut ve matbû 2405 cilt kitap kayıtlıdır. Her kayıt, kitap ismi ve bazen yazar ismi; yazı şekli, kitabı vakfeden kişinin adı, cilt sayısı, varak ve satır sayısını içermektedir. Bu bilgiler her kitabın kimliğini tespit etme ve Katalog'taki yerini bulma imkânı sağlamaktadır. Kitap bağışında bulunanların adlarının kataloglara yazılması ise vakıf kütüphaneleri esas alındığı zaman bir yeniliktir.

Kitaplar, İslâm dünyasında uygulanan ilimlerin tasnifine göre 22 konuya ayrılmıştır. İlk olarak her zaman Kur'ân-ı Kerim yazmaları kaydedilir, ardından Tefsir, Hadis, İslâm Hukuk, Tasavvuf vs. gelir. Görülen o ki, bu kütüphanede sayısı en fazla olanlar İslâm Hukuku alanındaki eserlerdir (toplam 518 cilt), ardından da Arapça Dili (256 cilt) gelmektedir.

▶ *Bütün eserler şu anda KMHK'de mi bulunuyor?*

Hayır, 1887 yılında bu kütüphanedeki eserler Sofya'ya getirilmiş, bu arada kurulmuş olan ortak Bulgar-Türk komisyonu kitapların üçte ikisinin Türkiye'nin hakkı olduğunu kabul etmiştir. Oraya gönderilen mahtut ve matbu kitapların Bayezid Kütüphanesine teslim edildiklerini ve hâlâ orada

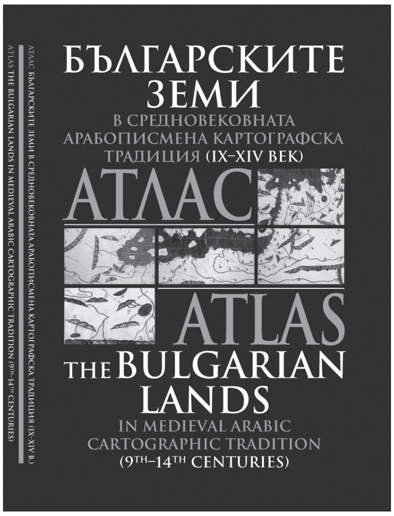

muhafaza edildiklerini Türkiye'den gelen meslektaşlar sayesinde tespit ettik. KMHK'de 650-700 civarında cilt kalmıştır. Son üç sene içerisinde bu kitapları cetveldeki kayıtlarıyla karşılaştırarak incelemekteyim. Hedefim, bu kütüphaneden hangi eserlerin bizde kaldığını anlamak için her birinin katalogtaki yerini tespit etmektir. Hazırlamakta olduğum çalışmam, bir zamanlar Vidin'de bulunan kitapların konuları, kütüphaneye kitap bağışlayan kişiler ve her eser adının okunuşu ile Latince transkripsiyonundan oluşan teferruatlı bir dökümü içermektedir.

▶ *Sayın Prof. Kenderova, bizimle paylaşmış olduğunuz değerli bilgilerden dolayı size çok teşekkür ediyor ve Vidin'deki kütüphane hakkındaki eserinizle diğer çalışmalarınızı sabırsızlıkla beklediğimizi ifade etmek istiyoruz.*

SÖYLEŞİ: **MUHAMMED HASANOV**

DR. İSMAİL CAMBAZOV
ARAŞTIRMACI-YAZAR

“YEŞİL MÜSLÜMANLAR” VE “KARA MÜSLÜMANLAR”

بسم الله الرحمن الرحيم

MÜSLÜMANLAR

BULGARISTAN MUSLUMANLARI BASMUFTULUGUNUN YAYINI

Ayda iki defa cikarilir *

INSANCA, KARDE...

YAS...

Musluman kardesler! Biraz gecikmeden sonra "Muslumanlar" gazetesinin 3-4-cu sayisi da okurlarin elinde bulunuyor. Din kardeslerimizden ozur dileyerek bir aciklama yapmak istiyorum. Gecikmenin nedenleri bize bagli degildi. Bir yandan kagit kitligi vardi, obur yandan da gazetenin problemleriyle ugrasacak maasli yaraticilarimiz yoktu.

Musluman Kardesler, sizler gazatenin gecikmesine, onun anadilimizce, yani Turkce cikarilmasini engellemek icin yayinlanan cesitli bildiri, protesto, hitap ve, cagrilarin, tum memlekette tertiplenen imza toplamalarin sebep oldugunu sanmayin. Bu tur davranislar, akli selimin degil, kendiliginden kabaran hislerin meywasidir. Bu davranislar kanuna aykiridir ve yururlukte olan Bulgaristan Cumhuriyeti anayasasiyle celiski halindedir. Anayasa, bizlere anadilimizi okumamyi, turkce yayinlar yapmamiz icin gereken haklari vermektedir. Bizim haklarimiz, Helsinki anlasmasinda kesin karara baglanmis ve ...

МЮСЮЛМАНИ

ИЗДАНИЕ НА ... МЮФТИЙСТВО НА МЮСЮЛМАНИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Излиза веднъж месе...

ГОДИНА IV, БРОЙ 1/29/, ЯНУАРИ 1993г., Цена 2.50 лв.

НЕКА АЛЛАХ ДА ИМ БЪДЕ БЛАГОДЕТЕЛ

БОЛКА И НАДЕЖДА

Aziz okuyucu, bu anlamsız başlığı görünce hemen “Müslümanın yeşili karası olmaz. Mümin daima ak pak Allah kuludur” diye sinirlenme. Bu başlık herkesin kalbine girip de hangisinin yeşil, hangisinin kara olduğunu bir doktor titizliği ile inceleyen yazıya ait değil. Bundan 30 yıl önce Başmüftülüğün çıkarmaya başladığı “Yeşil Müslümanlar”, “Kara Müslümanlar” diye farklandırdığımız iki gazetenin başlıkları.

26 Nisan 1990 tarihi, Bulgaristan’da Türkçe basın tarihinde çok önemli bir yıldır. Çünkü Başmüftülüğün 110 senelik tarihinde (1910-1920) bu dinsel kurumun ilk yayın organı “Müslümanlar” gazetesi Türkçe basın tarihine ayak basmıştır. Bugün 300 sayısını kutlama şerefine kavuştuğumuz Müslüman – Türk basının 15 yıllık “Müslümanlar” gazetesi (26 Nisan 1990) ve, gene 15 yıllık “Müslümanlar dergisi (20 Mart 2005 – 14 Aralık 2019) temeli bundan 30 yıl önce atılmıştır.

10 Kasım 1989 yılında Bulgaristan’da yapılan köklü siyasi sistem değişikliği, komünist diktatörlüğün yerle bir etti. Ancak iktidardan atılan eli kanlı komünistler bir yıl içinde Ali’den Veli oldular, demokratik sosyalist elbiseler giyerek demokrat kesildiler ve tekrar iktidara geçtiler. Ancak bu yeni demokratlar artık sadece iktidar olmanın yetmediğini, yüksek gelirli koltuklarda uzun süre oturabilmek için halkın daimi desteğine muhtaç olduklarını tez anladılar.

Bunun için zorla isimlerini değiştirmek, dinlerini, dillerini yasaklamak suretiyle manevi soykırımı uyguladıkları Türklerin Müslümanları (Pomak Müslümanlar, Çingeneler, Tatarlar) akıllarına geldi. Hemen af dilerek onların isimlerini iade ettiler, vicdan özgürlüğünü tanıdılar. Kırılmış kalpleri ihya adip yeniden kazanmak için inanmış komünist, ateist komünist emniyetin kadrolu görevlisi olan Başmüftü Nedim Gencev’i işe koştular. Bu yalancı sarıklıya itibar kazandırmak için

"Yeşil Müslümanlar" gazetesini çıkarmasına, Yarı yüksek İslam Enstitüsünü açmasına yardımcı oldular. "Sosyalist" hükümet ve muhalefet temsilcilerinin katılımıyla düzenlenen "Yuvarlak masa" toplantılarına aldılar. Burada amaç gücenik Müslümanları Başmüftülükteki temsilcileri vasıtasıyla derip toplamak ve yeniden sözde sosyalistlerin oy kaymasına dönüştürmek.

Ancak perde arkasındaki siyasi oyunları, çirkin amaçları bilmeyen halk kendi anadilinde bir gazetenin çıkarılmasına çok sevindi, Başmüftüyü kutladı ve bütün memleketten gazeteye nakdi yardımlar yağmaya başladı…

"Yeşil Müslümanlar Gazetesi"

Başlığının yeşil boyalı iri harflerle verildiği için "Yeşil Müslümanlar" olan ceride nasıl bir gazete?

Bu gazetenin üç özelliği ve güzelliği vardı. Birincisi, demokrasiye geçiş sürecinde anadilimizde çıkarılan ilk gazete, ikincisi, düne kadar çok kötü gösterilen, inkar edilen gerçek dinimizi anlatan bir gazete, üçüncüsü de koskoca Başmüftülüğün 110 yıllık tarihinde bu yüksek dini kurumun ilk resmi yayın organı.

Gazete ilk sayısında besmele ile başlayan başlama kalesinde kendisini ve görevlerini şöyle tanıtıyor: "Müslümanlar" gazetesinin sayfalarında Başmüftülük, bir de etnik mensubiyetleri ne olursa olsun, yani Türk /Bulgar Müslümanlar, Çingeneler gibi bütün Müslümanların hayatını yansıtacak her türden sorunları ele alacaktır. Yüreğinde İslam aşkı taşıyan, onun zengin tarihine iman eden herkeslere gazetemizin sayfaları açıktır. Yüksek ruhani kurulu, okuyucularımızın eline verdiği bu gazetenin sayfalarında sizleri Müslüman topluluğu manevi hayatı ile tanıştıracaktır. Onun sayfalarında yer alacak yazılar, mümin insanlarımızı, yeni yetişen genç kuşaklarımızı adalet ve insanlık ruhunda eğitecek, onlar da İslam dininin doğruluk, eşitlik, kardeşçe işbirliği, insan onuruna, emeğe ve başkalarının ekmek sayesinde elde ettiklerini mal ve mülküne saygı beslemek ruhumda terbiye edecektir. Amacımız, yurtta ve cihanda barış ve refahın güçlenmesi uğrunda çalışmak olacaktır"

Amenna ve saddakna. Yazana da, okuyana da aşk olsun. Yüce Allah kendilerinden razı olsun.

30 yıl sonra zorla ele geçirdiğim "Yeşil Müslümanlar" gazetesinin birinci sayısının (1 ve 2 sayı bir yerde, o başka mesele. Bir de 4 sayfa Bulgarca tercümesi var. O da başka mesele) yazı portresi şöyle: Besmele ile başlayıp "Müslüman kardeşler" hitabı ile devam eden iki sütun üzerine verilen başmakale 4-cü sayfada 3 sütün üzere devam etmiş. Birinci sayı herhalde oruç ayına rast gelmiş ki, baş müftünün portresi altına "Kutsal Ramazan" başlıklı bir yazı, yani başında da Cumhurbaşkanı Peter Mladenov'un Başmüftüye gönderdiği kutlama mesajı var. Birinci sayfanın alt kısmında "Hazreti Muhammed *Sallallahü Aleyhi ve Sellem*'in Hayatı Dinsel İnanç ve Adalet Örneğidir" başlıklı yazı 2 sutün şeklinde 3-cü sayfada bitiyor. İkinci sayfanın esas yazısı "Hazreti Muhammed'in (s.a.s.)'in Veda hutbesi". Yanıbaşında gene sevgili peygamberimiz bir sütun üzerine verilmiş "Allah insanları saymayanlara hürmet etmiyor" başlığı altında hadisi şerif var. Üçüncü sayfanın esas yazısı "Sadaka-i Fitre" hakkında bir makale. İlginçtir Başmüftülük 1990 yılında sadaka-i fitre 1 lv. olarak tayin etmiş. 30 yıl sonra biz artık 5-6 leva vermeye başladık. 4-cü sayfayı devamı kaplamış. Burada ilginç çeken başka bir yazı "Yüksek Ruhani Şura"'nın "Müslüman kardeşlere çağrısı". İslam encümenliklerinin, imamların, bölge müftülerinin, görevlerini belirleyen bu çağrının dikkat çeken yönü dini hizmetlere konulan taksalar: "Defin - 10 leva; Nikah kıymak - 10 leva; Mevlit okumak - 10 leva; diğer dini adetler - 10 leva. Ancak bu paralardan imamın cebine 1 santim girmiyor. Makbuz karşısında alınan paralar encümenliğinin kasasına yatılıyor.

> **Bulgaristan'da demokrasiye geçiş süreci ile yaşıt olan "Yeşil Müslümanlar"'la başlayan dini gazetecilik serüveni bizleri 300. sayıya kavuşturdu. Bu sayıya derin minnettarlık ile uğurlar olsun diyoruz, 400-cü sayılı "Müslümanlar" dergisine de "Hoş geldin, Allah uzun ömürler versin" dileği ile karşılıyoruz.**

Netice itibariyle bu yazılar hepsi ilginç, hepsi lüzumlu, hepsi faydalı yazılar. Onları bulup seçenlerden, basanlardan Allah razı olsun.

Gelelim bu İlginç, faydalı gazeteyi kim hazırlayıp çıkaracak meselesine. Bu sorunun cevabını Bulgarca sayının 4-cü sayfasındaki bir haberde buluyoruz. Bu haberde gazete yönetimine şu şahısların girdikleri bildiriliyor: Başmüftü Dr. Hacı İbrahim Gencev – müdür, Kırcaali bölge müftüsü Ahmet Yakubov, Alipi Sokolov (Ali İbrahimov) – redaktör, vakıflar müdürü İsmet Hacı Pehlivanov, Plovdiv müftüsü Svetoslav Duhovnikov, Razgrad bölge müftüsü İsmet Bekirov. Bu notun altında ise sayı, Nova Svetlina ekibi tarafından hazırlanmış ve "Dimitır Blagoev" poligrafik kombinatında basılmıştır, haberi yer alıyor.

Bulgaristan'da demokrasiye geçiş süreci ile yaşıt olan "Yeşil Müslümanlar"'la başlayan dini gazetecilik serüveni bizleri 300. sayıya kavuşturdu. Bu sayıya derin minnettarlık ile uğurlar olsun diyoruz, 400-cü sayılı "Müslümanlar" dergisine de "Hoş geldin, Allah uzun ömürler versin" dileği ile karşılıyoruz.

BAŞMÜFTÜLÜĞÜN KURUMAYAN MÜREKKEBİ:
MÜSLÜMANLAR DERGİSİ

AHMED HASAN BAHADIR İLÂHİYATÇI

Bulgaristan Başmüftülüğünün yayın organı “Müslümanlar” dergisi, 1990 yılında gazete olarak başladığı yayın hayatında 300. sayısına ulaşmanın bahtiyarlığını yaşatmaktadır. “Müslümanlar” dergisi, Bulgaristan Müslümanlarının yıkılmayıp ayakta olduklarını haykırmak için ülkeye demokrasinin gelişinden bu yana, her ay yayınladığı seçkin konuları sayesinde okuyucu kitlesiyle buluşmaya ve onlarla hasret gidermeye devam etmektedir. Yayın hayatına başladığı ilk sayısından 300. sayısına kadarki süreçte dînî, millî, ahlâkî ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik ısrarlı çizgisiyle toplumun yüzakı olmaya devam etmektedir. Ayrıca bütün olumsuz şartlara ve siyasî dalgalanmalara rağmen, yaklaşık 30 yıldır ilkeli ve istikrarlı bir şekilde ilerleyerek devamlılığını canlı tutmaktadır.

Derginin, özellikle 2005 yılı itibarıyla okuyucuya sunduğu dînî makaleler buketi; edebî, akademik ve popüler yazılarla harmanlanarak güzel bir çeşni meydana getirdiğini söylemek mümkündür. Bunun yanında Türkçe ve Bulgarca olarak iki dilde yayınlanması, farklı kültür ve bakış açılarını da bir araya getirdiğinin göstergesidir. Evet, günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte elektronik yayınların basılı yayınları gölgelediği, hattâ saf dışı bırakmaya çalıştığı bir gerçektir. Esir gözler kâğıda değil, display denilen oyalayıcı cama bakar oldu. Ancak bütün gelişmelere rağmen insanın kâğıt ile ünsiyeti, eliyle kitaba dokunma zevki yok edilemedi, kolay kolay da yok edilemeyecektir...

“Müslümanlar” dergisi, Bulgaristan topraklarında imrâr-ı hayat eyleyen Müslüman topluluğunun sosyo-kültürel hayatını ilmek ilmek dokuyarak 300. sayıya ulaşmanın gururunu yaşarken, ülkemizdeki dinî yayıncılık adına kalıcı bir mühür basmıştır.

Şimdi bu yazıyı yazarken kendimi adeta bir zaman yolculuğuna çıkmış gibi hissediyorum. Derginin 300. sayısına küçük bir katkıda bulunmak düşüncesiyle; “ben niye yazmaya nasıl başladığımın hikâyesini yazmıyorum?” sorusunu kafamdan geçirdim. Maziye dönüp baktığımızda öğretmenlerimiz, hocalarımız bizler için her zaman yol gösterici fenerler olmuşlardır. Tam 21 yıl önce Sofya Yüksek İslâm Enstitüsünün yeni programına dahil olan ilk sınıf olarak eğitim-öğretim yılına başlamış bulunuyorduk. Okulun mü-

tevazı sınıflarında olumlu bir atmosfer hâkimdi. İmkânlar küçük, umutlar büyüktü... Zor şartlarda okumayı göze alan öğrencilerde ruh ve yaşama sevinci vardı. Bu arada rahmetli İsmail Çavuş hocamız çağdaş Türk dili dersimize geliyordu. Dominant mizaçlı olan bu hocaya ilkin hiç ısınamamıştım. Hatta dersine lâkayt kaldığım için dönem sonu neredeyse düşük not alıyordum.

Öğrenci psikolojisi... Bir müddet sonra Çavuş hoca hakkında fikirlerim değişmeye başladı. Onu çözümlemeye ve bize okuttuğu anadilimizi özümsemeye başladım. Hoca, kaşla göz arası ilginç espiriler de patlatmıyor değildi. Zaman zaman hoşlanmadığı kimselere okkalı göndermelerde de bulunuyordu. Şöyle ya da böyle arayı bulmuştuk! Hocanın ayarlarıyla oynamanın doğru olmadığını anlamış, kendime çeki düzen vermiştim. Bir gün sınıfa seslenerek:

- Arkadaşlar! Türkçeyi güzel okuduğunuz gibi, güzel de yazılar yazmalısınız! Dilerseniz basit bir haberin nasıl yazıldığını hep birlikte görelim, diyerek kara tahtaya yöneldi ve altı soru yazdı:

- Ne oldu?
- Nerede oldu?
- Neden oldu?
- Ne zaman oldu?
- Nasıl oldu?
- Kim vardı?

Şimdi gelen ders için herkes bu sorularla şekillenmiş bir haber yazmalıydı. İstisnasız bütün sınıf bir şeyler karaladı. Kimileri öylesine, kimileri de dersi geçmek için... Ben de âcizâne o sene köyümüzde yapılan yağmur duasının haberini; çok fazla insanın katılımıyla, hocaların irşat programıyla, yaşlıların sevinciyle, çocukların âminleriyle, köyümüzün tatlı yemekleri ve helva ikramıyla gerçekleştiğini devrik cümlelerle canlandırmaya çalıştığımı hatırlıyorum.

İşte bu basit haber bende yazı yazma isteğinin ilk kıvılcımını yakmış oldu. Bu haberden sonra küçük denemeler yaparak hem Çavuş hocayla hem de diğer hocalarla paylaşmaya başladım. Yazı yazmaya ilgi duyduğumu gören rahmetli İsmail Çavuş:

- *Yazmaya devam et, ancak sana tavsiyem öteden beri tekrar edilegelen mevzuları değil, güncel meseleleri işlemelisin*, dedi.

Hocamıza Allah rahmet eylesin. Eğitim hayatım boyunca onun tavsiye niteliğindeki söyledikleri hep kulağımdaydı. Zamanla yazmaya olan iştiyakım daha da kamçılanmıştı. Bugün ana dilimizde doğru düzgün birkaç satır yazabiliyorsak, bahsi geçen o altı soru cümlesine borçluyuz. Tekrar onlara döneceksek:

- *Ne oldu?* "Müslümanlar" dergisinin 300. sayısıyla müşerref olduk...
- *Nerede oldu?* Başmüftülük idaresinin bulunduğu başkent Sofya'da...
- *Neden oldu?* İlkeli ve istikrarlı bir yayın organı olduğu için...
- *Ne zaman oldu?* Aralık 2019'da...
- *Nasıl oldu?* Sabır ve özveriyle...
- *Kim vardı?* MÜSLÜMANLAR ve onun okur-yazarları...

Sözlerime son verirken; Başmüftülüğün kurumayan mürekkebi "Müslümanlar" dergisi okur-yazarlarının bol, millî-manevî değerlere bağlı, yeniliğe açık ve sürdürülebilir bir vizyonunun olmasını diler, gönüllere dokunup güven kazanan bir anlayışla yayın hayatına devam etmesini Yüce Mevlâ'dan niyaz ederim.

KİTAP DELİSİ

BASRİ ZİLÂBİD ARAŞTIRMACI

Bu başlıkla dikkatinizi çekmeyi başarabildim mi bilmiyorum? "Müslümanlar" dergimizin 300. sayısı için kitap sevgisi hakkında bir yazı yazmak istedim. 40'lı yaşlarımda ben bir kitap delisi oldum. Bulgaristan Türkleri ve Müslümanları ile ilgili çıkmış yeni eski kitapları toplamaya koyuldum.

"Hacı hacıyı Mekke'de, derviş derviş'i tekkede bulur" sözünü doğru çıkarmak için ben de kendimi Fatih'te Park müzayede sahibi Yunus Bey'in 'kitap ülkesinde' buldum. Yılların eskitemediği bu Yunus Bey sayısını kendisinin bile bilmediği onbinlerce kitap arasında gününü geçirir, her Cuma akşamı İstanbul'un muhtelif semtlerinden koşa koşa gelen *kitap delilerini* toplayıp izbe, karanlık bir bodrumda hiç acımadan gece yarılarına kadar kitap ziyafeti çeker. Ancak gelenlerin hepsi birbirinden kurt…

Ben, "nasıl oldu da düştüm bu kurtlar sofrasına" diye düşünürken münadi Yunus Bey:

- Zağra Müftüsünün Hatıraları!.. Tercüman 1001 Temel Eserden… 2 lira diyelim, der demez:

- İki,

- Üç,

- Dört… bütün bu arttırmalar -ki buna müzayede dilinde pey deniyor- sanki aynı saniye içinde yapıldı. Bunlara kitap silahşoru pekâlâ denebilirdi. Ben kendime gelip kısık bir sesle "Beş" diyebildim. Birden bütün gözler üzerime döndü "*kim bu aramızdaki yeni*" der gibiydiler…

- *"Var mı arttıran"* sesi ile tekrar münadiye yöneldiler, ses çıkmadı…

- Satıyorum, satıyorum, saaattım… İsim neydi hocam?

- Çalışkan.

- Nizamettin Bey! Çalışkan'a 5 lira yazalım.

Daha sonra isminin Tevfik olduğunu öğrendiğim zayıf, sakallı ve sadece bir lira olan kitapları alan beyefendi,

- *"Bu arkadaşımız yeni galiba. Fiyatın üzerine sonunda yüzde onbeş komisyon ekleniyor, bilgin olsun"* derken çok önemli bir noktaya parmak bastığını vurgular gibiydi.

Elden ele kitap bana ulaşınca kitabın hiç açılmamış ilk günkü gibi olduğunu gördüm. Aklıma *"kitaplar istikbale yazılmış mektuplardır sözü geldi"*. Basıldığından 40-45 yıl sonra ellerimin arasına aldığım bir mektup… İlk sayfasını çevirdim,

"Aziz-i kavm idik
A'da zelil kıldı bizi" mısrasını okudum. **"Üstün bir millet idik, düşman bizi küçük düşürdü"** diyordu Hüseyin Raci Efendi…

Düşüncelere daldım. Bu küçüklükten nasıl çıkacağız… Kendi kendime "okumak ve çalışmaktan başka çıkar yol" yok dedim. Okumak deyince her zaman olduğu gibi bu sefer de merhum İsmail Çavuşev'e söylenen şu sözler kulağımda çınladı:

"Ocam sen istediğin kadar yaz, biz gene de okumaycaz"…

Bulgaristan Türküne biz nasıl kitap okutacağız? Bir kere içinde yıllardan beri oluşmuş buzları kırabilirsek gerisi kolay olacak diye düşündüm. Kitapların sıcak ve dost iklimi ile gençlerimizi bulup buluşturmak gerekiyor. Gençlerini kitapla beslemeyen milletlerin sonu çok acıdır.

Her ay en az bir kitap okumayı kendimize alışkanlık edinebilirsek o zaman ruhumuzun beslendiğini, yeni dünyalara açıldığımızı hissedeceğiz.

Bir Çin atasözü şöyle der: Kitapsız büyüyen çocuk, susuz büyüyen ağaca benzer. Meşhur "Sefiller" kitabının yazarı Fransız Victor Hugo, "bir kitaplık kurmak, mabet yapmak kadar kutsaldır" demiş. Ben de buradan bütün imamlarımıza seslenmek istiyorum:

Siz de mabet içinde bir mabet inşa edin. Her camimizin bir kitaplığı olsun. Bu kitaplık hem dinî hem kültürel hem edebî çeşit çeşit kitaplarla süslensin. Başta imam efendi örnek olarak genç cemaatine bir kitap okuma seferberliği başlatsın.

Kitabı arkadaş edinenlere kucak dolusu selam olsun!

BASIN VARLIK BELİRTİSİDİR

TÜRKÇE EĞİTİM VE BASIN SORUNLARIMIZIN SONSUZLUĞU

SABRİ ALAGÖZ GAZETECİ-YAZAR

Balkanlarda Türk izleri, beşinci yüzyılın başlarından günümüze kadar uzanan bir zaman ve saha üzerinde varlık göstermektedir. Atilla'yı, Peçenekleri, Kumanları, Uzları, Osmanlılardan önce Dobruca eyaletine yerleşen Sarı Saltuk kafilesini unutmaya gelmez. Balkanlarda Osmanlılar çağının temelinde 1354 yılında Çanakkale Boğazından Gelibolu'ya geçen Orhan Gazinin büyük oğlu Süleyman Paşa bulunmaktadır. O gün bugündür niceler Türklüğün izlerini yalnız Balkanlardan değil Avrupa'dan silmek istemiş olsalar da bunu başaramamışlardır. Kendini Balkanlardaki Hıristiyan milletlerin savunucusu ilân eden ve 1877-1878 Rus-Türk Savaşına giden Rus Çarlığı, acımasızca gerçekleştirdiği Türk kıyımı sonucu Bulgaristan Türklerini evinden yerinden koparıp zorunlu göçe tâbi tutarak veya öldürerek çoğunluk hâlinden azınlığa düşürmüştür. Buna rağmen Berlin Antlaşmasına göre, Türklerin siyasî, kültürel, dinî ve eğitim hakları garanti altına alınır. Türkçe eğitim veren özel okullar açma, Türkçe kitap, gazete ve dergi yayınlama haklarına sahip olurlar. Ama uygulamaya gelince sayısız sorunlar ortaya çıkar. Bulgaristan'ın güney ve kuzeyinde XX. yüzyılın sonlarında vukû bulmuş olan insanlık dışı maceralara ve soykırım girişimlerine rağmen yoğun bir kitle kendi kültürü, edebiyat ve sanatıyla, kendi gelenek ve görenekleriyle varlığını sürdürmektedir.

Kültür, edebiyat ve sanat deyince basın diye adlandırdığımız gazete ve dergiler konunun özünü oluşturmaktadır. Bulgaristan Türklerinin basın hayatı üzerine 75-80 yıldan bu yana ülkemizde ve Türkiye Cumhuriyetinde türlü çalışmalar yapılmaktadır. Kayda değer eserlerin başında dönemin Filibe Başkonsolosu Kurmay Yarbay İsmail Hakkı Tevfik Okday'ın "Bulgaristan'da Türk Basını (1865-1953)" başlığı altındaki eseri gelmektedir. Bu esere göre, 1865 yılından 1953 yılına kadar Bulgaristan'da 150 gazete ve dergi yayınlanmıştır.

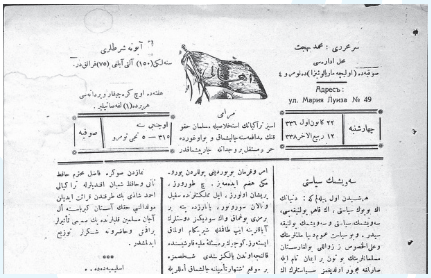

№ 160

MÜSLÜMANLAR
BULGARISTAN MUSLUMANLARI BASMUFTULUGUNUN YAYINI
Ayda iki defa cikarilir • Yil I • Sayi 3-4 • Sofya • Cuma, 23 Kasim 1990 y.
INSANCA, KARDESCE YASAYALIM

Bulgaristan Osmanlı hâkimiyetinden kopunca ilk Türkçe gazete "Bulgaristan Resmî Gazetesi Tercümesi"dir (1879). Bunu başka gazeteler izlemiş ve Prenslik Döneminde (1878-1908) toplam 40 gazete, Krallık Döneminde (1908-1944) 26'sı Sofya'da, 16'sı Filibe'de, 10'u Kırcaali'de, 9'u Şumnu'da, diğerleri de Razgrad, Eski Cuma, Kızanlık, Vidin, Yanbolu ve Rusçuk şehirlerinde yayınlanmıştır.

1919 Nöyi Barış Antlaşması Bulgaristan Türküne azınlık olarak yeni haklar sağlar. Antlaşmanın 53. maddesi şunları buyurur: "Bulgaristan'da yayınlanan her türlü basın ya da yayında her dil serbest olacak, kısıtlama ve zorlamaya meydan verilmeyecektir." Bundan yararlanan Türk gazeteciler anadilimiz Türkçeyi basında serbestçe kullanmışlardır. En önmelileri Terakkî, Tefeyyüz, Deliorman ve Nüvvâb olmak üzere Sofya, Filibe, Şumnu, Varna gibi şehirlerde 14 basımevi çalışmıştır. Bu basımevlerinden Krallık Döneminde birçok ders kitabından gayrı 67 gazete ve 13 dergi çıkıp insanımızın kültür ve edebî hizmetinde bulunmuştur. Ancak Bulgaristan Türk millî azınlığına hoşgörülü davranan Çiftçi Partisi lideri Aleksandır Stambolyski kanlı bir darbe neticesi hayatını kaybedince işler çıkmaza girer. 19 Mayıs 1934 tarihinde Kimon Georgiev darbesi gerçekleştirilir. Bulgar tarihçilerinin çoğunluğu ve uzmanlar bunu faşist darbesi olarak nitelendirirler. Bulgaristan Türk azınlığına baskı ve zulüm artar, ekonomik kısıtlamalar getirilir. En önemlisi de halk, kültürel alanda kelepçelere ve prangalara

vurulur, cehalete sürüklenerek eli tutmaz, ağzı dili konuşmaz ve gözü görmez hâle getirilmek istenir. Bu dönemde biri hariç bütün gazeteler kapatılır.

Herşeyin bir başlangıcı ve sonu olduğu gibi faşist idarenin de sonu gelir. 9 Eylül 1944 günü Sovyet Ordusunun Bulgaristan'ı işgaliyle yeni bir sayfa açılır.

Yeni rejim ilk anlarda Bulgaristan Türküne yakınlık gösterdi. Şubat 1945'te Türkçe olarak "Otečestvo" gazetesinin eki "Vatan" gazetesi çıkmaya başlar. 14 Mayıs 1945'te başkentte başlık altında "Türk azınlığın yayın organı" yazan "Işık" gazetesi okuyucuyla buluştu. 1947'de "Bulgaristan Türklerinin haftalık gazetesi" diye ilân edilerek "Yeni Işık" adını aldı, 1953 yılından itibaren BKP Merkez Komitesinin Türkçe yayını oldu. Partinin istemlerine cevap verebilmek için başredaktörlük görevine getirilenler istenilenden kat kat fazlasını verdiler. Bunun doruk noktası 1984-1989 yıllarıdır. Bu yıllarda "Yeni Işık - Nova svetlina" gazetesi profesörlerin "bilimsel" tezleriyle, özellikle "Bılgarin da se nariçam" yazılarıyla "Yeniden Doğuş Süreci" uydurmasyonuna en büyük hizmette bulundu.

Bu yıllarda merkezde ve yerel çapta çıkan daha nice Türkçe gazete ve dergi yerel sorunları yansıtmaktan başka edebiyat ve kültürümüze de hizmet ettiler.

Nihayet, Türklerin Mayıs 1989'daki barışçıl yürüyüşleri ülkeyi dünya önünde rezil rüsva eden nasyonal-sosyalist partiyi alaşağı etti. Bugünlerde 30. yılını kutladığımız 10 Kasım "iç saray darbesi" sonucu demokrasinin önü açıldı. "Yok edilen Türkler" kendi çetin iradesiyle ve dünya kamuoyu

МИРНА, ПЛОДОНОСНА, ЩА

Пролетарии от всички страни, съединявайте се!

YENİ IŞIK | НОВА СВЕТ

ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БЪЛГАРСКАТА КОМУ

ЧЛЕНЪТ НА ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП И ПРЕДСЕДАТЕЛ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ СТАНКО ТОДОРОВ ПРЕД В. „ЙЕНИ ЪШЪК – НОВА СВЕТЛИНА"

БЪЛГАРИЯ, С КОЯТО СЕ ГОРДЕЕМ!

СУРВАКАЙ ЗА МИР!

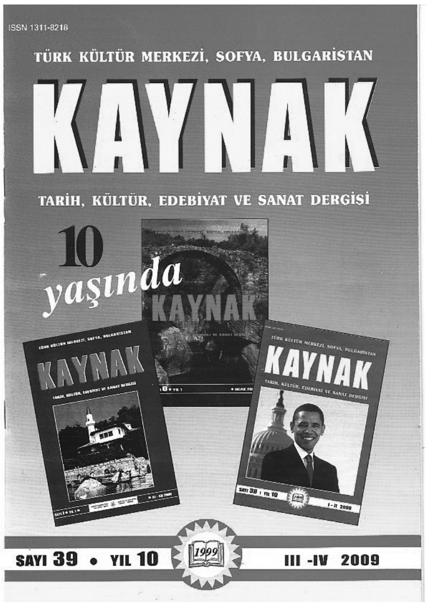
ISSN 1311-8218

TÜRK KÜLTÜR MERKEZİ, SOFYA, BULGARİSTAN

KAYNAK

TARİH, KÜLTÜR, EDEBİYAT VE SANAT DERGİSİ

10 yaşında

SAYI 39 • YIL 10 — 1999 — III -IV 2009

ANADİLİM TÜRKÇEM

Sensin dünyama mutluluklar veren,
Beynime, damarıma, kalbime giren.
Sevincimden coşturan hemde güldüren,
Sensin, Anadilim benim, Türkçem.

Senin varlığınla özgür yaşarım,
Her türlü güçlükleri engelsiz aşarım.
Sana azap gösterene şaşarım,
Kanımdasın benim Anadilim Türkçem.

Çocuklarımıza bilgi kaynağısın,
Gelen nesiller seni böyle tanısın
Türk kanı taşıyan seni içten korusun,
Ömrün uzun olsun Anadilim Türkçem.

Sen atalarımızdan mirassın bize,
Sensiz girişemeyiz hiç bir söze,
Saygı gösterelim Anadilimize,
Yol göstersin bize, aydın günlerimize.

Hasan ÜZEYİR, Kladenets – Şumen

OKUDUKÇA BÜYÜYORUZ - BÜYÜDÜKÇE OKUYORUZ

Filiz

Yıl 26 • Sayı 14 /446/, 31 Ekim 2018 • Fiyatı 0.20 lv.

ÜLKEMİZDE TÜRKÇE TEK ÇOCUK GAZETESİ

BABAM

Bir tanesin sen baba
Sensiz dünya ıssız bir ada
Ne yaparım sen olmazsan dünyada
İyi ki varsın canım babam.
Dünyalarda bir tane
Kalbimizde her zaman
Benim için hazine
İyi ki varsın canım babam.

Nevin AHMET
Çorbaciysko - Kırcali

İNSANLARA FAYDALI OLALIM

Malûmdur ki; insanlar yaratılış itibariyle medenîdirler; toplu bir hâlde yaşamak ihtiyacındadırlar.

İnsanlara faydalı bir kişi olmak inancımız ahlâkımızın bir gereğidir. İçi-

KİTABIM

desteğiyle yeniden sahnede yerini alarak dünyayı şaşırttı.

Özgürlüğünü elde edince tekrar kendi kültürünü, edebiyat ve sanatını, kendi folklorunu, gelenek ve göreneklerini yaşatmaya koyuldu. Şair ve yazarlarımız, gazetecilerimiz yeni yeni eserleriyle dünyaya "Biz vardık, varız, var olacağız!" diye haykırdılar. Kitaplar, gazete ve dergiler yeni günü müjdelediler. 26 Nisan 1990'da demokrasinin ilk meyvesi olan Türkçe "Müslümanlar" gazetesini bastık bağrımıza. "Su uyur, düşman uyumaz" demişler. Cepheyi içeriden ele veren olmuştu. "Müslümanlar"ın çıkmasıyla yanyana aynı gün "Narodna armiya" gazetesi bize ve Türkçemize karşı yağmış esmişti. Ama bizler boralara, fırtınalara dayanıklı kişileriz!..

Türk aydınlar, yazarlar, gazeteciler derhâl faaliyete geçtik. "Işık-Svetlina" gazetesi yenilendi, ama Bulgaristan Türkünün hak ve özgürlüğünü savunma gayretlerine rağmen, eski günahlarını affettiremedi. 1992'de "Güven-Doverie" adını aldı. Tamamen yeni ruhta demokrasiye yakışır mevzilere geçti. 1991'de "Hak ve Özgürlük" gazetesinin birinci sayısı, 1992'de "Filiz" çocuk gazetesi, 1992'de "Zaman " gazetesi, 1995'te "Ümit" dergisi hizmete koyuldular. Seçkin yazarlarımızdan merhum Kâzım Memiş'in çıkardığı "Balon" (1994) ve "Gönül" (1995) dergileri çocuklarımıza, gençlerimize ilham verdi. Anadilimiz Türkçemizle şiirler ve kompozisyonlar, öyküler yazmaya başladılar. Bunları XXI. Yüzyıl Türk Kültür Merkezinin "Kaynak" dergisi, "Deliorman", "Hoşgörü", "Kalem" ve "Alev" dergileri ile "Sabah" ve "Yeni Sabah" gazeteleri izledi.

Maalesef şu anda bütün bunlar geçmiş bir tarih. Elimizde bugün Bulgaristan Müslümanları Başmüftülüğünün yayınlamaya devam ettiği "Müslümanlar" dergisi, "Kırcaali Haber" gazetesi ve bu yıl Filibe'de çıkmaya başlayan "Nöbettepe" dergisi var. O yüzden aydınlar, siyasîler ve işadamları elele vererek kültürümüzü ve adetlerimizi yaşatarak, zenginleştirerek varlığımıza güç katma hakkına lâyık olduğumuzu göstermeliyiz! Mesele VAR OLMAK!..

NE GÜNE KADAR?

(Yergi)

MEHMET ŞAKİR YAZAR

Bulgaristan'ı kırk yıla yakın tamı tamına diktatörce idare eden zorba Jivkov'a, bir malzeme olarak taşça taşı hiç kimse beğendiremedi. Oysa, dünya dünya olalı, insanların taşa bağladıkları ümitler asla eksilmemiş, artmıştır.

Gidin Amerikalara, yöre yöre dolaşın. Sonra, Asyalara geçin. Canınızın istediği ülkeye ulaşın. Nereye giderseniz gidin, tarihî mekânlarda sürekli taş, mermer dikkat merkezinizde olacaktır. Latin Amerika'daki Mayaların dağ başlarında inşa ettikleri o mükemmel şehir kalıntıları, hep taş malzemelerle örülüdür. Mısır'daki piramitlerin tonluk taşlarla günümüze kadar hiç kılı kıpırdamadan geldiklerini bebeler dahi bilir.

Dünyamız, ayrıyeten koskocaman Taş Devri de yaşamıştır.

Bizim taşa güvenimiz tamdır!

Kısaca, bu iddiamıza daha birkaç örnek verelim: İnsanoğlu, kendine mekân yaparken de her zaman taşı ve çamuru tercih etmiştir. Türkler ve Müslümanlar, mevtalarının başına oldum olası hep taş dikmişlerdir. Değirmenlerde buğdayı un haline dönüştüren üst üste konmuş iki değirmi taştır. Keşkek dibekleri de taştandır.

"Tato"nun ise, topu attı gitti, hiç bir defa taşa, onun bir başka çeşidi olan mermere pek fazla gönül bağladığı ne duyulmuş, ne de görülmüştür. Ona göre, "Herşeyimiz, içimiz dışımız beton olacak!"

Memleketimizin küçüklü büyüklü şehir ve yerleşim yerlerine gittiğimizde hiç ajitasyona gerek kalmadan buna kendimiz de ikna olacağız!

Köy ve kentlerin gözde noktalarında, başlarında ve parklarında beton üstüne beton döşenmiş yığın üstüne yığın. Başkentimizden tutarak Şumnu, Eski Zağra, Hasköy, Kırcaali, Pazarcık vb. yerleşim yerlerimiz beton yığınları bakımından listenin başını çekerler...

Kimi yerlerde bu yığınlar, nadiren de olsa tek bir kişiye adanmış.

Trakya Ovasının en şirin yerleşim yeri, dünya güzeli Filibe'deki tepelerin birinden çevreyi hâlâ geceli gündüzlü gözleyen "Alöşa", buna en iyi örnektir. Bu, Dünya Kültür Kentimizi ziyarete gelen yabancı turistlerin de odak noktası olmuştur. Öteki şehirlerimizde de tıpatıp bu gibi beton insan figürlerine rastlarsınız. Ne var ki, bu yerleşim yerlerinin tepesi olmadığı için beton adamlar parklara, bahçelere yan gelmişlerdir...

Hadi, diyelim ki, "Alöşa", hiç aralıksız, sessiz selâmsız etrafı izliyor. Bunun bize ne gireri var, ne çıkarı.

Ama diktatör, kırk yıllık hükmü süresince, sadece tepelere, parklara beton adamlar dikmekle kalmadı ki... Büyük bir marifetmiş gibi binaları, apartmanları da betonla bağlattı. Şehir girişlerinde yabancı turistleri de rahatsız eden, canını sıkan beton apartmanlar, hep onun gününden, onun marifetlerindendir.

Sadece bununla kalsa iyi, ama onlarca, yüzlerce beton kafalı zatlar da eğitti, yetiştirdi... Bu tipler arasında kimler yok! Bilim adamları, politikacılar, kanaat önderleri... Onlardan kimileri, Babalıkları, Tato gibi çoktan öteki dünyayı boyladılar. Ama oğulları, torunları dip diriler... Arkamızda önümüzde dolaşıp duruyorlar. Düşünceleri, uygulamaları eski hamam, eski tas...

Demokrasi, diyoruz, neredeymiş o?

Hele, hayatta olan şu beton kafalı akademisyen, profesör ve bilmem ne doktorlarından gerçekçi düşünenlere meydan mı var?

Beton kafalıların, ikide bir televizyon kanallarına çıkmaları yok mu? Bir de caka satıyor, gövde gösterisi yapıyorlar. Zatlar, Tato'nun zihniyetinden bir milim uzaklaşmamışlar ki! Hâlâ onlarca, yüzlerce aydının kâtili, o iğrenç rejimi savunup duruyorlar.

Dünyada duyulmuş, görülmüş müdür, bir kimsenin adına dokunulsun?! Cihanda bir devlet gösterin ki, topluluklara ana dilini yasaklasın! Çocuğunu sünnet edenleri, dinî bayramlarını kutlayanları, kurban kesenleri ceza evlerine tıksın! Böylesine zulümler yaşayan topluluğa bir yerde rastlanmış mı?! Bunu ancak, insanlıktan nasibini almamış, hatır gönül nedir bilmeyen beton kafalı kimseler yapabilir.

Hâlâ o iğrenç rejimi savunup duruyorlar, dedik. O hâlde, demokrasiden söz edebilir miyiz?

Gerçekten, nerde o "demokrasi?"

Özgürlük, insan hakları, eşitlik, vatandaş, vatandaşa saygılı...

Sonra taş?! Bu, doğanın en cömert, en sert, malzemesiyle sadece evlerimizi yapmıyor ve onu mevtalarımızın başına dikmekle kalmıyoruz. Anadolu ve dünyanın birçok yerlerinde insanlar taşı oyup başlarına sıcak yuva, sığınak ve tapınak yapmışlardır.

Ne güne kadar betona, beton kafalılara meydanı bırakacağız? Bizleri istedikleri gibi ne güne kadar fırıl fırıl çevirip oynatacaklar?!

Bunu bir düşünelim! Akl-ı selim bir seçenek yapalım! Taşı gediğine koyarak "Demokrasi"yi sapasağlam yerine oturtalım!

MÜSLÜMANIN ULAŞMASI GEREKEN HEDEF

TAKVÂ

NAZMİYE ARİFOVA EĞİTİMCİ

Önce gelin hep birlikte takvânın ne olduğunu öğrenelim. Takvâ nedir?

Sözlük anlamı itibarıyla takvâ, "korunmak, sakınmak, saygı göstermek, dindar olmak, itaat etmek, korkmak, çekinmek" demektir. Kur'ân-ı Kerîm'de 285 yerde geçmektedir. Kur'ân'da ve hadislerde takvâ bazen sözlük anlamında, bazen de "Allah'ın emirlerine uyup yasaklarından kaçınarak azabından korunma" anlamında kullanılır.

Müminin hedefi her zaman iyi kulluk etmek ve Yüce Allah'ın rızasını, sevgisini kazanmaktır. O yüzden takvâ sahibi olmaya çabalar, ancak takvâ sahibi olduğunu iddia etmez.

Hazreti Muhammed (s.a.s.), *"Günah, seni rahatsız eden ve gönlüne yatmayan şeydir."* buyurmuştur. Helâl ve mubah olmaması muhtemel bulunan şeylerden kaçınmak takvânın bir gereğidir.

Takvânın da kendi içerisinde farklı boyutları var. İslâm alimleri takvânın üç derecesinden bahsetmektedir:

1. Yasaklardan kaçmak,
2. Emirlere koşmak. Bu keyfiyet, bütün müminlerin uyması gereken, avam derecesindeki takvâ ölçüsüdür.
3. Daima Cenâb-ı Hak ile beraberlik duygusunu taşıyabilmek. Bu da takvânın en yüksek derecesidir.

Hayat iniş çıkışlar içerisinde sürmektedir, takvâ da bu iniş çıkışlara rağmen, rahatlıkta nefsimize uymamak, hâlimize şükretmek ve ömrü heba etmemek, darlıkta ve sıkıntıda da şuurlu bir biçimde sabredip isyana düşmemektir.

Takvâ sevap-günah, helâl-haram konusunda derin bir hassasiyeti gerektirir. İslâm'da helâl ve haramlar bellidir. Ancak bu ikisi arasında şüpheli şeyler vardır. Bu tür şüphelerden sakınan kimse dinini ve şerefini korumuş olur.

Bir ayet-i kerimede kötülüklerden sakınanlara: ***"Rabbiniz ne indirdi?' denilince: 'Hayır indirdi' derler. Bu dünyada güzel amel işleyenlere güzel bir mükâfat var. Elbette ahiret yurdu ise daha hayırlıdır. Allah'tan korkanların yurdu ne güzeldir!"*** (en-Nahl, 16/30).

Şuurlu Müslüman kişi, Allah'ın razı geleceği işler yapmaya gayret eder, ne kadar hata yapsa da tövbe edip bu mertebeye ulaşmak için çabalar, gayret gösterir. Kendini düzeltir, çünkü Allah'ın kendisinden razı olmasını, korumasını ve sevmesini ister, yardımını talep eder.

Takvânın faziletiyle ilgili Kur'an'da Allah'ın takvâ sahibi olanlarla beraber olduğu, onları koruyup yardım ettiği, takvâ ehlini sevdiği ve onların dostu olduğu vurgulanmıştır.

Hepimize malûm olduğu üzere insan Allah'a kulluk için yaratılmıştır. İmtihana tabi tutulmaktadır, herkes farklı sınavlardan geçmektedir. Biz Müslümanlar bu durumu biliyor ve seve seve kabul ediyoruz. Takvâ sahibi insanlar tavırlarında ve kararlarında Allah'ın rızasını gözetirler. Başımıza ne gelirse gelsin, ibret alıp tevekkül ederek yolumuza devam ederiz. Sadece kendini değil, bütün Müslümanları düşünerek menfaat düşünmeksizin adımlar atarız.

Çok bilen değil, bildiklerini gözlerine, kulaklarına, ellerine hazmettirenlerdir takvâ sahipleri. Helâli-haramı, her an gözetim altında olduğumuzu bildiğimiz hâlde hâlâ ısrarla günaha dalıyor ve İslâm'a aykırı bir şekilde adım atmaya devam ediyorsak, eksiğimiz var demektir, imanımız kemale ermemiş ve takvâdan uzağız demektir. Oysa, bu dünya sınavlarını geçmek için zırhımız takvâdır.

Kur'ân-ı Kerim'de Allah (c.c.), ***"Allah'tan sakının ve bana itaat edin!" diye hitap etmiştir*** (eş-Şuarâ, 26/108, 179). Aynı zamanda takvâ sahiplerine cenneti vaad etmiş ve onların Rahmanın huzuruna toplanacağını bize bildirmiştir. Allah'tan korkup sakınanların kurtarılacağını ve görülmemiş nimetler verileceğini Kur'ân ayetleri müjdelemektedir.

Unutmamalıyız ki, ***"Âhirete götürülecek en iyi azık ve orada işe yarayacak en faydalı şey takvâdır."*** (el-Bakara, 2/197).

Kulluk takvâ ile tamamlanıyorsa, bunun ödülü de sonsuz mutluluk ve Allah'ın rızasıysa, akıllı insan takvâ elbisesine bürünüp bu nimetten aslâ vazgeçmemelidir. Allah cümlemizi takvâlılardan eyleyerek ebedî olan cennetinde gayretlerimizi fazlasıyla ödüllendirsin!

GÜNÜMÜZ GENÇLİĞİ VE SORUMLULUK MESELESİ

BAHRİ İZZET İLÂHİYATÇI

Bu yazımı yazmadan önce bayağı düşündüm, tereddüt ettim... Hatta yazmaktan vazgeçtim... Lâkin içimdeki hislerimi bir türlü frenlemek durdurmak mümkün olmadı.

Çağımız kolaylıklar sağladıkça, insanımız biribirinden uzaklaştı. İletişim o kadar kolaylaştığı hâlde yakınımızda gördüğümüz insanların aslında bizim yanımızda olmadıkları anlaşılıyor. Gençlerimizi, geleceğe ışık tutacak olan nesli o kadar sorumluluklar, görevler bekliyor ki, farkına varmıyoruz, varamıyoruz...

Uzun zamandan beri gözlemlediğim bazı meseleler var. Hele bir düşünün: Gençlerin sorumluluk alamayışları, çekingen duruşları, vurdumduymazlıkları, sözlerinde durmayışları, pasif davranmaları. Belki bu sıraladıklarım çağımızın yeni hastalıklarından sayılacaktır zamanla.

Genç nesle sorumluluk taşımayı öğretecek veliler ve öğretmenlerdir. Aile terbiyesi, aile eğitimi herşeyden önce gelmektedir. Burada, yerinde bir örnek vermek gerekirse, bir öğretmenin öğrencilerin velilerine yazdığı mektup aklıma geldi, onu sizlere özetlemeye çalışacağım:

Kıymetli anne babalar,

Sizlere hatırlatmak isteriz ki, selâmün aleyküm, iyi günler, çok şükür, elhamdülillah, teşekkür ederim, özür dilerim gibi sihirli kelimeler evde öğretilmelidir.

Aynı şekilde dürüst olmak, doğru olmak, arkadaşlarına ve çevreye saygılı olma yine ailede öğrenilir. Temiz olmak, çevreyi temiz tutmak yine evde öğretilir.

Diğer taraftan da bizler, dilleri, matematık, tarih, coğrafya, fizik gibi dersleri de okulda öğretiyoruz. Aileden gelen eğitim ve öğretimi, biz öğretmenler güçlendirip öğrencilerinize sunmaktayız.

Yukardaki satırları gözden geçirdikten sonra aile terbiyesinin ardından eğitimi, öğretimi sıralayabiliriz. Nitekim Rabbimiz Kur'ân-ı Azimüşşan'da ilk olarak ***"Oku! Seni yaratan Rabbinin adıyla oku!"*** mesajıyla insanoğluna seslenmektedir. Önemi büyük olan bu measjla Yüce Yaratan ademoğlunu öğretime, eğitime davet etmektedir. Dal gevrek iken eğilir atasözü boşuna söylenmiş değildir.

Çocuk terbiye ve eğitiminde ailenin verdiği temel eğitimden sonra Kur'ân öğretimi gelmektedir. Bunu da yakın geçmişimizle örneklendirirsek şunu belirtmemiz gerekir ki, Osmanlı zamanında şehzadelerin eğitimine başlanırken onları 4 yaşında rahle önüne oturmaya öğretiyorlardı. Gel gelelim günümüzde Kur'ân öğretimi bazı ailelerde o kadar ihmal ediliyor ve yetişen nesil, tabiri caizse, ham bir nesil olarak kalıyor. Belli bir İslâmî eğitimden geçmediği için oturaklı bir gençlik, sorumluluk sahibi olabilecek bir gençlik yetişemiyor, yetişse de sorunlu gençler ortaya çıkıyor. Onun için çocuklarımızı Kur'ân eğitimine yönlendirmenin yollarını bulmamız gerekir.

Başta basit görünse de aslında bu meselenin üzerinde durularak sağlıklı çözümler üretmek lâzım. Hepimiz, her Müslüman dininin görevlisidır tabiriyle yola çıkarsak, zaten sorun kalmayacak ve anne babalar çocukları dinî eğitim alsınlar diye camiye ya da Kur'ân kursuna gönderecekler, hocalar (öğretmenler) talebe okutmanın hazzına varacaklar. Yazın Kur'ân kusunda sağlıklı eğitim alan öğrenci, zaman gelecek Şumnu, Mestanlı ve Rusçuk'ta bulunan bu ilim ve irfan yuvalarımız olan imam hatip liselerimizde eğitime gidecekler. Çocuklarımız orada okuyacak ve geleceğin Müslüman aydınları bu okullardan çıkacaktır.

Özetle söylemek gerekirse, yakındığım "sorumsuz gençler" için ilk önce aile terbiyesi, daha sonra da dinî eğitim şart. Bunun ardından da iyi okul eğitimi gelmektedir. Bu şekilde yetişecek şahsiyetli gençler geleceğin anne babaları olarak ailenin en sağlam temel direkleri olacak ve topluma hizmet edecek düzgün fertler yetiştireceklerdir. Rabbim bizlere sağlam nesiller yetiştirmek için kolaylıklar sağlasın!

MÜSLÜMANIN ÖZELLİKLERİ

BEYHAN MEHMED KIRCAALİ MÜFTÜSÜ

Bismillahirrahmanirrahim!

"Allah adıyla söze başlayalım, lânet ile şeytanı taşlayalım!"

Ancak âlemlerin Rabbine ibadet eder, yalnız Ondan yardım dileriz. Salât ü selâm ederiz Habibine ve dahi ehl-i beyt ve ashabına.

Hayat cennette başladı. İnsanlığın atası ile annesi cennet ve nimetlerinden istifade ettiler. Rabbimize şükrettiler, nimetleri fikrettiler. Ve derken, ilâhî hikmet gereği haram olan meyveyi yediler, yasağı ihlâl ettiler. İlk peygamber, atamız Adem (a.s.) ile annemiz Havva'nın zelle günahını işlemeleri sebebiyle hayatları dünyaya devredildi. Dünya da ahiretin tarlası kılındı. Ne ekersek, elbet onu biçeriz.

Yüce Allah, biz kullarını Onu tanıyalım ve Ona ibadet edelim diye yarattı. İbadet sayesinde de dünyada esenlik ve saadet, ahirette de rızası ve cennet ile müjdeledi. Âlemlerin Rabbi şöyle buyurur: "İman edip salih ameller işleyenlere, içinden ırmaklar akan cennetlerin kendileri için olduğunu müjdele. Cennetlerin meyvelerinden kendilerine her rızık verilişinde, "Bu daha önce bize verilen rızık!" diyecekler. Hâlbuki bu rızık onlara dünyadakine benzer olarak verilmiştir. Onlar için orada tertemiz eşler de vardır. Onlar orada ebedi kalacaklardır." (el-Bakara, 2/25).

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) Müslümanların, vasat ümmet olduğunu ifade eder. Dengeli, ölçülü ve duyarlı bir ümmet... Dünyada helâl dairede çalışan, biriktiren, Rabbine şükreden, ihtiyaç sahibine infak eden, ahiret kaygısıyla hareket eden, "Hesap günü gelmeden önce, her daim nefsini hesaba çeken", cennet ve cemalüllahı arzulayan ve "Rabbim! Ancak seni kast eder, yalnız rızanı isterim!" nebevî duasını vird-i zeban eden bir ümmet...

"Kendisi için sevip istediğini, din kardeşi için de sevip isteyen" Müslüman, "Nerede olursanız olunuz, Allah sizinledir" (el-Hadid, 67/4) ilâhî müjdesini her dâim kalbinde hisseder. Allah bizimledir, bizi görür, niyetimizi ve yaptıklarımızı bilir!

Yüce Allah, biz kullarını kimi zaman varlıkla ve sıh-

hatle, kimi zaman da yokluk ve hastalıkla imtihan eder. Afiyet ve nimette iken şükrümüzü, fakr u zaruret ve dert hâlinde de sabrımızı sınar. Sevgilerin en büyüğü, şüphesiz ki Allah sevgisidir. Yüreğimize sevgiyi bahşeden, yaratıklarına karşı merhameti ihsan eden Allah'tır. Bütün insanlık bizi tanısa ve sevse, karşılığında Allah sevgisinden mahrûm kalsak, maazallah, ne büyük felâket ve hüsran olur. Dua ve niyazımız Allah'ın sevgi ve rızasıdır. Zira O sevince sevdirir kulunu. Müslüman da sevdiğini Allah için sever, Allah için buğzeder.

İmanın merkezi kalptir. Aynı zamanda duyguların sürekli değiştiği ve de kanın pompalandığı yerdir. Bundan dolayıdır ki Peygamber Efendimiz (s.a.s.) "Ey kalpleri bir hâlden bir hâle çeviren Rabbim, benim kalbimi dinin üzerine sabit kıl!" duasını okumuş, biz ümmetine de tavsiye etmişlerdir. Kalpten şüphelerin giderilmesi için ve güçlü bir iman oluşması için de Ayetü'l-Kürsinin sürekli okunmasını tavsiye etmişlerdir.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s) İbn Abbas (r.a.)'ın şahsında bizlere çok önemli tavsiyelerde bulunmuşlardır:

"Ey delikanlı, sana bazı sözler öğreteceğim. Onları koru ki, Allah seni korusun. Koru ki, Allah'ı yanında bulursun. İstediğin zaman, Allah'tan iste. Yardım dilediğin zaman, Allah'tan dile. Şunu bil ki, şayet bütün ümmet, sana bir yarar dokundurmak için bir araya gelseler, Allah'ın senin için yazdığının dışında bir fayda ve yarar dokunduramazlar. Aynı şekilde, sana bir zarar dokundurmak için toplansalar, Allah'ın senin için yazdığından başka bir şey dokunduramazlar. Kalemler kaldırılmış, sayfalar durulmuştur."

Her gün ömür takvimimizden bir sayfa tüketiyoru. Yarınlarımız ise meçhul... Yalnız şu bir gerçek ki, "Allah'tan geldik, Ona dönüyoruz". Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) "Nasıl yaşarsanız, öyle ölürsünüz, nasıl ölürseniz öyle haşrolunursunuz" buyurur. Son nefes çok önemlidir! Zira iman ve şehadet ile huzur-ı ilâhîye vasıl olmak için hayat boyunca murakabe yapmak gerekir. Hz. Ömer gibi... "Ölüm var, ya Ömer!" telkini her daim yapar, bizlere de tavsiye ederlermiş.

Ruhlar âleminde Rabbimiz ile sözleştik, dünyada sözümüzün eri miyiz diye sınanıyoruz. Dünyaya veda ederken iz bırakan ve kabrini cennet bahçelerinden biri kılan, rıza-i Bârîye nail olanlardan olmayı murad ediyoruz. Ağlayarak geldiğimiz dünyadan, tebessüm ve mutlulukla göçip gidelim, vaad-i ilâhîye nail olalım. Habibinin cennet komşusu olalım.

Rabbim yar ve yardımcımız olsun, rıza ve muhabbetine nail eylesin!

Dil Kimliktir, Kimliğine Sahip Çık!

Yasaklanmış olsa da o güzel dilin,
Her zaman, iyiliğe uzansın elin.
Türkçem! Bükülmeyecek asla belin!
Dil kimliktir, kimliğine sahip çık!

Asla eğilme, asırlardır dik durursun!
Seni çekemeyen, kıskansın, kudursun!
Türkçem! Sana uzanan eller kurusun!
Dil kimliktir, kimliğine sahip çık!

Dünya gördü, tarihte Türk birliğini,
Kimse anlamaz, anlatmaz iyiliklerini,
Türkçem! Çeksinler senden ellerini!
Dil kimliktir, kimliğine sahip çık!

Sensin, duyduğum en güzel lisan,
Oldun, nice devletlere destan,
Türkçem! Sensin gönlümdeki ferman!
Dil kimliktir, kimliğine sahip çık!

Seni andım, sonra buldum necat,
Meğer, ne çok varmış sende mucizat,
Türkçem! Senin güzelliğin ayrı bir kanaat!
Dil kimliktir, kimliğine sahip çık!

Sen, dünyamdaki en önemli kültürsün!
Eşsiz yapınla, adeta ölümsüz mülksün!
Türkçem! Ecdattan kalmış en güzel ödülsün!
Dil kimliktir, kimliğine sahip çık!

Şahit oldun nice sınırsız sevdalara,
Adlarını kazımış nice sevdalar dağlara,
Türkçem! Sen ayrı aşksın Bulgarstan'da!
Dil kimliktir, kimliğine sahip çık!

Bu yüreğim, seni duyunca her saniye coşa,
Yazarım ismini dünyadaki her bir taşa,
Türkçem! Sevgi bu, bakmaz ki asla yaşa!
Dil kimliktir, kimliğine sahip çık!

Ey Türk gençliği! Duy şu bağırdığım sesi!
Bu şiire yazacağım en kıymetli nağmeleri!
Son sözüm budur, duy ki anla bu cümleyi!
Dil kimliktir, kimliğine sahip çık!

NEJDET HÜSEYNÎ
YİE ÖĞRENCİSİ

AHLÂKÎ ÇÖKÜŞE DUR DEMEK İÇİN ŞUMNU'DA KURULAN BİR DERNEK:

AHLÂK-I İSLÂMİYE CEMİYETİ

MEHMET HASAN NÜVVÂB İHL ÖĞRETMENİ

Bulgaristan Türklerinin kültürel ve sosyal durumlarını üç ana başlık altında değerlendirmek mümkündür. 1. Türk dernekleri; 2. Türkçe süreli yayınlar; 3. Türkçe eğitim kurumları. Bu bağlamda bütün olumsuzluklara rağmen Şumnu Türkleri varlıklarını sürdürebilmek için zorlu, fakat onurlu bir mücadeleye girmişlerdi. Tespit edebildiğimiz kadarıyla Şumnu'da Müslüman toplumu içerisinde etkili olan epeyce dernek kurulmuştur. Bunların arasında 1900'de Şumnu'da kurulan Terakkî-i Maarif-i İslâmiye Cemiyeti, 1906'da kurulan Türk Muallimler Cemiyeti, Türk Kıraathanesi, Turan, Cemiyet-i Hayriye, Altın Ordu, Şenyurt, Hilâl Spor Kulübü, Emel Spor Kulübü, Uhuvvet-i İslâmiye ve Ahlâk-ı İslâmiye derneklerini sayabiliriz. Bu sivil toplum kuruluşları, genelde milliyetçi düşüncedeki Türk aydınlarının kurdukları derneklerden oluşsa da İslâm dünya görüşünü benimsemiş Türklerin kurdukları dernekler de söz konusudur.

"İslâm güzel ahlâktır" Peygamber sözü ile hareket eden Necip Asım Efendi Şumnu'da ahlâkî ve toplumsal çalışmalarını daha aktif bir şekilde sürdürebilmek için Ahlâk-ı İslâmiye Cemiyetini kurmuştur. 1928 yılında kurulup kısa bir hayatı olan bu cemiyet, Şumnu'da Rakovski sokağı No 479 numaralı Necip Asım Efendi evinden idare etmekteydi.

Necip Asım Efendi ilk tahsilini, medrese ve rüşdiyede tamamlamıştır. Belirli dönem Şunmu'da Medrese-i Aliyede hocalık yapmıştır. Yaşı ilerlemiş olmasına rağmen Nüvvâb Medresesinin ilk öğrencilerinden ve ilk mezunlarından olmuştur. Nüvvab'ta öğrenci iken bazı arkadaşıyla 1924-1925 yıllarında "Doğru Yol" adında bir dergi yayınlamışlardır. Hatta bu dergi Nüvvâb'a çok ciddî eleştiriler yapan dönemin "Deliorman" gazetesi sütünlarına taşınmış ve dergi hakkında övücü yazılar kaleme alınmıştır. Necip Asım Efendinin yazıları dinî kaynaklara dayalı olup genellikle ahlâk vurgusu ağır basmaktadır.

Ahlâk-ı İslâmiye Cemiyetinin iç tüzüğü 8 bölüm ve 42 maddeden oluşmaktadır. Derneğin amacı, Bulgaristan Müslümanlarının dinini ve ahlâkî durumunu korumaya çalışmaktır. Bu amaçla vaaz, dinî konferanslar, dinî ve ahlâkî kitapçıklar yayınlar. İnsan hayatını tahrip eden ve birçok kötülüğün sebebi olan içki ve kumara ve diğer ahlâksızlıklara son vermeye çalışır. Milleti ve toplumu mahveden kötü adetleri yok etmeye, yerlerine güzel adetleri yerleştirmeye çalışır.

اخلاق اسلامیه جمعیتی نظامنامهٔ اساسیسی

برنجی فصل

اسم

ماده : ١ — مرکزی شمنی ده اولمق اوزره « اخلاق اسلامیه جمعیتی » نامیله
بر جمعیت تأسیس اولونور .

ایکنجی فصل

جمعیتك غایه و وسائطی

ماده : ٢ — اخلاق اسلامیه جمعیتی بولغارستان مسلمانلرینك حسیات دینیه
و اخلاقیه سنك محافظه وتقویه سنه چالیشیر (بو خصوصده وعظلر ، دینی قونفرانسلر
ترتیب ایدر و علی العموم مسلمانلرك اخلاق اسلامیه ایله تخلق ایتمه‌لرینه مدار اولمق
اوزره دینی و اخلاقی رساله‌لر نشر ایدر .)

ماده : ٣ — بنیهٔ بشری تخریب ایدن و بر چوق فلاکتلره سبب اولان ایچکی
قمار و امثالی اخلاقسزلقلر علیهنده صوك درجه چالیشیر .

ماده : ٤ — اخلاقسزلغه قارشی خلقده نفرت معالی‌یه محبت اویاندرمغه
غیرت ایدر .

ماده : ٥ — اهالی آراسنده عنعنه شکلنه کیره‌رك ملتك اخلاق و اقتصادیاتی
محو ایدن فنا عادتلرك امحاسنه غیرتله ترقی و تعالی‌یه خادم اولاجق عادتلری اقامه‌یه
چالیشیر ؛

ماده : ٦ — بنی بشرك حقنده بویوك رخنه‌لر آچان علل ساریه و مستولیه‌دن
قوروﻧﻤق چاره‌لرینی کوسترر .

ماده : ٧ — جمعیت مقاصدنك حصولیذیر اولماسی ایچون کرك حکومت نزدنده
و کرك سائر جمعیتلر نزدنده هر دورلو تشبثاتده بولونور .

Dernek üyeleri iki kısımdır – aslî ve fahri üye. Aslî üyeler Nüvvab okulu mezunlarıdır. 18 yaşını bitirmiş ve İslâm âdâbına uygun hareket eden bütün Müslümanlar derneğin fahrî üyesi olabilir. Her üye millet arasında en güzel örnek olmaya çalışmalıdır. Hiçbir üye bilmediği bir dinî ve ahlâkî mesele hakkında yorumda bulunmaz.

Dernek, Reis, Yardımcı, Kâtip, Sandıkçı ve Müşavir olmak üzere 5 kişi tarafından idare edilir. Her sene kongre yapılır, sonraki toplantı için tarih belirlenir. 3 kişilik teftiş kurulu vardır. Dernek katiyen siyaset ile

ilgilenmez.

Başkan Necip Asım Efendinin cemiyet hakkında "İntibah" gazetesindeki bir açıklamasına kulak verelim: *„Müslümanlığa muhalif addedilenlerle uğraşmak, Türklüğün desâtîr-i İslâmiye ve ahlâkiyeye sarılmakla olabileceğini ispat etmek için bir cemiyet tesis ettik. Kütüb-i İslâmiyede ne kadar ahlâk düsturları varsa onları birer birer neşredeceğiz. Bugünkü ahlâkımızla mukayese edeceğiz. İkinci derecede vazifemiz, yayınlanan ahlâkî eserlerden ahlâklanıp başkalarına kabul ettirmeye çalışmak olacaktır. Şunu hiç unutmamalıyız ki insanların dünya ve ahiret saadetleri yalnız İslâmî ahlâk kurallarını hayata geçirmekle olabilir."*

Ahlâkî çöküşe dur demek amacıyla doğan dernek, her sene Mederesetü'n-Nüvvâb mezuniyet töreninden sonra aslî ve fahrî üyeleri ile toplantı yapmaktadır. Bunlarla ilgili şu "İntibah" gazetesinde şu çağrılar vardır: "Efendiler, 3. umumî toplantımız bu sene yine Mekteb-i Nüvvâb tevzi-i mükâfat günü ve akşam olacaktır. Aslî ve fahrî üyelerin o gün Mekteb-i Nüvvâb'da bulunmaları rica olunur."

"Aslî üye olan bir cümle Nüvvâb mezunlarının nazar-ı dikkatine. Ahlâk-ı İslâmiye Cemiyeti ve ona bağlı olan ilmiye heyeti ile müzakere yapılmak için 9 Temmuz 1928'de Şumnu'da toplu bulunmaları rica olunur."

1930 yılı 16 Ocak, Çarşamba günü akşamı Şumnu'da toplanan Ahlâk-ı İslâmiye Cemiyeti üyeleri kabul ettikleri iç tüzük gereğince 5 kişiden ibaret heyet seçimi yapmışlardır. Bundan sonra toplantıya katılan herkes derneğin faaliyet programı ile meşgul olmuş ve çok önemli kararlar alınmıştır. Dernek üyeleri bu toplantıda Bulgaristan uleması arasında ilmi ve fazlı ile mümtaz ve ahlâken numûne-i imtisal olan Hocazâde Mehmed Muhyiddin Efendiyi Ahlâk-ı İslâmiye Cemiyetinin Fahrî Reisi/Onursal Başkanı olarak kabul etmiştir. Alınan bu karar Hocazâde Efendiye resmen bildirilmiştir.

Ahlâk-ı İslâmiye Cemiyeti, toplumsal faaliyetleriyle beraber ilmî kalkınmanın da değerini görüp bir kütüphane kurmaya çalışmıştır. "İntibah" gazetesi sayfalarında "Cemiyet bir kütüphane tesis etmek üzeredir ve vakti de az kaldı. Ashab-ı hayır (hayır sahipleri) tarafından Arapça, Farsça ve Türkçe (kitaplar) vakfedilip, halkın istifadesi için gönderilmesi rica olunur" ilânı görülmektedir.

Ahlâk vurgusu derneğin temelindedir. Dernek, dönemin dinî ve toplumsal problemlerine göz kapamadan ve taviz vermeden amacı doğrultusunda hareket etmiştir. Bu bağlamda Türkiye'de uygulanan inkılaplar-

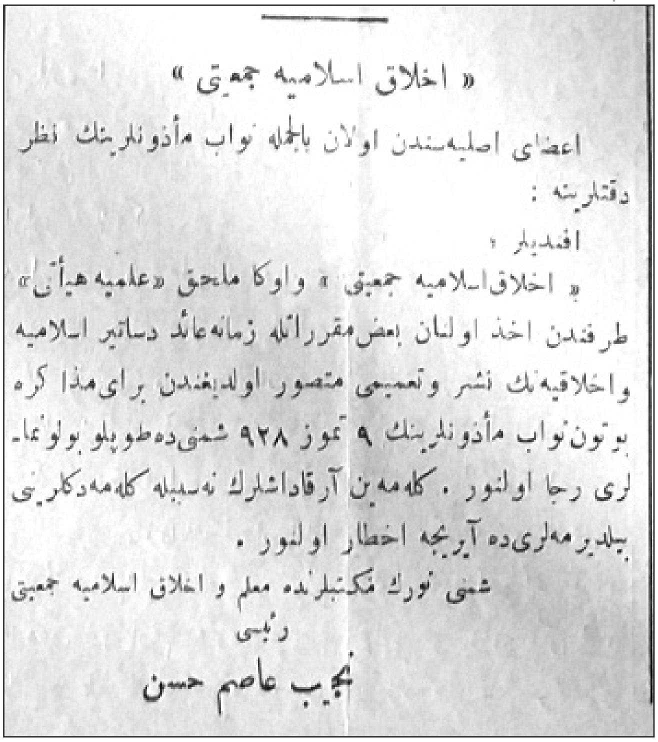
« اخلاق اسلامیه جمعیتی »
اعضای اصلیه‌سندن اولان بالجمله نواب مأذونلرینك نظر
دقتلرینه :
افندیلر ،
« اخلاق اسلامیه جمعیتی » واوکا ملحق « علمیه هیأتی »
طرفندن اخذ اولنان بعض مقرراتله زمانه عائد دساتیر اسلامیه
واخلاقیه‌نك نشر وتعمیمی متصور اولدیغندن برای مذاکره
بوتون نواب مأذونلرینك ۹ تموز ۹۲۸ شمنی‌ده طوپلو بولونما-
لری رجا اولنور . کله‌مه‌ین آرقاداشلرك نه سببله کله‌مه‌دکلرینی
بیلدیرمه‌لری‌ده آیریجه اخطار اولنور .
شمنی تورك مکتبلرنده معلم و اخلاق اسلامیه جمعیتی
رئیسی
نجیب عاصم حسن

dan şapka uygulaması bazı kimseler tarafından Bulgaristan Müslüman-Türk toplumuna da dayatılmak istenmiştir. Bu teşebbüse karşı çıkan dernek konuyu takip edip duruşunu şöyle sergilemiştir: "Bulgaristan Müslümanlarının hissiyât-ı diniyelerine hürmeten mahakim-i nizamilerinde Müslüman ahaliye feslerini çıkarmaya mecbur etmemeleri hususunda Mahkeme Reisine gönderilen tamimden dolayı bütün cemiyet azası namına nihayetsiz teşekkürâtımızı zât-ı âlilerine takdim etmek ile bahtiyarım."

Ayrıca Müslüman-Türk okullarında Cuma günleri tatil günü iken Şumnu Sancak Müfettişi onu Pazar gününe değiştirmek istemiştir. Bunun üzerine Ahlâk-ı İslâmiye Cemiyeti, Bulgaristan Başbakanı, Başmüftü ve Dışişleri Bakanlığına telgraflar gönderip yine hassasiyetini ve duruşunu sergilemiştir. Gönderilen telgraftan bir örnek görelim:

"Şumnu Sancak *Maarif M*üfettişi Müslüman mektepleri talebesinin haftalık istirahat *g*ünlerinin pazara tahvil ile Cuma günü ders okumalarını emretmiştir. Cuma günleri Müslüman için bir mübarek gün olup bütün İslâ*m* â*leminde olduğu gibi Bulgaristan Müslümanlarını*n *da Bulgaristan'ın istikl*â*linden bugüne kadar Cuma günleri mektepleri tatil ediliyordu. Şumnu* Müfettişi*nin bu emri din*î *temelimize ters olduğundan* zâ*t*-ı â*lilerinizden bu emri hükümsüz kılması hususunda l*â*zım gelen emri vermesi ve bu hususta adım atılmasını bütün Ahl*â*k-ı İsl*â*miye Cemiyeti azası namına rica ve istirham ederiz."*

ERDİNÇ SÜLEYMAN KİLLİ/BENKOVSKİ İMAMI

KUR'ÂN-I KERİM KISSALARI

Kitabımız Kur'ân-ı Kerim farklı konuları içermektedir. Fâtiha sûresinden sonra gelen belki de önemine binaen ikinci sırada yer alan Bakara sûresinin hemen başında zikredilen ***"İşte bu Kitap muttakîler için bir rehberdir."*** âyetinde çok kısa olarak özetlenen Kur'ân'ın amacı; emirleriyle yasaklarıyla, nasihatleriyle, kıssalarıyla bir bütün olarak her konuda rehber olmaktır. Aslında peşinen şu söylenebilir: "Kur'ân'ın gönderilme sebebi ne ise, kıssaların anlatılma sebebi de odur." Ancak kıssaların özel anlatılma sebepleri âyetlerde açıklanmıştır.

Kur'ân-ı Kerim'in üçte birinden fazlasını oluşturan kıssalar, insanın geçmişi, yaşadığı zamanı ve geleceğiyle ilgili karar verme konusunda ona yardımcı olan ilâhî mesajlardır. Nitekim insanoğlunun fıtratı yaşananlardan ve yaşananların anlatılmasından ders almaya daha yatkın olduğundan olayları veya emirlerin pratikte uygulanmış olmasını görmek, duymak ister. Dinî konuların da önemli bir kısmı mücerret/soyut olduğundan dolayı dinin öğretilmesinde farklı metot ve tekniklere ihtiyaç duyulmaktadır. Kur'ân kıssaları, birtakım hakikatleri kolayca anlamamıza vesile olacak soyut kavramları somutlaştırması yönünden din öğretiminde vazgeçilmez metotlardan biridir. Böylece teorik bilgiler, pratik hayata amel/davranışlar olarak yansıma imkânı bulmaktadır. Bizleri bizlerden daha iyi bilen ve bize şah damarımızdan daha yakın olan Rabbimiz Kur'ân'daki kıssaları genel hatlarıyla bu maksatla bizlere öğretmiş ve ibret nazarıyla ders almak üzere sunmuştur.

Dinî kavramlar zikrettiğim üzere genel hatlarıyla soyut kavramlardır. Bilhassa çocuk ve gençlik yıllarında insan bu kavramları idrak etmede zorluk çekmektedir. Meselâ, Allah Teâlâ'nın bu dünyada görülememesi meselesinde Kur'ân-ı Kerim'deki şu âyetler konunun insan zihninde yer edinmesini sağlamaktadır: ***"Mûsâ tayin ettiğimiz vakitte (Tûr'a) gelip de Rabbi onunla konuşunca, 'Rabbim! Bana (Zâtını) göster; seni***

göreyim!' dedi. Allah da: 'Sen, Beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse, sen de beni görebilirsin!' buyurdu. Rabbi o dağa tecellî edince onu paramparça etti. Mûsâ da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: 'Seni eksikliklerden uzak tutarım¸ sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim." (el-A'râf, 7/143).

Kıssa; geçmişte gerçekleşmiş bir olayı, daha sonraki nesillere, ders verilmek istenen kısmını aktarma olarak da ifade edilebilir. Bu kavram, tarihî bir olayı aktarma, haber verme, rivayet etme, tarihî bilgi vb. anlamlara gelir. Muhteva olarak kıssalarda iyi ve kötü toplum ve şahsiyetler anlatılarak iyilik ve iyilerden olma teşvik edilmektedir. Amacı bakımından ise İslâm'a inanan insanları müjdeleme, inanmayanları ise uyarma, terbiye etme, güzel ahlâkı tanıma, akide ve ibadetlerin esasını bilmeye yöneliktir.

Bu konuda dikkat etmemiz gereken meselelerin başında Kur'ân kıssalarının gevşeklik göstererek daha yüzeysel bakılabilecek veya sadece tarihî bakış açısıyla değerlendirilebilir âyetler olmamalarıdır. Kıssalara, Rabbimizin namazı, zekâtı, haramı, helâli bize emrettiği âyetlere olan bakış açımızla bakmalıyız.

Netice itibarıyla, Kur'ân-ı Kerim hidayet kaynağı olup insanları kurtuluşa erdirmek için gönderilmiştir. Kıssalarla söylenenler insanlığı kurtuluşa ve hidayete ulaştırmada müşahhas/somut vasıtalardır. Onlara sadece tarihte olmuş-bitmiş olaylar olarak bakmak doğru değildir. Hülâsa, Kur'ân kıssalarının doğru anlaşılıp kavranması, onlardan gereken ders ve ibretlerin çıkarılması, İslâm dininin insanlara sunduğu hayat tarzının, insanî ilişkiler düzeninin ve toplum yapısının doğru anlaşılmasını sağlayacaktır. En önemlisi de geleceğimiz olan çocuklarımız ancak Kur'ân kıssalarını örnek alarak güzel birer mümin olabileceklerdir.

ZORLUK KARŞISINDA

"Allâhümme lâ sehle illâ mâ cealtehû sehlâ, ve ente tecʿalü'l-hazne izâ şi'te sehlâ!"
"Allah'ım! Senin kolaylastırdığından başka kolay yoktur. Sadece sen istersen, zoru kolaylaştırırsın."

İbn Hibbân'ın *Sahih*'inde Peygamber Efendimizin en yakınında bulunan sahabîlerden biri olan Enes b. Mâlik'ten rivayet edilen bir hadis bulunmaktadır. Bu mübarek sözler, "İşlerinde Zorlukla Karşılaşanın Allah'a Dua Edip Kolaylık İstemesinin Güzelliğini Gösteren Zikir" başlığı altında verilmiştir. Hazreti Muhammed (s.a.s.)'in mübarek dudaklarından dökülen bu sözler başta verdiğimiz duadan ibarettir.

İnsan, imtihan edilmek üzere yaratılmıştır. Bu sebeple hayatında zorluklar ve üzüntüler de olur, kolaylıklar ve sevinçler de yaşanır. İnsandan beklenen hem olumlu hem de olumsuz olabilecek her iki durumda da metanetini, soğukkanlılığını, sağlıklı düşünme melekesini kaybetmemektir. Tabiî, bu da kolay bir şey değil...

İşte bu noktada insan, kendini ve kendisini yaratan Rabbini unutmazsa, imtihanı başarıyla, zorlukları kolaylıkla, dertleri ciddî bir sarsıntı yaşamadan atlatabilir. Çünkü kendini bilen insan nelere muktedir olduğunun ve nelere de gücünün yetmediğinin farkında olur. Aynı zamanda Yaradan Mevlânın da nelere kâdir olduğunu, yani herşeye gücünün yettiğini bilir. Zorluklarla mücadele edip onları aşmak ancak Allah'ın izni ve yardımı ile olabilir. Ve nihaî noktada başarılı olmak da Allah'ın dilemesiyle olacaktır. Öyleyse, zorlukları aşmak, güzelliklere kavuşmak için Allah'a dua edelim...

MÜSLÜMAN OLAN ANA-BABADAN DOĞMAKLA MÜSLÜMAN OLUNMUYORMUŞ!

Nuh (a.s.)'ın Kıssasında Bizler İçin İbretler Var…

CEMAL HATİP İLÂHİYATÇI

Nuh'u bilir misiniz? Hani peygamber olarak gönderilen kutlu kişi. Dokuz yüz yıl bıkmadan, usanmadan kavmini Allah'ın birliğine ve rubûbiyetine davet etmişti de çok azı hariç onun bu davetini kabul eden olmamıştı… Sonra da tufan onları süpürüp, yeryüzünden silmişti…

Bu insanların hiçbiri Nuh (a.s.)'ın en yakınları kadar elem ve ızdırap çektirmemişti ona…

Düşünün ki, o bir peygamberdi, yani Allah tarafından gönderilmiş bir elçi. Hâl böyle iken bazı aile fertlerinin gizlice ve aşikârâne onun bu davetini inkâr edip yalanlamaları ne kadar büyük bir acıdır! Oysa onlar peygamber evinde yaşamıştı... Bu davete en yakın olan kişilerdi... Nuh'un sâdık olduğunu en iyi bilenlerdendi... Meğer

Müslüman olan ana-babadan doğmakla Müslüman olunmuyormuş! Ve akrabalık bağı ile cennete girilmiyormuş!

Nuh (a.s.), Allah'ın emri ile gemi yapıp da inananları içeriye almaya başlayınca, kendi kanından olan oğlu binmek istememiş ve küfrünü ilân etmişti. Ona rağmen ***"…Nuh, gemiden uzakta bulunan oğluna: 'Yavrucuğum! Sen de bizimle beraber bin, kâfirlerle beraber olma!' diye seslendi. Oğlu ise; 'Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım!' dedi. (Nuh): 'Bugün Allah'ın emrinden (azabından), merhamet sahibi Allah'tan başka koruyacak kimse yoktur.' dedi..."*** (Hud, 11/42-43).

Kıssanın bu sahnesinde çok önemli iki şeyi görüyoruz. Birincisi; Nuh'un oğlu, babasının gelecek dediği tufana inanıyordu, çünkü babasının her zaman gerçeği söylediğini biliyordu. Buna rağmen inatlaşıp ona itaat etmedi ve hakkı inkâr edip kâfirlerden oldu. İkincisi; kan ve akraba bağlarının iman konusunda hiçbir fayda vermediğini görüyoruz, çünkü hidayet yalnız Allah'tandır.

Ve nihayet sular gelip de Nuh ile oğlu arasına duvar gibi durunca, Peygamberin şefkatli kalbi dayanamadı ve: ***"…Rabbine dua edip dedi ki, 'Ey Rabbim! Şüphesiz oğlum da ailemdendir. Senin vaadin ise elbette haktır. Sen hâkimler hâkimisin.'*** (Hud, 11/45) ***Allah ise ona cevaben: 'Ey Nuh! O aslâ senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir. (Yani o inkâr edenlerden olmuştur).' buyurdu."*** Böylece Allah'ın dini ile alay edenlerin sonunun, peygamber akrabaları dahi olsalar, cehennem olduğu kesinleşmiştir.

Kıssadan hisse kapıp günümüze gelelim…

Allah'ın dini ile gece-gündüz dalga geçip istihza ederek "Müslümanım!" diyen nice insanlar var. Niceleri de var ki, atalarıyla övünüp onların sâlih amelleriyle cennete gireceklerini zannediyorlar. Oysa Allah yaptıklarımızdan gafil değildir. Ayet-i kerimede şöyle buyurmaktadır: ***"Sakın, Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma! Ancak, Allah onları (cezalandırmayı), korkudan gözlerin dışarı fırlayacağı bir güne erteliyor."*** *(İbrahim, 14/42).*

NAMAZ KILARKEN TEŞEHÜDDE PARMAK KALDIRMA

Namaz kılarken ikinci secdeden sonra ikinci veya dördüncü rekâtta, üç rekâtlı namazlarda ise üçüncü rekâtta oturmaya kaade denir. Bu oturuşlarda et-Tahiyyât duasını okumaya teşehhüd ismi verilir. Teşehhüd esnasında parmağı kaldırmak veya oynatmanın hükmü farklı mezheplere göre değişiklik arz etmektedir.

Mensup olduğumuz Hanefî mezhebine göre, et-Tahiyyât okuma esnasıdna "lâ ilâhe" derken sağ elin baş parmağı ile orta parmağın halka yapılıp şehadet parmağının kaldırılması ve "illâllah" derken indirilmesi sünnettir. Ancak bazı âlimler yerli yerince yapmakta zorlanan kişinin bunu terk etmesini uygun görmüştür.

Mâlikî mezhebine göre, teşehhüdün başından selâm verene kadar, şehadet parmağını sağa-sola hafifçe hareket ettirmek sünnettir. Onların dayandıkları bir hadis vardır. Diğer mezhep alimleri tarafından zayıf bulunduğu gibi, farklı da yorumlanmıştır.

Şâfiîlere göre ise "illâllah" denildiğinde şehadet parmağı kaldırılır ve ilk oturuşta ayağa kalkıncaya, son oturuşta ise selâm verinceye kadar öylece bırakılır.

KISSADAN HİSSE ALMAK

DOÇ. DR. MUSTAFA CANLI YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜSÜ

Abdullah b. Amr şöyle demiştir: "Allah'ın Peygamberi (s.a.s.) bize sabaha kadar İsrâiloğulları(nın kıssaları)nı anlatır, ancak farz bir namazın vakti girince kalkardı." (Ebû Dâvûd, İlim, 11)

Sevgili Peygamberiz (s.a.s.) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır: *"Hikmetli söz, müminin yitiğidir; onu nerede bulursa, onu öğrenmeye ve uygulamaya en lâyık olan da odur."* (Tirmizî).

Şüphesiz gerek Kur'ân'da anlatılan kıssalar, gerekse Peygamber Efendimizin anlatmış olduğu kıssalar, bu hikmetli sözlerden biridir ve birçok ibret ve nasihati hâvidir. Serlevhâ hadisimizde ifade edildiği üzere Allah Rasûlü (s.a.s.), hisse ve ibret almak için ashâb-ı kirâma kıssalardan uzun uzun anlatırmış.

Biz de Sevgili Peygamberimizin anlatmış olduğu geçmiş ümmetlerin kıssalarından bir kıssayı hisseler almak niyâzıyla burada aktarıp istifadeye sunmak istiyoruz. Gelin hep beraber ona kulak verelim:

"Sizden önce yaşayanlardan üç kişi bir yolculuğa çıktılar. Akşam olunca, yatıp uyumak üzere bir mağaraya girdiler. Fakat dağdan kopan bir kaya mağaranın ağzını kapattı. Bunun üzerine birbirlerine:

-*Yaptığınız iyilikleri anlatarak Allah'a dua etmekten başka sizi bu kayadan hiçbir şey kurtaramaz*, dediler.

İçlerinden biri söze başlayarak:

"Allahım! Benim çok yaşlı bir annemle babam vardı. Onlar yemeklerini yemeden çoluk çocuğuma ve hizmetçilerime bir şey yedirip içirmezdim. Bir gün hayvanlara yem bulmak üzere evden ayrıldım, onlar uyumadan önce de dönemedim. Eve gelir gelmez hayvanları sağıp sütlerini annemle babama götürdüğümde baktım ki, ikisi de uyumuş. Onları uyandırmak istemediğim gibi, onlardan önce ev

halkının ve hizmetkârların bir şey yiyip içmesini de uygun görmedim. Süt kabı elimde şafak atana kadar uyanmalarını bekledim. Çocuklar etrafımda açlıktan sızlanıp duruyorlardı. Nihayet uyanıp sütlerini içtiler.

Rabbim! Şâyet ben bunu senin rızânı kazanmak için yapmışsam, şu kaya sıkıntısını başımızdan al!" diye yalvardı. Kaya biraz aralandı, fakat çıkılacak gibi değildi.

Bir diğeri söze başladı:

"Allahım! Amcamın bir kızı vardı. Onu herkesten çok seviyordum. Ona sahip olmak istedim. Fakat o arzu etmedi. Bir yıl kıtlık olmuştu. Amcamın kızı çıkıp geldi. Kendisini bana teslim etmek şartıyla ona 120 altın verdim. Kabul etti. Ona sahip olacağım zaman bana dedi ki: 'Allah'tan kork! Dinin uygun görmediği bir yolla beni elde etme!' En çok sevip arzu ettiğim o olduğu halde kendisinden uzaklaştım, verdiğim altınları da geri almadım.

Allahım! Eğer ben bu işi senin rızânı kazanmak için yapmışsam, başımızdaki sıkıntıyı uzaklaştır." diye yalvardı. Kaya biraz daha açıldı, fakat yine çıkılacak gibi değildi.

Üçüncü adam da:

"Allahım! Vaktiyle ben birçok işçi tuttum. Parasını almadan giden biri dışında hepsinin ücretini verdim. Ücretini almadan giden adamın parasını çalıştırdım. Bu paradan büyük bir servet türedi. Bir gün bu adam çıkageldi. Bana:

- Ey Allah kulu! Ücretimi ver, dedi. Ben de ona:

- Şu gördüğün develer, sığırlar, koyunlar ve köleler senin ücretinden türedi, dedim. Adamcağız:

- Ey Allah kulu! Benimle alay etme, deyince, 'Seninle alay etmiyorum', diye cevap verdim. Bunun üzerine o, geride bir tek şey bırakmadan hepsini önüne katıp götürdü.

Rabbim! Eğer bu işi sırf senin rızânı kazanmak için yapmışsam, içinde bulunduğumuz sıkıntıdan bizi kurtar." diye yalvardı. Mağaranın ağzını tıkayan kaya iyice açıldı, onlar da çıkıp gittiler." (Buhârî).

Şüphesiz gerek Kur'ân'da anlatılan kıssalar, gerekse Peygamber Efendimizin anlatmış olduğu kıssalar, bu hikmetli sözlerden biridir ve birçok ibret ve nasihati hâvidir. Serlevhâ hadisimizde ifade edildiği üzere Allah Rasûlü (s.a.s.), hisse ve ibret almak için ashâb-ı kirâma kıssalardan uzun uzun anlatırmış.

Sevgili Peygamberimizin fem-i saâdetlerinden dökülen bu kıssadan, müminler olarak alacağımız birçok hisseler var. Bu hikmet dolu hisseleri maddeler hâlinde şöylece sıralayabiliriz:

1. Rızasını elde etmek için iyi niyetle, ihlâs ve samimiyetle yapılan davranışlardan Rabbimiz hoşnut olur. Bir gün olur bu yaptıklarımız, dünya hayatında iyilik olarak bize döneceği gibi âhirette de birçok sıkıntılardan bizi felâha kavuşturur.

2. Dua, müminin silâhıdır. Dua ile Allah'ın izniyle imkânsız gibi görünen işler oluverir. Mümin hem kavlî dua etmeli, hem de fiilî dua etmelidir.

3. Ana babaya hizmet ve hürmet, dinimizin en önemli esaslarından biridir. Bu bakımdan özellikle yaşlandıklarında gücümüzün yettiği kadar onlara hizmet etmeliyiz. Unutmayalım ki ana babaya hürmet, Allah'a hürmettir. Çocuklarımıza da bu konuda örnek olmalıyız. Bizler de ana babayız veya ana baba olacağız. Biz, ana babamıza hürmet gösterelim ki, çocuklarımızdan da hürmet görelim.

4. Mümin, nefsine hâkim olmalı. Nefsinin arzu ettiği şeyleri yapabilecek imkâna sahip olduğu hâlde, sırf Allah'ın rızâsını talep ederek, bunlardan yüz çevirmeli. Böyle bir davranışın, Allah katında kat kat karşılığı vardır.

5. Çalışanın emeğini asla zâyi etmemeli. Tamı tamına hakkını vermeli. Hak yememeli. Çünkü Yüce Allah, kendisine karşı yapılanları rahmetinin gereği olarak affedebilir, ama kul hakkını aslâ affetmez. "Kimin hakkını yedin ise git ondan helâllik dile! " der.

6. Mümin kendisine güvenilen biri olmalı ve emânete riâyet etmeli.

7. Mümin, ihlâs ve iyi niyetinin karşılığını hem dünyada hem de âhirette alır.

Rabbimiz rızâsı doğrultusunda, ihlâs ve samimiyet içerisinde bir hayat yaşamamızı cümlemize nasip ve müyesser eylesin!

Rabbimiz bizleri, ana babamıza hürmet ve hizmet eden sâlih kullarından eylesin!

Rabbimiz bir ân bile olsa nefsimize fırsat vermesin! Âmin...

TOPRAKLARIMIZDA KURULAN İLK MATBAA:

RUSÇUK'TA TUNA VİLÂYETİ MATBAASI

(1864-1877)

TAYFUN MEHMED İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİSİ

Matbaanın Mührü

Matbaalar kültürümüz açısından önemli bir yere sahiptir. Çünkü bir milletin kültüründen bir parça olan gazete, dergi ve kitaplar buralarda basılmış ve halka sunulmuştur. 1864 yılından itibaren Osmanlı sınırlarındaki hemen hemen bütün vilâyetlerde resmî vilâyet matbaaları açılmıştır. İlk resmî vilâyet matbaası ise Tuna vilayetinin merkezi Rusçuk şehrinde Mithat Paşa tarafından kurulandır. Mithat Paşa Tuna Vilâyeti Nizamnamesinin dokuzuncu maddesi uyarınca Rusçuk şehrine varır varmaz zamanın gereklerine cevap verebilecek modern bir matbaa kurma teşebbüsünde bulunmuştur. Rusçuk'da bulunduğu 3.5 yıl boyunca da kurduğu matbaa ile yakından ilgilenmiştir.

Tuna Vilâyeti Matbaası, hurufat/harfler, makine, taşbasma, ciltleme ve depo kısımlarından oluşmaktaydı. Baskı için Türkçe, Bulgarca, Fransızca ve Rumca harfler mevcuttu. Matbaanın farklı kısımlarında 15 civarında maaşlı işçi çalışmaktaydı. Rusçuk Islâhhânesinden de 10 kadar Türk ve Bulgar genci her gün öğleden sonra ciltçilik öğreniyordu. Bunlardan başarı gösterenler her yıl Fransa ve Almanya'ya öğrenime gönderiliyor ve döndüklerinde yenilikleri yerel matbaalarda uyguluyorlardı. Temizlik işlerinde ise her gün 20-25 kadar tutuklu çalışmaya getirilip sonra geri götürülüyordu.

İstanbul'da gazetecilik ve matbaacılık yapan Dragan Tsankov Tuna Vilâyeti Matbaasının ilk müdürüydü. Bu şahıs, Bulgaristan istiklâline kavuştuktan sonra Liberal Partinin başına geçmiş ve Başbakan olmuştur.

Matbaada çalışan önemli kişilerden bir tanesi de ünlü yazar Ahmed Midhat Efendi'ydi. Burada "Tuna" gazetesi başyazarlığına kadar yükselmiştir. Bir müddet sonra 1869 yılında Bağdat'a gitmiş ve orada neşrolunan "Zevra" gazetesine müdür olmuştur. 1871'de İstanbul'a dönmüş ve kendi matbaasını kurarak Türk halkına okuma zevkini aşılayacak eserler kaleme alıp bastırmıştır.

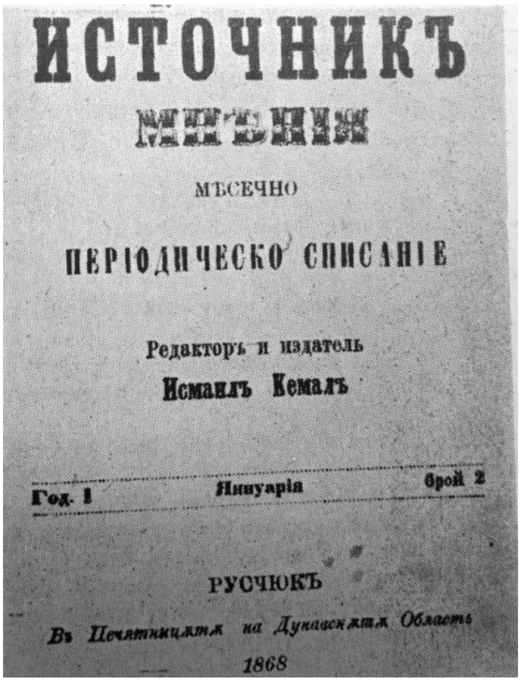
ИСТОЧНИКЪ
МНѢНИЯ
МѢСЕЧНО
ПЕРІОДИЧЕСКО СПИСАНІЕ
Редакторъ и издатель
Исмаилъ Кемалъ
Год. 1 Януаріа Брой 2
РУСЧЮКЪ
Въ Печатницата на Дунавската Областъ
1868

Mecrâ-yı Efkâr'ın Bulgarca kısmı

Tuna Vilâyeti Matbaasının faaliyeti on 13 yıla yakın bir zaman sürmüş ve 1877 yılında Rus-Türk Savaşında kendisine bir top isabet ederek yıkılmıştır. Daha sonra Rusçuk şehri bombardmanında ağır hasarlar alarak faaliyet gösteremeyecek duruma gelmiştir.

Matbaada kitap, dergi ve gazetelerin yanısıra sâlnâmeler basılmıştır. Ayrıca zarf, defter, levha gibi kırtasiye ürünleri de üretilmiştir.

Matbaanın başlıca ürünleri şunlardır:

Gazeteler: "Tuna/Dunav" gazetesi, her haftanın Çarşamba günü çıkmıştır. İlk iki sayfa türkçe, üçüncü ve dördüncü sayfalar ise Bulgarca yazılmıştır. İlk sayısı 3 Mart 1865'te, son sayısı ise 1 Haziran 1877 tarihinde çıkmıştır. Ayrıca bu gazetede kanunların yer aldığı bir ek de basılmıştır.

"Tuna" gazetesinin ilk sayısı

"Güneş/Le Soleil" gazetesi, 1875 yılında Türkçe ve Fransızca olarak basılmıştır. İlk Başyazarı Nuri Enverî'dir.

Dergiler: "Mecrâ-yı Efkâr/İstoçnik Mneniya" dergisi, Türkçe ve Bulgarca ilmî, edebî içerikli olup aylık olarak 1867-1868 yıllarında basılmıştır.

"Slava" (*Şan*), 1871-1872 yıllarında ayda iki defa yayınlanan Bulgarca dinî ve ahlâkî bir dergidir.

"Uçilişte" (Okul), 1872-1874 yıllarında Bulgarca olarak ayda iki defa yayınlanan eğitim dergisidir.

Salnâmeler: "Tuna Vil*â*yeti S*â*ln*â*mesi", 1867-1876 yıllarında tamamen taşbasma şeklinde basılmış tarihimiz açısından önemli bir kynaktır.

Türkçe Kitaplar: Muallim Naci'nin "Terkib-i Bend", Sırrı Paşa'nın tercüme ettiği Taftazanî'nin "Şerh-i Akaid"i iki cilt olarak ve "Rüyetullaha Dair Risale" matbaadan çıkan değerli eserlerdendir.

Bulgarca Kitaplar: 140 kadar eser basıldığı tespit edilmiştir. Bunların çoğunluğunu okul kitapları ve takvimler teşkil etmektedir. Ayrıca Türkçeden tercüme edilen "Ferhat İle Şirin" kitabı da bunlar arasında sayılabilir. Matbaanın açılışı şerefine Midhat Paşa Bulgar alfabesi bastırarak Bulgar okullarına hibe etmiştir.

Sabah namazı vakti çıktıktan sonra işrak vaktine kadar Kur'ân-ı Kerim okumak, zikir ve dua gibi ibadetlerle meşgul olmak mekruh mudur?

Kur'ân okumak bir ibadettir. İbadetlerle ilgili hükümler; tevkîfî olduğundan, yani gerek farz oluş sebepleri, gerekse uygulamalarının her yönüyle akılla bilinmesi mümkün olmadığından, Kur'ân ve sünnette haber verilen hükümlere tâbidir. Kur'ân okumanın yasaklandığı bir vakit, âyet ve hadislerde geçmemektedir. Dolayısıyla mutlak olarak bir vakitte Kur'ân okumanın yasak olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak kaynaklarda Kur'ân okumanın mekruh olduğu bazı özel durumlardan bahsedilmiştir. Bunlar: Namaz kılarken kıyamın dışındaki durumlarda; cemaatle kılınan namazlarda imama uyulması hâlinde; minberde okunan hutbeyi dinlerken; uykulu olup Kur'ân okumakta zorlanılması durumundadır.

Hadislerde Hazreti Peygamber (s.a.s.)'in sabah namazını kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar oturduğu yerden kalkmadığı *(Müslim)*; bazı rivayetlerde bu oturuş esnasında Allah'ı zikrettiği rivayet edilmiştir *(Taberânî)*. Buna binaen sabah namazından sonra Kur'ân okumak da dâhil olmak üzere zikir ile meşgul olmak mekruh değil, aksine müstehaptır.

Ve Allah Teâlâ en iyi bilendir!

SUNAY RAMADAN
AYTOS BÖLGE VAİZİ

MEKKE'NİN GÜLÜ

Zengin ve soylu bir alileye mensup olan Musab bin Umeyr, annesi tarafından uzun bir süre hapsedildi. Sebebi açıktı. Musab bir gün, Hazreti Muhammed'in peygamber olduğunu ve herkesi Allah'ın birliğine davet ettiğini duymuştu...

Çok yakışıklı bu genç o sıralar onsekiz yaşındaydı. Omuzlarına kadar dökülen güzel saçları vardı. Herkesin dikkatini çekecek şekilde bakımlıydı. Ailesi kendisini çok severdi. Annesi zengin bir kadındı. Şam'dan, Hind'den en güzel kumaşları getirtip oğluna harika elbiseler diktirirdi. Musab güzel kokular sürer, Hadramut'tan getirilen güzel terlikler giyerdi.

Mekke'nin yakışıklı ve itibarlı genci, Peygamberimizin Erkam'ın evinde olduğunu öğrenince bir gece oraya gitti. İçeri girdiğinde Efendimiz (s.a.s.) güzel sesiyle Kur'ân okuyordu. Musab saygıyla gösterilen yere oturdu. Dinlediği doğru, anlamı derin ve güzel sözlere hayran kalmıştı. Aradığı huzurun kaynağını şimdi bulduğunu düşünüyordu. Bu kutlu dinle tanışmanın sevincinden yerinde duramıyordu. Rasûlüllah onun coşkusunu fark edince yanına oturttu ve mübarek elini Musab'ın göğsüne koydu. O coşkulu genç, gül kokulu, ipek yumuşaklığındaki kutlu ellerin serinliğini ve manevî gücünü hissedince bir anda sakinleşti. Ve dilinden şehadet kelimesi döküldü...

Delikanlı Musab da ilk Müslümanlar arasında yerini almıştı. Rasûlüllah Efendimiz "Mekke'de Musab'dan daha güzel saçlı, daha güzel giyimli ve daha çok nimetler içinde yaşayan birini görmedim" diyerek iltifatta ona bulundu.

Musab artık yeni bir heyecanla doluydu. Kavuştuğu bu olağanüstü güzelliği başkalarıyla da paylaşmak en büyük hedefiydi. Bir insanı İslâm'a kazanmanın Allah katında bütün dünyaya sahip olmaktan daha kazançlı olacağını biliyordu.

Ancak şimdilik imanını gizlemesi gerektiğini

düşündü, çünkü o sırada Mekkeliler Müslümanlara çok büyük baskılar uyguluyordu. Bu yüzden Musab Müslüman olduğunu ailesinden bile gizlemek zorunda kaldı. Peygamberimizi ancak gizli olarak ziyaret edebiliyordu.

Bir gün komşularından Osman, onun namaz kıldığını gördü ve durumu yakınlarına bildirdi. Akrabaları başına üşüşünce geri adım atmak yerine, kendine güveni tam olduğu için Musab onlara inandığı yeni dini anlatmak istedi. Kur'ân okumak üzere ayağa kalkınca annesi onu sert bir tokatla susturmak için elini kaldırdı. Fakat Musab'ın saygı uyandıran asil duruşu ve sakinliği karşısında elini indirmek zorunda kaldı. Ama oğlunun terk ettiği ilâhlar adına mutlaka öç alması gerektiğini düşünüyordu! Bunun için daha caydırıcı bir yol denemeye karar verdi. Musab'ı bir odaya hapsetti. Fakat ne olursa olsun gönüllerin hapsedilemeyeceğini hiç hesaba katmadı. Mekke'nin bu nazlı, zengin ve yakışıklı genci için artık çile dolu zor günler başladı, ama bu sıkıntıların hiçbiri onu yıldırmadı. Böylece Musab müslüman olarak ömrünü yaşadı.

ANLATILMAZ SEVGİLİM

Kalbim atar onun emriyle,
Gecem olur gündüz onun eliyle.
Belli etmiştir o kendini mucizeleriyle
Hamdolsun ona her halimle.

Kolaydır onu bulman,
O vadır her yerde her zaman.
Zor değildir onu anlaman,
Ona sığınırız bir şey olduğu an.

Ona karşıdır kovulmuş şeytan,
Alıkoymaya çalışır bizi yoldan,
Ona izin vermez Yaradan,
Esirger bizi Yüce Rahman.

17. 10. 2018

COŞKUN HASAN
NÜVVÂB ÖĞRENCİSİ

BULGARİSTAN'IN GÖZDESİ:

ŞUMNU ŞERİF HALİL PAŞA CAMİSİ

XIV. asrın sonlarından itibaren Türk izleri taşımaya başlayan Şumnu kasabası, dinî, kültürel, mimarî, sanat ve eğitim yapıları, kurum ve kuruluşlarıyla Bulgaristan Türklerinin kültür merkezi olmayı hak etmiştir. Şehirde zaten var olan medreselerdeki eğitim hizmetleri, tekkelerdeki ruhanî terbiye, kültür ve sanat çalışmaları Şerif Halil Paşanın yaptırdığı külliye ile ayrı bir ivme kazanmıştır.

Şumnu'daki 40 dolayında caminin en yenilerinden biri olması sebebiyle Şerif Halil Paşa Camisi halk arasında Yeni Cami ya da kubbesine yapılan vurgu sebebiyle Tombul Cami olarak isimlendirilmiştir. XVIII. asrın sonlarında Şumnu'dan söz eden Ermeni bilim adamları H. İnceciyan ve S. K. Agonts, onlarca camiden bahsederek Şerif Halil Paşa Camisine dikkat çekmişler, hatta şehrin gelişmişliğinden dolayı Küçük Edirne ismiyle anıldığını ifade etmişlerdir.

1975 yılında millî kültür âbidesi ilân edilen ve 100 millî turistik mekân arasında önemli yerini alarak her gün ibadet için gelen Müslümanlarla birlikte çok sayıda turistin ziyaret ettiği bu mabedi Şumnu'ya armağan eden Şerif Halil Paşadır. Bırakmış olduğu vakıfların kayıtlı olduğu vakfiyesinden Şerif Halil Beyin Şumnu doğumlu olduğu ve seçkin bir aileden geldiği anlaşılmaktadır. Babası Ali Ağa da hayırsever biri olup Madara köyüne bir cami yaptırmıştır. Dedesi Şaban Bey de bugünkü Tombul Caminin yerinde bulunan Şaban Bey Camisini yaptıran hayırsever kişidir.

XVII. asrın sonlarında dünyaya gelen Şerif Halil Paşa anlaşılıyor, zira iyi bir tahsil gördükten sonra 1711 yılında devlet bürokrasisine girmiştir. Şubat 1752 (Rabiulevvel 1165) tarihinde Bosna Valisi olarak görev yerine giderken İzdin kasabasında vefat edene kadar 41 yıl devlet hizmetinde bulunmuştur. Şerif Halil Paşa, Defterhane-i Hâkânî kâtipliğinden başlayarak vezir rütbesiyle valiliğe kadar yükselmiş değerli bir asker, bürokrat ve maliyecidir. Bununla birlikte ismi Lâle Devri şairleri arasında geçen, ayrıca iyi bir hattat olduğu Müstakimzâde'nin hattatlara dair eserinde zikredilen bir münevverdir.

Şerif Halil Paşa, dedesi Şaban Beyin yaptırdığı caminin zamanla bakıma ihtiyaç duyması sebebiyle onu genişleterek yepyeni bir külliye yapmıştır. Şumnu'ya damgasını vuran cami ve külliyesi H. 1157/M.1744 yılında tamamlanmıştır. Bu vesileyle caminin inşa kitabesini meşhur hattat İbrahim Nâmık yazmıştır.

Kurulan külliyenin varlığını sürdürmesi ve en güzel bir şekilde hizmet etmesi için Şerif Halil Paşa, Varna yakınlarındaki Karagür mezrası ve oraya bağlı yerlerin kendisine tahsis edilen mukataasının/gelirinin bir kısmını, İstanbul Cerrahpaşa'da bulunan değerli konağını ve Cedid/Yeni köydeki çiftliğini vakfetmiştir. Cami, medrese, mektep, kütüphaneden ve şadravandan oluşan külliyeyi canlı tutup hizmet sunmaları için Paşa Hazretleri, dedesinin görevlendirdiği birer imam, müezzin ve kayyıma ilâve olarak birer daha görevlendirmiştir. Ayrıca bir hatip, üç cüzhân, üç devirhân, bir naathân, bir vaiz, medrese talebelerine haftada üç gün ders okutacak bir dersiâm, yine haftada iki gün Kur'ân öğretecek bir kurrâ, kütüphanede haftada iki gün hat talim edecek bir hattat, biri kütüphanecilik ve namaz vakitlerini belirleyen muvakkit görevini yürütecek astronomi uzmanı olan iki kütüphaneci, kandil ve su yollarının bakımını yapacak birer görevli ile bütün işleri takip edecek mütevelli tayin edip alacakları ücretleri belirlemiştir.

İleri görüşlü ve ufku açık bir devlet adamı olan Şerif Halil Paşa, cami bitişiğine bir de ilim ve kültür merkezi kurmuştur. Nitekim özel mimarisi, Lâle Devrinin ve barok tarzının izlerini taşıyan özene bezene yapılmış tezyinatı, Harameyn'i tasvir eden resim tabloları, şark barokunu temsil eden vitrajları ve bilhassa maharetle meşkedilen hatlarıyla cami bir güzel sanatlar merkezi konumundadır. Genellikle Paşa Hazretlerine ait olup eşi az bulunan yazma eserlerle oluşturulan kütüphanede yürütülen hat çalışmaları, Tim Stanley'nin önemli tespitlerine göre, Şumnu hat ekolünün ve Şumnu işi tezhip ve bezeme tarzının gelişmesine sebep olmuştur.

Nakışlı mihrabı, zarif ahşap minber ve kürsüsü, parmaklıklarla çevrili mahfili, bir sanat eseri olan nakışlı ayakkabılıkları, Kur'ân harfleri ile süslü vitarjları, özgün sütun ve sütunçeleri, özene bezene dekore edilmiş kubbesi, her birinin etrafı ayrı bir sanat eseri olarak resmedilmiş pencereleri, hattat İbrahim Nâmık'ın kaleminden çıkan hat levhaları ile Şerif Halil Paşa camisi insanın ruhuna ayrı bir güzellik katmaktadır. Göklere uzanan mukarnaslı minaresi ve son cemaat mahallindeki muazzam yekpare sütunları ile ihtişamını ortaya koyan cami, birer sanat eseri olan kuş evleri ile şefkat medeniyetinin sesini duyurmaktadır.

Bütün bu güzellikleri görmek için Tombul Camiyi ziyaret edip hem imamlığına, hem rehberliğine kendisini adamış olan Mustafa Hocadan yeni yapılan restorasyon ile ilgili engin bilgileri duymak insanı başka bir âleme taşıyacaktır.

SALİH DELİORMAN, ARAŞTIRMACI

SESSİZ VE GAYRETLİ BAŞMÜFTÜ:

ABDULLAH SIDKI EFENDİ

(1887-1971)

İkinci Cihan Harbi öncesinde ve esnasında zor şartlarda Bulgaristan Müslümanlarının dinî hizmetlerini yöneten Başmüftü Abdullah Sıdkı Efendidir. Bulgarca resmî belgelerde Abdullah H. Mustafov olarak ismi geçen zât dördüncü Başmüftüdür.

23. 06. 1887 tarihinde Razgrad'ın Taşçı (Kamenar) köyünde dünyaya geldiğini bildiğimiz bu zât-ı muhteremin ilk yılları hakkında kaynaklar pek bir şey söylemiyor. Hakkında derli toplu bilgiyi ilk defa kendisini şahsen de tanıyan kıymetli büyüğümüz İsmail Cambazov'un iki ciltlik Başmüftülük tarihinde buluyoruz, ama oradaki bilgiler de kısıtlı. Oradan ve daha önce Osman Keskioğlu'ndan öğrendiğimize göre, Abdullah Sıdkı Efendi İstanbul medreselerinde okumuş, ama bu kadar... Daha önce ilk tahsilini köyünde görüp Razgrad medreselerinden birinde temel İslâmî ilimlerle tanıştıktan sonra ilmin merkezi İstanbul'a gittiğini tahmin etmekteyiz.

Abdullah Sıdkı Efendinin ne kadar okuduğu ve memleketine ne zaman döndüğü konusunda da bilgimiz olmamakla beraber harp yıllarında döndüğünü düşünmekteyiz. Dönünce de dinî teşkilâta dahil olup Bulgaristan Müslümanlarına hizmete koyulmuştur. Kaynaklar, önce Rusçuk, sonra da Kemallar (İsperih) kazasında müftülük yaptığını bildiriyor. Birinci Cihan Harbinden sonra Abdullah Sıdkı Efendiyi Razgrad Kaza Müftüsü olarak görmekteyiz. 1936 yılına kadar bu görevde kalmıştır. 2 Haziran 1936 tarihinde vekâleten Başmüftü olarak görevlendirilmiştir. Usulen seçimle gelmesi gerekirken, siyasî ortam ve müdahaleler, Bulgaristan ile Türkiye arasındaki ilişkiler sebebiyle tayinle geldiği için resmen Başmüftü Kaymakamı olarak atanmışsa da fiilen Başmüftü olmuştur. Bu görevde 8 yıl kalmış ve komünistler iktidara gelince Şumnu Müftüsü Süleyman Ömer Efendiye görevi devretmek zorunda kalmıştır.

Abdullah Sıdkı Efendi daha Deliorman'da Müftü Vekili iken gayretli biri olarak dindaşları tarafından büyük saygı görmüştür. Dinî hayatla birlikte sosyal ve kültürel çalışmalara da faal olarak katılmıştır. Fakir ve yetimlere yardım eden sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmetlerini desteklemiştir. Bununla birlikte Anadolu'da yürütülen millî istiklâl mücadelesine destek kampanyalarına aktif olarak katılmıştır. Bölgede faaliyet gösteren ve belirli bir dönem Bulgar makamlarınca sıkı takibe uğrayan gençlik spor ve kültür teşkilâtı "Turan"ı da desteklemiştir. Abdullah Sıdkı Efendi, 1933 yılında yaşanan Razgard mezarlık saldırısı esnasında da ön planda olarak Müslüman-Türk halkının haklarını savunmuştur. İstihbarat raporlarından anlaşıldığına göre, Müftü Efendinin bu çalışmaları sıkı takibe alınmış ve tehlikeli olarak görülmüş, kendisi ise Deliorman'daki Türk propagandasının öncülerinden biri olarak kabul edilmiştir.

Şahsına yönelik suçlamalara rağmen Abdullah Sıdkı Efendi sakin ve ağırbaşlı bir dinî önder olarak tanınmış ve imkânlar ölçüsünde vazifelerini ciddiyetle yerine getirmiştir. Bunu yapabilmek için Başmüftülüğü döneminde ekibine genç insanlar almıştır. Bunlar arasında Nüvvâb mezunlarından olup iyi bir öğretmen ve yazar olan ve daha sonraları Türkiye'ye hicret edince Uşak İl Müftüsü görevinde bulunan damadı Ahmed Şevki (Dinler) da vardır. Ayrıca belirli bir dönem meşhur hatip, yazar ve şair Mehmed Fikri ve Nüvvâb'ın matematik alanında temayüz eden hocalarından Mehmed Halil Efendi (Âşık) de bu ekipte bulunmuşlardır.

Hizmetlerinden dolayı 1938 yılında Çar Boris'in cülûsunun 20. yıldönümü münasebetiyle Başbakan Georgi Köseivanov'un teklifiyle Abdullah Sıdkı Efendi 3. Derece Hizmet-i Vataniye madalyasına lâyık görülmüştür.

Ancak Abdullah Sıdkı Efendinin başkentteki hizmet dönemi kolay geçmemiştir. Aşırı milliyetçilik, savaş koşulları, dinî hakların kısıtlanması, göç ve Müslümanlar arası ihtilâflar Başmüftülüğün hizmetlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Buna rağmen durumu kontrol altında tutmayı başaran Abdullah Sıdkı Efendi, Sofya ve bilhassa Başmüftülük binasının bulunduğu merkezdeki Lege Sokağı bombalandığı dönemde bile çalışmalarını sürdürmek için birkaç aylığına Başmüftülüğü Razgrad'a taşımıştır.

Görevi esnasında Abdullah Sıdkı Efendi, dinî okulların ve bilhassa Şumnu'daki Nüvvâb Medresesinin gelişmesi yönünde çabalamış, ülke içindeki müftülük ve vakıf mallarının idaresine düzen getirmeye çalışmış, her ne kadar muvaffak olamadıysa da şeriye mahkemelerinin varlığını ısrarla savunmuştur. Yine onun döneminde Mısır'daki Ezher Üniversitesine Nüvvâb'tan mezun olan öğrenciler gönderilmiş ki, aralarında oğlu Muharrem Efendi de bulunmaktadır.

Komünistler idareyi ele geçirdikten sonra ilk icraatlarından biri Başmüftü Abdullah Sıdkı Efendiyi azletmek olmuştur. 1945 yılının ilk günlerinde görevden alındıktan sonra Başmüftü Hazretleri Razgrad'a dönerek 1970 yılında Türkiye'ye göç edene kadar orada yaşamıştır.

20 Aralık 1971 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ve Eyüp Sultan Kabristanına defnedilmiştir. Zevce-i muhteremeleri Ayşe Hanım daha 1930 yılında vefat etmiştir. Hüseyin, Sadife, Hatice, Asiye ve Muharrem olmak üzere beş çocuğu olmuştur.

Cümlesi ahiret diyarına göç eden bu zevata Allah cennetini ikram etsin!

VEDAT S. AHMED

RUSÇUK'TA YETİMLER İÇİN YARDIM ÇADIRI KURULDU

Rusçuk Bölge Müftülüğü, "Yetimler Haftası" vesilesiyle 22 Kasım 2019 tarihinde Mirza Said Paşa Camisi bahçesinde yardım çadırı kurdu. Bu girişimin başında Rusçuk Bölge Müftülüğü Vaizesi Bahriye Ahmedova ve Rusçuk İmamı İbazer İbazerov vardı. Bölge Müftülüğü kapsamında ilk defa düzenlenen hayır amaçlı kermeste hatıralık eşyalar, el emeği örgüler ve çeşitli ev yapımı yemekler sergilendi.

Hayır amaçlı sunulan eşyalardan Rusçuk cemaati ve bölgedeki Müslümanların yanı sıra şehirde bulunan Başmüftü Dr. Mustafa Hacı da sarın alarak yetimlere katkıda bulundular. Organizasyona Bölge Müftüsü Yücel Hüsnü, Rusçuk İmam Hatip Lisesi Müdürü Tuncay Şerif ve birçok hayırsever de desteklerini verdiler.

DEMOKRATİKLEŞME SÜRECİNİN BAŞLANGICINI KUTLAMA KARARI

Bulgaristan Müslümanlarının merkezî kolektif karar mercii olan Yüksek İslâm Şurası, 7 Kasım 2019 tarihinde Sofya'da düzenlenen oturumunda önemli konuları görüştü. Toplantının gündem noktalarından biri 10 Kasım 1989'da Bulgaristan'da başlayan demokratikleşme sürecinin eksileri ve artılarını değerlendirmek oldu. Şura heyeti, bu tarihten 30 yıl geçmiş olması sebebiyle bir deklarasyon yayınladı. Haklı olarak başlatılan demokratikleşme sürecinde Müslümanların önemli haklar elde ettiklerini, ama bunların yetersiz olduğunu ifade etti. O yüzden eksikleri tamamlamak için Müslümanları ısrarcı olmaya ve devleti de gerekli şartları sağlamaya davet etti. Bu vesileyle bütün bölge müftülükleri kapsamında dinî ve kültürel içerikli anma ve kutlama programları yapılması karara bağlandı.

YÜZLERCE MÜSLÜMAN MEVLİD GECESİNİ AYDOS'TA İDRAK ETTİ

Aydos Bölge Müftülüğü, 8 Kasım 2019'da Mevlid Kandili vesilesiyle merkezdeki Bayezid-i Veli Camisinde dinî program düzenledi. 300'den fazla Müslümanın katıldığı mevlid-i şerif etkinliğine Başmüftü Dr. Mustafa Hacı, Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürü Erdal Atalay, Türkiye Büyükelçiliği, Başmüftülük ve bölge müftülükleri yetkilileri katıldılar.

Aydos'taki programa ev sahipliği yapan Bölge Müftüsü Selâhattin Muharrem tarafından yapılan selâmlama ile başlayan programda Kur'ân-ı Kerim tilavet edildi, mevlit okundu ve ilâhiler söylendi. Başmüftü ve Türkiye Diyaneti temsilcisinin anlamlı konuşmalarından sonra program dua ile sona erdi.

SİLİSTRE'DE TÜRK ADLARININ GERİ İADESİNİN 30. YILDÖNÜMÜ KUTLANDI

Silistre Bölge Müftülüğü, Bulgaristan'da demokratikleşme sürecinin başlangıcı ve Müslümanların Türk adlarının geri iadesinin 30. yıldönümü dolayısıyla düzenlenen programa ev sahipliği yaptı. 26 Kasım 2019 tarihinde düzenlenen dinî ve kültürel etkinlik Silistre şehrinde gerçekleşti. Bölge Müftüsü Müddesir Mehmed'in açılış konuşmasıyla başlayan programa konuk olarak katılan Vedat S. Ahmed ve Dr. İsmail Cambazov Müslüman-Türk kimliğinin yaşatılması ve karşılaşılan sorunlarla ilgili konuşmalar yaptılar.

Program esnasında Nüvvâb öğrencisi Zafer Sabri'nin okuduğu Dobrucalı şair Galip Sertel'e ait şiirler okudu. Bölge şairlerinden Nasuf Dail'in yeni çıkan kitabından paylaştığı içli mısralar ise ayrı bir güzellik oldu. Sonunda yörenin Alevî önderlerinden Halil İbrahim Koz'un söylediği nefes ve "Ozan" sanat grubunun seslendirdiği Silistre türküleri katılanlara yaşadıkları acıları unuttururken kimliklerinin önemini hatırlattı.

30 ГОДИНИ
300 БРОЯ

Брой 12 (300)
Декември 2019
Година XXVII

ISSN: 1312-9872

Издател
МЮСЮЛМАНСКО ИЗПОВЕДАНИЕ
Главно мюфтийство

Вид издание
Месечно, периодично

Редакционна колегия
Ведат С. Ахмед
Джемал Хатип
Д-р Исмаил Джамбазов
Д-р Кадир Мухаммед
Мурад Бошнак
Мухаммед Камбер

Технически редактор
Салих М. ШАБАНОВ

Контакти
София 1000
ул. „Братя Миладинови“ 27
Списание „Мюсюлмани“
Тел.: 02/ 981 60 01

Представителства
Мюсюлмански настоятелства
Районни мюфтийства

Online
www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Печат:
Sky Print

Абонаментни цени
Годишен: 24,00 лв.
Шестмесечен: 12,00 лв.

30 ГОДИНИ – 300 БРОЯ
ЗАЕДНО ИЗВЪРВЯХМЕ ТОЗИ ПЪТ...

Твърдеше се, че колелото на тоталитарния комунистически режим, властвал 45 години в България, никога няма да се завърти назад. Обаче зацикли на 10 ноември 1989 г. и почна да се върти назад...

Тоталитарният комунизъм отне универсални човешки права и ценности като свободата на вярата, словото и езика, както и правото на собственост. А който се осмеляваше да защити тези ценности, нямаше право на живот...

На 10 ноември 1989 г. комунистите бяха принудени от протестите на потисканото мюсюлманско-турско малцинство сами да върнат колелото назад. С повея на свободата първо, на 29 декември, се взе решение за възстановяване на изтръгнатите ни мюсюлмански имена. Това беше важна стъпка, защото беше настъпило време да се освободим от наложените ни българо-християнски имена, които някои от нас носеха от 5, други – от 28, а трети – от 40 години.

И това беше само началото...

На 24 април 1990 г. в израз на свободата на вярата и словото на бял свят се появи вестник „Мюсюлмани“ – гласът на мюсюлманите, и то на турски и български език. Поставяйки подписа си под това дело, тогавашният главен мюфтия Недим Генджев, който преди и след това извърши много зулуми спрямо мюсюлманите, стори едно от редките си хаирлии дела!

Това историческо събитие се случи два дни преди Рамазан байрама, затова вестник „Мюсюлмани“ стана причина мюсюлманите да честват два празника наведнъж...

От този момент до днес гласът ни се чува, свободата ни се чувства, част от историята ни се пише чрез „Мюсюлмани“, който продължава своя труден път, акцентирайки върху религия, вяра, език и име...

Никак не беше лесно да се появи това издание... Куцахме, имахме недостатъци, но настойчиво продължавахме напред. Докато вестници и списания прекратяваха или ограничаваха дейността си, месечното издание „Мюсюлмани“ се разгърна и размножи. Започнахме като вестник и за 15 години бяха издадени 125 броя. В този период изпитахме трудности, имаше кратки паузи, дори бяха издавани две паралелни издания със същото име, което беше резултат от наложеното двуглавие в мюфтийската система. Въпреки всичко нашето издание, чийто първи брой започва с „Бисмиллях!“, продължи своя път. И то израствайки и развивайки се...

През 2005 г. по инициатива на Исмаил Чаушев – рахметлията – втората ни 15-годишна история започна с издаване на 126-ия брой като списание. Оттогава до днес, когато държите в ръцете си 300-ния брой на сп. „Мюсюлмани“, всеки месец редовно посещаваме вашия дом. Още повече, в този период увеличихме страниците си, в резултат на израстването ни се роди и сп. „Хилял“. А броят на семействата, с които се срещаме, нарасна...

Така ние с общи усилия пишем нашата история. Споделяйки мъката си, популяризирайки религиозните си ценности, представяйки нашата култура и литература, и то на нашия език... През това време някои ни игнорираха, други ни критикуваха, трети ни завиждаха, а понякога едвам стояхме на крака, но, елхамдулиллях, днес ние сме живи и щастливи...

Заедно с вас, скъпи и предани читатели, всеотдайни имами и настоятели, усърдни мюфтии, настойчиви ръководства на Главно мюфтийство, неуморни автори и най-важното – с подкрепата на Аллах, извървяхме този 30-годишен маратон с 300 етапа. Нека това пътуване да продължи с нов маратон до достигане на целта!

С пожелание за среща на страниците на 400-ния брой...

Ведат С. Ахмед

СЪДЪРЖАНИЕ

02 Живот прекаран сред османски документи и ръкописи
06 Има ли значение името?
08 Влиянието на идеологията на „възродителния процес“...
11 За дискусията около дефинирането на травматичните събития, преживени от турците и мюсюлманите...
14 За Пещера и неизвестната турска интелигенция
16 Поуката е следствие от намеренията
18 Който се поучи, той ще сполучи
20 Поуки в разказите на Корана

За съдържанието на публикациите отговорност носят авторите им, а за обявите и рекламите – рекламодателите. • Уважаеми читатели, поради наличието на цитати от Свещения Коран и хадиси на страниците на списанието Ви молим да не го хвърляте на земята.

ЖИВОТ ПРЕКАРАН СРЕД ОСМАНСКИ ДОКУМЕНТИ И РЪКОПИСИ

Интервю с проф. Стоянка Кендерова, бивш ръководител на Ориенталския отдел на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий"

Уважаема проф. Кендерова, да започнем разговора с Вашето представяне на читателите – коя е проф. Кендерова и какъв път извървяхте, за да водим този диалог с Вас като авторитет в българската османистика и в ориенталистиката въобще?

През 1970 г. завърших специалността „Турска филология" в СУ „Св. Климент Охридски" с втора специалност „Френски език". Веднага след дипломирането ми постъпих на работа като архивист в Ориенталски отдел на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий" (НБКМ). Колегите ми бяха вече изградени османисти и това способства и за моето израстване в тази област. Класирах документи на османотурски език, но основно трябваше да се специализирам за работа с ръкописния фонд на отдела. Бях подкрепена от страна на ръководството на библиотеката и благодарение на културните връзки между България и арабските страни през 1974 г. завърших интензивен курс по арабски език в „Бургиба скул" в Тунис, а през 1976 г. бях на няколкомесечна специализация в Ирак. Имах възможността да работя с арабски ръкописи в библиотеките в Багдад и Мосул и едновременно с това да упражнявам арабския език. През 1986 г. защитих дисертация на тема „Сведенията на ал-Идриси за Балканите" в Ленинградското отделение на Института по изтокознание (днес Институт за източни ръкописи в Санкт Петербург), като мой ръководител беше един от най-големите руски историци и автор на 4-томна история на Арабския халифат проф. Олег Г. Болшаков. Впоследствие публикувахме с Боян Бешевлиев изследването „Балканският полуостров, изобразен в картите на ал-Идриси", в което анализирахме и преписа на труда на Идриси „Развлечение на копнеещия да пребради страните" (Нузхет-ул-мущтак), вакфиран някога от Шериф Халил паша за библиотеката в Шумен и днес съхраняван в НБКМ. Години по-късно поднових интереса си към средновековната арабска географска наука и участвах в подготовката на обзорния атлас „Българските земи в средновековната арабописмена картографска традиция", публикуван през 2011 г.

Започнали сте да копаете много надълбоко, а как продължихте?

След като колегата Ганка Петкова издаде първия том от Каталога на арабските ръкописи, съхранявани в НБКМ, посветен на преписите на Корана, предполагахме, че тя ще подготви и Том II – Тефсири. Затова на мен ми бе възложено да работя над следващия том, а именно Хадисите, издаден през 1995 г. в Лондон. През 2013 г. съвместно с колегата д-р Анка Стоилова публикувахме първия том от поредицата „Кратък каталог на източните ръкописи, съхранявани в НБКМ" (ОР 1 – ОР 200). В момента под печат е втори том, който обхваща следващите 200 ръкописа (ОР 201 – ОР 400).

През периода 1994–1996 г., по един семестър всяка учебна година, преподавах османотурски език в Отдела по тюркология в Университета в Страсбург. Имах възможността да участвам в редица научни конференции не само във Франция, но и в други западноевропейски страни и да осъществя ползотворен контакт с много колеги – османисти и ориенталисти. Благодарение на френско-италианския проект за оповестяване на малки и неизвестни ръкописни сбирки през 2009 г. Институтът по ориенталистика „Наллино" в Рим и Отделът по иранистика и индология към Френската академия на науките публикуваха подготвения от мен „Каталог на ориенталските ръкописи, съхранявани в Отдела по тюркология в Университета в Страсбург".

Тогава ли започнахте да работите по самоковския въпрос – османската библиотека в този прекрасен град?

Докато бях във Франция, започнах втори докторат на тема „Мюсюлмански книги и библиотеки в балканските територии на Османската империя. Самоков през XVIII–първа половина на XIX век", който успешно защитих през 2000 г. Поради актуалността на темата, а именно история на библиотеките, френската страна пуб-

Френско-турска конференция в Страсбург, посветена на Назъм Хикмет с участието на проф. Ирен Меликоф, проф. Луи Базен, проф. Рагъб Еге, проф. Сервер Танилли и известния турски писател Факир Байкурт

ликува доктората ми като книга. Впоследствие предложих по-кратък, но преработен вариант на този докторат на български език като хабилитационен труд за професура, а Националната библиотека го издаде през 2002 г. под заглавието „Книги, библиотеки и читателски интереси сред самоковските мюсюлмани. XVIII–първа половина на XIX век".

▶ Често се натъкваме на Ваши изследвания и в областта на здравеопазването през османския период?

Да, освен към история на библиотеките определен интерес имам и към история на медицината в Османската империя. През 2015 г. НБКМ издаде поредното ми изследване – „Болници за бедни и преселници в Дунавския вилает". В него разглеждам ежедневната и ежемесечната статистика в болниците във Видин, Добрич и Тулча, създадени в Дунавския вилает след навлизането в османската държава на хиляди емигранти – последица от Кримската война и войните, които Русия води в Кавказ. Този вид документи са създадени на местна почва и отразяват началото на организираното здравеопазване в българските земи.

▶ А как стана така, че се захванахте с тюркологията? Кое Ви подтикна, има ли някакъв специален повод да се насочите към тюркологията и да специализирате в тази област?

След като завърших гимназия в родния ми град Велинград, желанието ми бе да продължа образованието си по филологическа дисциплина. Можех да кандидатствам българска, руска или славянска филология, приемните изпити за които бяха български език и литература и руски език, както и арабска и турска филология с приемни изпити български език и литература и история. Резултатът ми от изпита по руски език не беше достатъчен за нито една от славянските филологии. Оказа се, че специалността „Арабска филология" в Софийския университет, открита през 1964 г., на следващата – 1965 г., беше закрита поради липсата на достатъчно преподаватели. Според програмата, обявена в кандидатстудентския справочник, в специалността „Турска филология" се изучаваше арабски и персийски език. Резултатът от изпитите ми беше достатъчен и аз продължих образованието си по тази специалност.

▶ Съдба, да кажем... В един момент Ви виждаме в Ориенталския отдел на Народната библиотека, където доста време сте ръководител. Може ли да ни разкажете за архивните документи, които се съхраняват в тази библиотека, както и за тяхното събиране? Говори се за някакви вагони...

Първите документи на османотурски език постъпват в Народната библиотека веднага след Освобождението на България (предимно архиви, изоставени по учреждения от бившата турска власт), като по този начин се поставя началото на отдела. Официално обаче Ориенталски отдел е създаден през 1909 г., което е обявено и в „Държавен вестник". Така че тази година честваме 110 години от неговото създаване. Постъпилите тогава архивни документи са свързани предимно с историята на България под османска власт. Както е известно, през 1931 г. Турция обявява за продан част от османския си архив, на който акт се противопоставя турската интелигенция. Архивът е закупен чрез търг за претопяване във фабриката за хартия в Белово, според някои – и в кв. „Княжево". Установява се обаче, че това са ценни за историята извори, поради което документите се прибират и впоследствие предават на Народната библиотека. Това е изключително голямо попълнение на фонда и е от значение за историята на цялата Османска империя. Придобитите документи се отнасят не само за българските земи и Балканите, но и за цяла днешна Турция, арабските страни, Кавказ, европейските държави. Извършва се огромна работа по подредбата на тези документи. Те са разпределени на географски принцип в 328 поселищни фонда (например фонд 1 е Цариград, фонд 112 е Русе, фонд 279 – Дамаск, и

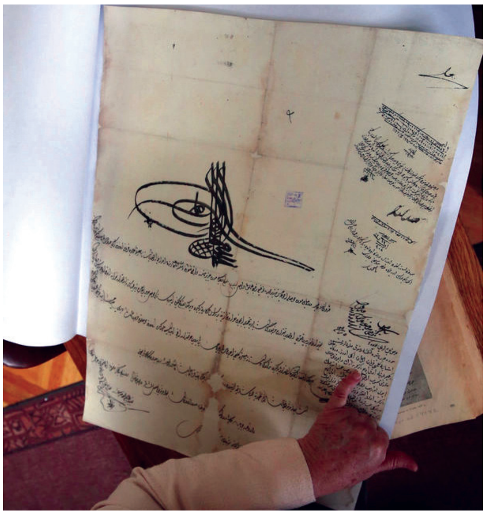

т.н.) и са подредени по специално изработена тематична класификационна схема, която включва: Стопански въпроси, Политически въпроси, Финанси, Образование и Здравеопазване, Военни въпроси и Религия. Благодарение на това постъпление по обем архивният фонд на Народната библиотека се нарежда на трето място в света – след османския архив в Истанбул и архива на Египет. Освен тези 328 фонда друга част от документите е организирана в колекциите ОАК (Ориенталска архивна колекция) и НПТА (Новопридобити турски архиви).

През 1993 г. се осъществи първата стъпка в обмена на документи между Държавна агенция „Архиви" на Република България и Главна дирекция на архивите на Република Турция. Всъщност обменът на микрофилми се реализира между Националната библиотека в София и Османския архив в Истанбул. НБКМ беше посетена от ръководството на Османския архив, които останаха доволни от начина, по който документите се съхраняват у нас, и от постоянните ни усилия по реставрация на повредените.

Сега искам да Ви насоча към Вашите усилия в областта на ръкописите, върху които работите в последно време, може ли да ни информирате за ръкописите в Националната библиотека?

Що се отнася до ръкописите, които се съхраняват в НБКМ, те постъпват в библиотеката също след Освобождението на България. До този момент те са част от вакъфските библиотеки, основани в българските земи през османския период. Немалък брой ръкописи са дарени от частни лица или откупени от страна на библиотеката. Общият им брой днес надхвърля 3800 кодекса. Най-голям е делът на ръкописите и старопечатните книги, постъпили от Вакъфската библиотека, основана от Мехмед Хюсрев паша в Самоков – над 2000 тома. Около 650–700 са кодексите, постъпили от Видинската библиотека, чието ядро е поставено от Йомер ага Пасбан-заде, баща на известния Осман Пазвантоглу (поч. 1807 г.). Синът обаче е този, който построява библиотеката и по този начин съхранява книжовното наследство, оставено от баща му, от майка му – Рукийе хатун, и от други жители на града – общо над 70 души, дарители на книги за тази библиотека. Постъпления има и от Кюстендил, Русе, София, Силистра, Шумен и други градове.

Доколкото знаем, Вие сте свидетел на събитията по пренасянето на книгите от библиотеката на Шериф Халил паша в Шумен, нали?

През 1992 г., след дълги перипетии, в Националната библиотека е прибран фондът на библиотеката към „Томбул джамия" в Шумен, изградена през 1744 г. от Шериф Халил паша, родом от Шумен или Мадара, но заемал високи постове в столичната канцелария на османската държава. Привършвам работата по изготвяне на опис на ръкописите на тази библиотека,

В град Болгар, столица на Волжко-Камска България

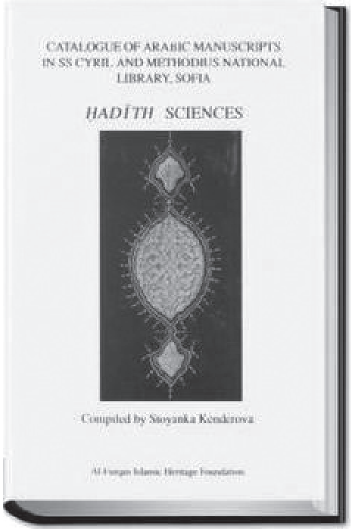

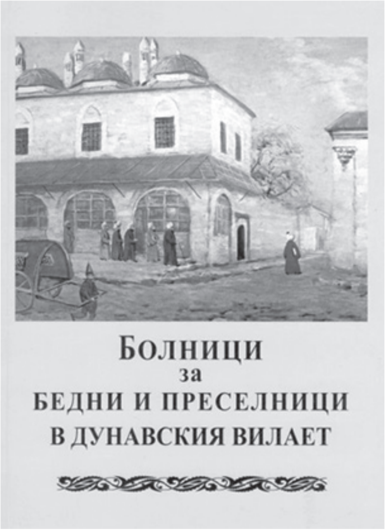

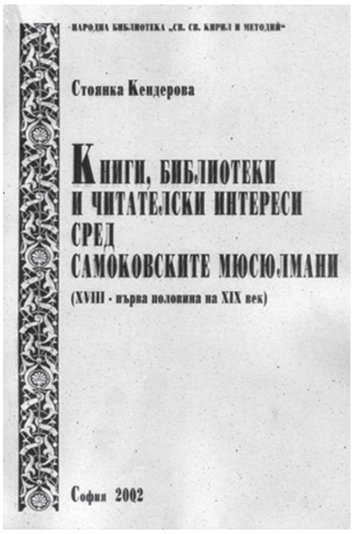

като ще бъдат включени и постъпилите през 1947 г. кодекси, за да се даде цялостна представа за нейния фонд.

▶ ***Проф. Кендерова, ако не ме лъже паметта, в Националната библиотека се съхранява най-обемистият Коран в света, така ли е?***

Наистина в библиотеката се съхранява голям по обем препис на Корана от XIV век, който тежи 69 кг. Но дали това е най-големият Коран в света, това не знам. Ако този препис на Свещения Коран се отличава по големината си и вида на писмото, то в НБКМ се съхраняват и други преписи, които се отличават с украсата си, с изящния почерк на копистите. Налице е препис с разположен в междуредовото пространство превод на персийски език. Друг Коран постъпва от библиотеката на княз Фердинанд. Особено ценен е ръкописът, който олицетворява майсторството на Шуменската школа в преписване и украса на Кораните, началото на която е поставено от учителя по калиграфия, за когото е споменато във Вакъфнамето на Шериф Халил паша. За съжаление, голяма част от тези преписи днес се съхраняват в частната колекция „Халили“ в Лондон.

▶ ***Може ли да споделите мислите си относно библиотеката на Осман Пазвантоглу във Видин, върху която сте концентрирана през последните години?***

От няколко години усилията ми са насочени към фонда на Видинската вакъфска библиотека, както отбелязах по-горе, основана от Осман Пазвантоглу. В НБКМ се съхранява Каталог на библиотеката, създаден през 1837 г., т.е. 30 години след смъртта на Пазвантоглу. В него са описани 2405 тома ръкописни и старопечатни книги. Всяко описание съдържа: заглавие на книгата и понякога име на автора; вид на писмото; име на лицето, което вакфира книгата; брой на томовете; брой на листата и брой на редовете на страница. Тези данни позволяват да бъде идентифицирана всяка книга и да бъде намерено мястото ѝ в Каталога. А посочването на името на дарителя е новост в каталогизирането на вакъфските библиотеки въобще.

Книгите са описани в 22 тематични рубрики според класификацията на науките, прилагана в света на исляма. На първо място са отразявани винаги преписите на Корана, следвани от тълкуванията на Корана (тефсирите), хадисите, мюсюлманско право, суфизъм и т.н. Оказва се, че с най-голям брой в тази библиотека са съчиненията от областта на мюсюлманското право (общо 518 тома), следвани от арабската граматика (общо 256 тома).

▶ ***В Националната библиотека ли са всичките книги?***

Не, през 1887 година, когато фондът на тази библиотека е докаран в София, българо-турска комисия определя за Турция 2/3 от книгите. Благодарение на помощта и съдействието на колеги от Турция установихме, че изпратените ръкописи и старопечатни книги са

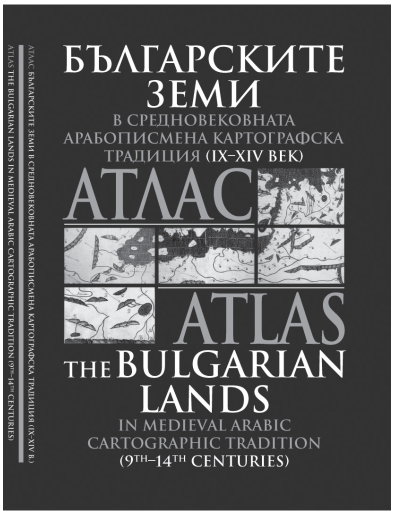

предадени на библиотеката „Баязид“, където се съхраняват и днес. В НБКМ са останали около 650–700 тома. През последните три години прегледах де визу всички тези книги, като ги съпоставях с описанията. Целта ми е да открия мястото на всяка една от тях в Каталога, за да се знае каква точно литература от тази библиотека е останала у нас. Изследването ми съдържа обстойно изложение върху тематиката на книгите, съхранявани някога във Видин; върху лицата, дарили книги за библиотеката, и разчетени и транскрибирани на латиница всички заглавия на книгите.

▶ ***Благодарим Ви много за тази ценна информация, проф. Кендерова, и с нетърпение очакваме труда Ви за Видинската библиотека, както и другите Ви изследвания.***

ИМА ЛИ ЗНАЧЕНИЕ ИМЕТО?

Д-Р МУСТАФА ХАДЖИ ГЛАВЕН МЮФТИЯ

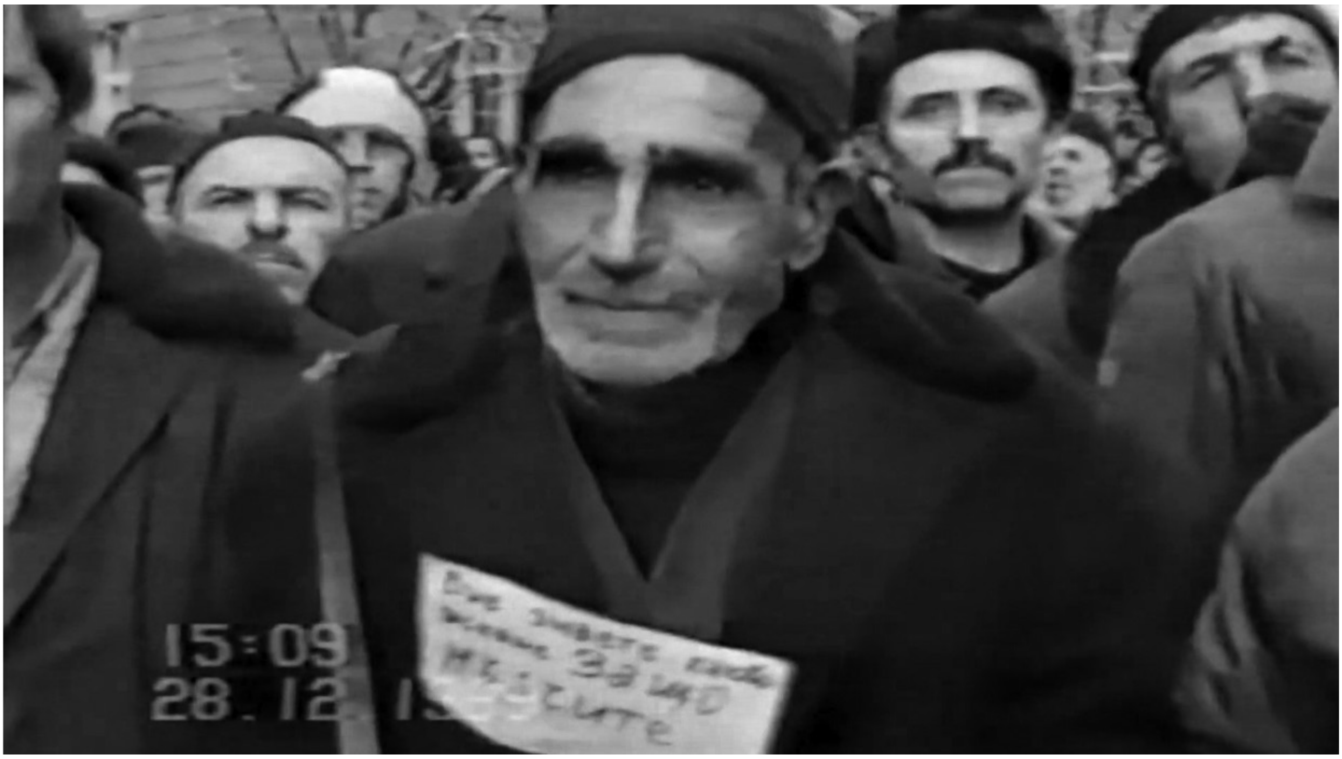

Тази година се навършват тридесет години от възстановяването на имената на мюсюлманите. Спомням си каква радост беше, когато позволиха на хората да възстановят мюсюлманските си имена. А преди това пък каква борба беше да се извоюва правото за възстановяването им... Спомням си и времето, когато насила сменяха имената ни. Често пъти си задавам въпроса: дали това се е случвало на друго място по света? Вечерта лягаш с името Ахмед, а сутринта се събуждаш с името Иван... Не чух и не прочетох да има подобни действия някъде по Земята. Може би в миналото, в Средновековието, да е имало подобни случки, но вероятно и тогава не са били толкова масирани и последователни.

Често пъти, когато се говори за „възродителен процес“, се има предвид или се подразбира само смяната на имената, и то смяната на имената през 1984 година. Това се прави с намерението да се прикрие истинската цел на преименуването, но то не е най-важното. По-важно е, че мюсюлманите, или голяма част от мюсюлманите, не разбират смисъла на тази игра на думи и доста хора от тях смятат, че името в крайна сметка не е от значение, важно е човек да бъде вярващ и най-вече да бъде „с чисто сърце“.

Преди да преминем към съществената част на въпроса, искам да споделя думи на участници във „възродителния процес“ от 1972 година. Когато сменяха имената на помаците, им беше казано, че те са българи и трябва да бъдат с български имена, а що се отнася до религията, никой не ги кара насила да бъдат християни или пък атеисти. Тази вълна премина за няколко години, след което започнаха подхвърляния като: „Къде сте видели Кольо или Георги да ходи в джамия, ако са религиозни, те са християни и трябва да ходят в черква!“. Давам си сметка, че веднага ще ми се възрази, че това го е казал някой от улицата, че това не е била официалната политика на атеистичния режим на комунистическа България. Да, може да не е било част от официалната политика на комунизма, но е част от последователната политика за асимилиране на мюсюлманите.

Това идва да ни покаже, че името е тясно свързано с религията и с идентичността. Подкрепа на това твърдение е примерът с „възродителния про-

цес“, който започва в края на деветнадесети век, минава през опита за християнизиране на помаците през 1913 година, втори опит се прави през 1942 година, а трети опит – през 1964 година. Следва голямата акция по смяната на имената на помаците през 1972 година, а през 1984 – и смяната на имената на турците. Смяната на имената обаче е предхождана от активна политика на отдалечаване от ислямските ценности, както и от самосъзнанието на мюсюлманите като такива.

Възниква въпросът: ако човек е религиозен и живее според принципите на исляма, какво значение има името? Този въпрос трябва да се погледне от няколко ъгъла.

Първо, от чисто теологична гледна точка, Адем (а.с.), който е баща на човечеството, има превъзходство над меляикетата чрез знанието на имената на предметите. Следователно имената не са без значение. Ако някой каже, че е важно да се знаят имената, без значение какви са, тогава защо Мухаммед (с.а.с.) променя имената на някои хора, които приемат исляма. Не е за пренебрегване и фактът, че името влияе върху характера на човека.

Второ, от гледна точка на идентичността, името обуславя принадлежността на човека, показва към коя социална и религиозна група принадлежи. Неприемливо е твърдението на някои хора, които казват, че името е без значение. Ако е без значение, защо не виждаме християни да се назовават с мюсюлмански имена? Колкото и нерелигиозен да е човек, когато стане въпрос за идентичност, той се представя с името си, или казано по друг начин – името е „етикетът“ на всяко лице.

Трето, асимилацията винаги започва от промяната на малки неща, но неизменно след тях следват по-големите. Тоест, когато един човек приеме немюсюлманско име, той постепенно започва да се възприема като част от общността, за която е характерно това име. След това започва да приема нейната култура, нейния начин на живот и пр., докато се стигне до изрази като „в крайна сметка Всевишния е един, няма значение как ще му се молиш“, „важно е да си добър, не е важно от коя религия си“ и т.н.

Четвърто, ако името не беше от значение, комунистическият режим не би хвърлил толкова сили и средства да промени имената на мюсюлманите в България. Властимащите отлично знаеха какво означава смяната на имената, както знаеха и че тя

ще им струва скъпо, но също бяха наясно, че това е пътят към асимилацията на мюсюлманите.

Пето, дадено лице може да бъде религиозен мюсюлманин, но в същото време да бъде с християнско име. На пръв поглед това не е най-лошото, но неговите деца, неговото поколение е обречено на асимилация. Неминуемо те ще си зададат въпроса: „След като сме мюсюлмани, защо имената ни са християнски? Не само нашите имена, но и имената на нашите родители са християнски, защо?“. Не липсват хора, които са потомци на активни борци срещу асимилацията, но поради факта, че не обърнаха внимание на името, вече се християнизират.

И накрая, подобна асимилация не се е случвала никъде по света. Единствено в България мюсюлманите бяха подложени на такова унижение и днес, когато държавата ти дава възможност да се назоваваш с името, което е наследство от дядо ти, приемането на християнско име е, меко казано, отказ от корена ти и подкрепа за асимилаторите, които се подиграват с теб, а ти им се радваш и им помагаш!

ВЛИЯНИЕТО НА ИДЕОЛОГИЯТА НА „ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС“ ВЪРХУ БЪЛГАРСКАТА ОБЩЕСТВЕНА МИСЪЛ

ДОЦ. Д-Р ИБРАХИМ ЯЛЪМОВ (1934-2019)

През последните години в света и в България в сферата на обществената мисъл съществува неяснота. Все повече се разпространяват реакционните идейни течения, а заедно с тях и крайният, консервативен национализъм, расизмът. През XVIII в. – епохата, в която възниква, национализмът е изиграл положителна роля, но през 20-те и 30-те години на XX в. доказва своята идея с реакционен характер, за превъзходство на една нация над друга, и става предпоставка за възникване на социално напрежение между отделните нации. Крайният национализъм и днес лежи в основата на идеологията на популистките политически сили.

През последните години това крайно идейно течение спечели до известна степен силни позиции и в нашата страна. Един от основните му източници представляват останките от идеологията на т.нар. „възродителен процес“. Определени политически и научни среди актуализират идеологическите стереотипи, въведени в обращение през въпросните години.

ОПИТИ ЗА ЛЕГАЛИЗИРАНЕ НА ПОЛИТИКАТА НА „ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС“

Преди всичко трябва да отбележим, че днес се наблюдават идеологически и политически прояви във връзка с годишнината от „възродителния процес“, т.е. от кампанията, свързана с принудителната промяна на идентичността. Изхождайки от твърдението, че принудителната промяна на идентичността е една

неизбежна и обективна закономерност, се твърди, че тя трябва да бъде приложена отново. За да се докаже тази хипотеза, се актуализират стереотипи, формирани през въпросния период. Твърди се, че в България няма турци, че въпросните граждани всъщност са „ислямизирани“ и „потурчени българи“. Изтъква се въображаема „турска опасност“. Разпространяват се празнословия от рода на твърдението, че броят на турците в нашата страна постоянно нараствал, че в близко време турците щели да се превърнат в мнозинство и че „ще поробят отново“ българския народ. Твърди се, че това население е с ретроградно мислене, че е агресивно и че организира терористични акции. Разпространявайки слухове, че и в България биха могли да се повторят събитията в Кипър и Косово, се цели да се създаде напрежение сред населението.

МАЛЦИНСТВЕНИЯТ ПРОБЛЕМ

Позовавайки се на подобни безпочвени тези, продължава да се твърди, че в България не съществува турско малцинство. С различни хипотези се правят опити да се докаже това неоснователно твърдение. По време на тоталитарния режим първо се прокара схващането, че това население има повече права от предвидените от универсалните права, следователно не може да се определи като малцинство. В периода на принудителната промяна на идентичността се изказа хипотезата за историческия произход, с която се лансира твърдението, че тези граждани са „потурчени българи“. През периода на демократичните промени се появи тенденцията да се употреби феноменът *гражданство*. Твърди се, че турската, циганската и други общности не могат да бъдат малцинства, защото всички сме граждани на България. С други думи, по отношение на етническите различия се подхожда, като се поставя акцент върху феномена гражданство.

В действителност по въпроса за малцинствата някои политически и научни кръгове използват метода на „двойния аршин“. Българските общности, живеещи в чужди държави, обикновено се определят като малцинства и в това отношение се реализират най-различни инициативи, като осигуряване на училища, читалища, на издания на български език и пр. за тези общности. А по отношение на малцинствените общности в България се подхожда от гледна точка на концепцията за *етнонацията* и на *териториалната принадлежност*. В това отношение въпросните кръгове се придържат към една концепция, която е попу-

лярна докъм 70-те години на XX в., т.е. те се придържат към едно остаряло схващане. Приемат за малцинство единствено националните или етническите общности, които са откъснати заедно с територията, която населяват, и са включени в границите на друга държава. В същото време политици и учени, които признават, че в България съществуват етнически различия, твърдят, че у нас няма малцинствени общности. Според тях етническите, културните и религиозните различия сред населението на страната ни не са довели до възникване на национални малцинства.

От своя страна идеолозите на политиката за принудителна промяна на идентичността твърдят, че определени кръгове искали изкуствено да създадат малцинство в България и по този начин да реализират политически предпоставки за окупацията на някои области на страната ни от чужда държава. Дотолкова, че се игнорират както нормите на универсалното право, определящи малцинствените общности според обективни критерии, така и определящата роля, която играе етническото съзнание.

НОВОСТ В ОТНОШЕНИЕТО КЪМ МАЛЦИНСТВЕНИТЕ ОБЩНОСТИ

През последните години се открояват опити за подмяна на марксистката идеология, използвана в кампанията за принудителна промяна на идентичността, с оглед новите, демократични принципи. Една от идеите, изложени с цел незачитане на малцинствата, е концепцията за *гражданската нация* и *гражданството*. Посредством нея се правят опити да се внуши на малцинствата следното: „Всички сме български граждани, т.е. всички сме българи. Всъщност желанието на някои етнически общности, като турците и ромите, да бъдат официално идентифицирани като малцинствени общности, е нереалистично“. Както е видно, *етническата*, *националната* и *гражданската идентичност*, които имат различно съдържание и измерения, биват умишлено смесвани. Не се посочва, че *българска идентичност* всъщност е *гражданска идентичност*.

От друга страна, терминът *интеграция* бива употребяван и легализиран от крайните националисти, без да се посочва конкретното му съдържание. Политическият му дискурс и форми създават впечатление, че става въпрос за пълна национална хомогенизация, сиреч доброволна асимилация (претопяване). *Интеграцията* обаче е антоним на *асимилацията*. Тя означава съвместно съществуване и непрекъснато взаимодействие на различни етнически или културни общности.

Обвивайки се в мантията на патриотизма, националистите твърдят, че естествената асимилация е нещо нормално, дори в определен смисъл тя е неизбежна. Тъй като *принудителната асимилация* е забранена от Конституцията, тези кръгове се опитват да се възползват от *естествената асимилация*. Всъщност както принудителната асимилация, така и естествената асимилация означават претопяване на определена етническа група или малцинство в друга общност. Чрез естествената асимилация, особено у нас, се цели да се направи невъзможно новото възпроизвеждане на етническа идентичност.

Посредством подобни предположения се създават условия стремежите на малцинствата, насочени към защитаване на своята идентичност и към особените им права, да бъдат деградирани и да бъдат осъдени като прояви на краен турски или ромски национализъм. За тези искания, особено за искането за легализация на малцинствените общности у нас, в нарушение на Конституцията, бива сигнализирано в Прокуратурата. Напоследък някои политически групи обявиха малцинствата за „гости“ на България.

Чрез използването на таки-

ва необосновани и нелогични предположения се правят опити за подготвянето на теоретична основа за хомогенизация, тоест за реализиране на етнически единна българска нация. С тази цел се подкрепя и насърчава емиграцията на тукашните турци към Република Турция и Западна Европа.

ДЕГРАДИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНАТА МИСЪЛ

Крайните националисти, които застъпват подобни възгледи, може и да са малцина в България, но тезите им налагат своя отпечатък върху цялата обществена мисъл, деградират я и я държат далеч от реалността.

Днес българският етнически национализъм лежи в основата на социалната мисъл у нас. Този национализъм, понеже се е формирал през периода на Възраждането, е бил с антиосманска насоченост. През 20-те и 30-те години на XX век той бе превърнат в идеология и политика на авторитарните режими. Той подготви обосновка за политика на етническо прочистване. По време на тоталитарния режим, особено през 70-те и 80-те години, той се зае с ролята на идеологическа обвивка на политиката на принудителна промяна на идентичността.

През периода на демократизиране на обществото крайният български национализъм се използва широко. Всъщност всички партии използват национализма в предизборните си кампании. Етническият и крайният национализъм не е характерен само за определени политици. Той също така заема важно място в средите на средната класа и на младежта. Този национализъм се бори срещу трите социални групи – малцинства, имигранти и „проевропейци". Привържениците му предлагат провеждането на политика на етническо прочистване в България и се опитват да предизвикат съмнения относно бъдещето на Европейския съюз. Възгледите на идеолозите на кампанията за принудителна промяна на идентичността на първо място ограничават процеса на развитие на българската обществена мисъл, неговата творческа (креативна) същност и роля. Тези идеолози всъщност подновяват и повтарят онова, което е въведено в политическо обращение през 20-те и 30-те години на XX век, та дори и още през периода на Възраждането, и актуализирано през годините на насилствена промяна на идентичността. Като отричат мултикултурализма, те поставят бариера пред новото и дават „зелена светлина" на реакционното.

Гражданският протест на населението на с.Корница срещу насилствената смяна на имената през 1973 год.

От друга страна, процесът на развитие на обществената мисъл на българските турци се затормозява, което от своя страна води до възникването на противоречия и подражания. Формирането на съзнанието за етническа и гражданска принадлежност се затруднява. В периода на тоталитарния режим това съзнание е под натиска на българското национално съзнание, а в годините на демократизация на обществото е под натиска на гражданското съзнание. Следователно значителна част от представителите на нашата общност, особено по-голямата част от политиците и младите хора, не могат ясно да се самоидентифицират като турци и мюсюлмани.

В обстановката на такава сложна и противоречива идейна среда проблемът с малцинствата не може да бъде решен и тези общности не могат да получат възможност да упражняват правата си. Политическите процеси, които се развиват у нас, стават все по-сложни и възникват предпоставки за поява на социално напрежение в обществото. В резултат усилията, насочени към развитие в социално-икономическата, културната и научната област, биват възпрепятствани.

Настоящият анализ представлява последната публикация на покойния доц. д-р Ибрахим Ялъмов, която месец преди смъртта му е написана и публикувана на турски език в сп. „Мюсюлмани" (бр. 7, юли 2019). Статията е написана като акт на възмущение от опитите за оправдаване на т.нар. „възродителен процес" от участници в предаване на „бTV Репортерите" през м. февруари 2019 г. Преводът на български език е направен от д-р Мемиш Мердан, за което му благодарим.

ЗА ДИСКУСИЯТА ОКОЛО ДЕФИНИРАНЕТО НА ТРАВМАТИЧНИТЕ СЪБИТИЯ, ПРЕЖИВЕНИ ОТ ТУРЦИТЕ И МЮСЮЛМАНИТЕ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 80-ТЕ ГОДИНИ НА XX В.

Д-Р ЙЕЛИС ЕРОЛОВА ЕТНОЛОГ ОТ ИЕФЕМ-БАН

30 години по-късно, когато преосмисляме историята от близкото минало, се позоваваме на архивни документи, на различни исторически изследвания, на лични истории и политически декларации, но всъщност как наричаме целенасочената политика на асимилация и изселване спрямо турците и мюсюлманите в България? Когато говорим за 80-те години на XX век като период на травматични събития не би трябвало да пропускаме проведените преди това от комунистическите власти кампании по изселвания и „българизиране“ на различните мюсюлмански общности. Политическият курс на асимилация спрямо турското малцинство до края на 60-те години се осъществява на „приливи и отливи“, но след Решение № 84 от 25 февруари 1969 г. на Политбюро на ЦК на БКП „За по-нататъшното подобряване на работата сред турското население и пълното му приобщаване към българския народ в борбата за социализъм и комунизъм“ започва да се провежда последователна исторически аргументирана политика, насърчаваща етническото им приобщаване към българския народ, която достига своята кулминация през 80-те години на XX век.

От началото на 80-те години в отделни райони на България и през 1984/1985 г. масово сред

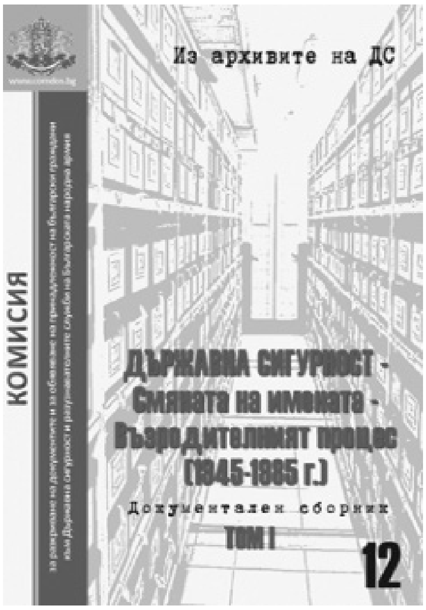

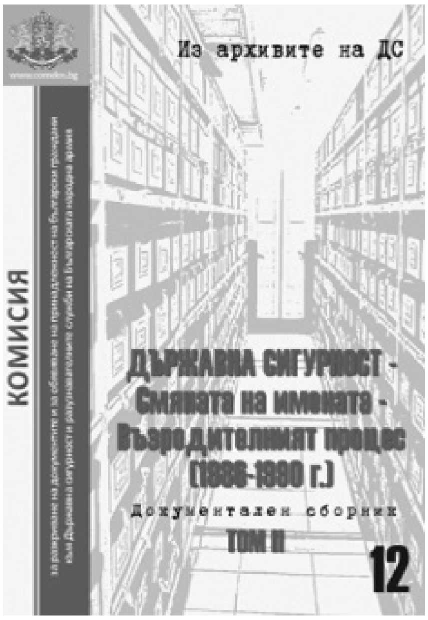

всички мюсюлмани се провеждат по доброволен или насилствен начин задължителни мерки, насочени към етнорелигиозна асимилация в състава на българската социалистическа нация: промяна на турско-арабските и персийски собствени лични имена на всички мюсюлмани със славянски и християнски от декември 1984 до март 1985 г., които до този момент не са ги променили, включително са променени и имената на надгробните паметници. Въвеждат се забрани за публична употреба на турски език, за свободно изповядване на ислямската религия и за отбелязване на религиозните ритуали и обичаи, за носене на характерно облекло, за осъществяване на културна и просветна дейност сред турското малцинство, например преустановяват дейността си естрадно-драматични театри за българските турци в Разград, Шумен и Кърджали; и т.н. Тази управленска програма бива наречена „Възродителен процес“. Широката употреба на названието обхваща приложението на всички мерки до изселническата кампания през лятото на 1989 г. (1984-1989), а тясната му употреба включва само промяната на собствените лични имена, затова когато през последните години започна промяна на турските топоними в различни части на страната отново се заговори сред мюсюлманите, че „Възродителният процес“ не е завършил.

Терминът „Възродителен процес“ отразява официално поддържаната от комунистическите власти теза, аргументирана от тогавашни историци и етнографи, че турците в България са насилствено ислямизирани българи, чиято българска идентичност трябва да бъде „възродена“ и „в България турци няма“. В резултат от изпълнението на това „възраждане“ стотици турци са убити, няколко хиляди са ранени и арестувани. Всички мюсюлмани преживяват голямо емоционално напрежение, страх, дълбока обида и чувство за несигурност, или казано накратко травма, която днес никой не е забравил, но не иска да си припомня и за която се чува само под флага на партийните знамена. Неуспехът на провежданата асимилационна кампания (независимо от промяната на името, турците не променят етническата си идентичност) води до поредното планирано изселване на турците от страната към Турция през лятото на 1989 г., продължило и през следващите години.

На 29 май 1989 г. председателят на Държавния съвет на Народна Република България Т. Живков в телевизионно обръщение призовава турските власти да отворят границите си „за всички български мюсюлмани, които искат да отидат във Турция временно или да останат и да живеят там“. До 21 август същата година са депортирани и изселени с туристически визи по насилствен и доброволен начин над 370 000 души. Стотици са обект на вътрешни депортации (интернирани) в рамките на страната. Заради туристическите визи, изселването към Турция става известно под името „Голямата екскурзия“, въпреки че през 2012 г. българският парламент приема декларация, с която осъжда този акт, наричайки го „форма на етническо прочистване“. Тази изселническа кампания от лятото на 1989 г. всъщност е естествен завършек или последица на насилствената асимилационна кампания спрямо турците в страната, като се очаква или се налага тези, които не са били „възродени“ да се изселят към съседна Турция.

Днес понятията „Възродителен процес“ и „Голяма екскурзия“ продължават да се използват в кавички или в курсив в медийното пространство, в научните публикации в учебниците по история в България. Въпреки евфемистичното си съдържание за мюсюлманите в страната, широката им механична употреба в писмената и устната публична и научна реч, с по-силен или по-слаб осъдителен тон, се оправдава и аргументира с факта, че това е оригиналното название, създадено от страна на властите и медиите, за означение на процес или на събития, създадени към момента на случването им, което ги прави валидни от съвременна историческа гледна точка. В чуждите изследвания и медии, доклади на международни организации, се отбелязва, че асимилационната кампания е наречена от комунистическите власти като „възродителен процес“ или „процес на национално възраждане“, а самата кампания се дефинира от авторите като “насилствена асимилационна кампания“, „етническо прочистване“, “насилствена българизация“ и т.н. Учените от турски произход в България назовават политиката през втората половина на 80-те години спрямо общността им като „политика на насилствена асимилация“ и „политика на деетницизация“, а в проведената кръгла маса на тема: „Изселническата вълна през лятото на 1989 – 30 години по-късно“ на 6 ноември 2019 г. в гр. София членове на турската общност определиха събитията с термините „етнически геноцид“ и „културен геноцид“. Дали ще разглеждаме поотделно или заедно кампаниите по промяна на личните собствени имена и изселването със съответните терминологични означения е въпрос на хронология на събития, които безспорно са резултат на по-крайна (в сравнение с предишни десетилетия) и по-насилствена политика на етническа асимилация и етническо заличаване на турците и мюсюлманите в България. Разглеждайки в дълбочина аргументите за тази политика, прозират страховете от числеността на турците и мюсюлманите. На заседание на Политбюро на ЦК на БКП от 8 май 1984 г., Т. Живков заявява че турската етническа група в България, „вече не е група, а са към 700 хиляди души“. В крайна сметка се прилагат по-твърди подходи към редуцирането им.

ДЕКЛАРАЦИЯ ПО СЛУЧАЙ 30 ГОДИНИ ОТ 10 НОЕМВРИ 1989 Г.

началото на демократичните промени в България, приета от Висшия мюсюлмански съвет на Мюсюлманско изповедание с решение № 1286 на 7 ноември 2019 г.

Историята помни редица повратни моменти, допринесли за развитието на човечеството. Един от тях е случилото се на 10 ноември 1989 г., в резултат на което българското общество пое нов ход след 45-годишен период на застой и отнемане на основни човешки права.

На 10 ноември 1989 г. в България се срина „вечният“ и „всесилен“ комунистически режим, укрепен от атеистична идеология, който отне най-ценното на българското общество, а именно свободата, включително и религиозната свобода, които са изконни и незаменими за всеки човек, бивайки заложене у него от Създателя му.

През този 45-годишен период вярата и майчиният език на мюсюлманите бяха забранени, джамиите им – съборени или затворени, мюсюлманските им имена – отнети насила и заменени с немюсюлмански такива, като дори имената на покойници бяха променени. Именно тези събития изиграха значителна роля за пробуждането на гражданската съвест на нацията и тази на международната общност, което несъмнено допринесе за освобождаването на българския народ от безбожието на комунистическия режим.

10 ноември 1989 г. е паметна дата за българския народ и в частност – за мюсюлманската общност в България, тъй като само няколко месеца след това биват възвърнати мюсюлманските имена. И не само това – биват възстановени духовните училища и отворени отново джамиите, започват да се издават вестници и книги за исляма, както на български, така и на майчиния за по-голямата част от общността турски език, дава се възможност за свободно придвижване.

Въпреки че постигнатото в положителен смисъл изобщо не е малко, започнатото на 10 ноември 1989 г. не се финализира, а и не продължи с първоначалните темпове във всички сфери на живота. Показателно за това е, че вече 30 години по-късно, въпреки голямата необходимост, в европейска София все още не се разрешава построяването на втора джамия и на сграда за нуждите на Висшия ислямски институт, както и не се дава възможност за пълното възстановяване на вакъфските имоти на общността в страната. Негласната асимилация на мюсюлманите продължава, в резултат на което сред тях има такива, които, неосъзнали напълно идентичността си, „доброволно“ сменят мюсюлманските си имена с други и така се отдалечават от своята религиозна принадлежност, култура и език.

Неоспорим факт е, че доразвиването на ценните демократични постижения спря, дори на моменти те бяха отнети, затова трудно може да се говори за приключил преход към демокрация, но продължава играта на демокрация. Затова точно по време на годишнината от 10 ноември, и то след три десетилетия, отново трябва да се замислим за ценностите, свободата и демократичността и да ги отстояваме, за да продължим в положителна посока започнатото на 10 ноември 1989 година.

ЗА ПЕЩЕРА И НЕИЗВЕСТНАТА ТУРСКА ИНТЕЛИГЕНЦИЯ

ЕМЕЛ БАЛЪКЧИ ПИСАТЕЛ-ИЗСЛЕДОВАТЕЛ

В полите на Родопа планина, разтворил прегръдката си към Тракийската низина, съхранен в спомените на възрастните, е онзи старинен град Пещера!

Допреди години на стария мегдан растеше огромен кавак! Сборно място за идващите кервани отдалече, за хората от съседните села, място за раздумка на местните. Под сянката му се е случвало всичко. Кой откъдето и да дойдел, отмарял под него, правел своя „алъш-вериш“ и т.н. Стотици години незабравима история и спомени има за вековното дърво. Да хвърлим бегъл поглед към вече несъществуващия кавак през очите на един творец:

„Когато пристигнаха, хладина повяваше от Стара река. Жабешкият хор бе пристъпил към своя обичаен вечерен, квачещ концерт. Независимо че се мръкваше, по клоните на огромния кавак, разперени като чадър, бяха окачени няколко фенера. Около дънера му – къде насядали, къде прави, на тумби, на тумби – мъже разговаряха с висок глас, чакайки времето за намаз. Ахмед поздрави и разпита как да стигне до Фотън. Посочиха му Хана на Вели, в който можел да намери търговеца на катран Сеид ага…“.

Старата река – спуска се от планината, минава през града, покрай която някога са се заселили предците на днешните местни жители. Срещу кавака, от другата страна на реката, в миналото имаше и едноименна механа. Тук местните любители на раздумката отпивали от своите кафета, приготвени на жар, и подслаждали с бяло сладко и гюлова вода горчивия привкус. Днес сградата помещава няколко магазинчета на местните обущари.

Българи, турци, гърци, арменци, цигани, власи, помаци – все местни жители. Народ като една мозайка, който до такава степен се е сраснал един с друг, че може да бъде пример за толерантност и разбирателство за всяка общност. Градът на работливите пчелички. Това досущ като всекидневна дреха прилепва и охарактеризира хората тук. Разбира се, не трябва да подминаваме и прословутата „еснафщина“ на местните.

Не може да не споменем и за един стар ислямски обичай – сюннета. Уреждан в миналото като сватба, момченцата, които ще се обрязват, празнично облечени се разхождали върху коне из града в съпровод на зурни и тъпани. Празника съпътствали надбягвания с коне и пехливански борби. Бил е за гордост и радост на мъжете, но днес няма и помен за уреждания в миналото сюннет байрамъ.

Още много интересни старини могат да се споменат и разкажат. И такъв един град не може да не бъде люлка и за интелектуалните среди и напредналите умове. Нека да си припомним някои известни и позабравени личности, свързани с града.

ТЕФИК БЕЙ

На 22.05.1920 г. в провъзгласеното временно правителство в Хемитли, Гюмюрджинско, стои именно Тефик бей от гр. Пещера. Току е свършила Първата световна война, когато се провъзгласява това правителство в Западна Тракия, но падишахът заедно със Запада и Русия не го подкрепят и не го признават. И тази векове наред живяла и се развивала в единство земя, от Едирне през Родопите и Тракия с Бяло море,

сякаш с линийка в ръка е пренačертана и разделена. Това спира икономическото развитие на района и много от селата, останали от двете страни на границата, губят своите изконни земи и владения. На кой нивата, ливадата, гората остава извън пределите на браздата. На 24.07.1923 година според Лозанското споразумение земите на тази Тракийска република са дадени на Гърция.

ХАККЪ ОДЖАКОГЛУ

Руско-османската война става причина за изселване на семейството на Хаккъ, което се настанява в Измир. По разкази на възрастните родът Оджаклар е разпръснат из района (с. Селча, с. Фотиново, гр. Пещера и др.). Те са от тюркмените юруци и владеели местността Куртлу Оджак (дн. Куртлуджа).

Хаккъ Оджакоглу основава вестник „Йени асър“ (Нов век) в Измир. Въпросният вестник все още излиза и има многобройни читатели в града и околността. Представители на рода на Оджакоглу все още живеят в с. Фотиново, с. Селча, гр. Пещера, Пловдив и др. Но за съжаление, почти никой от тях не знае за своите роднини, изселили се преди повече от 140 години. Трябва ли да бъде той гордост за пещерци, или и него ще забутаме в списъка на забравените?

АЛИ КЕМАЛ БАЛКАНЛЪ

Роден е през 1900 година в Истанбул, в семейството на изселници от гр. Търново. Бащата на Али Кемал – Осман Нури бей, се издига в бюрокрацията до валия на Болу, но поради гръцкото нашествие се връща в България и става преподавател в „Нювваб“ в гр. Шумен. От малък изпраща сина си в Пловдив при баба му, където завършва училище, а по-късно

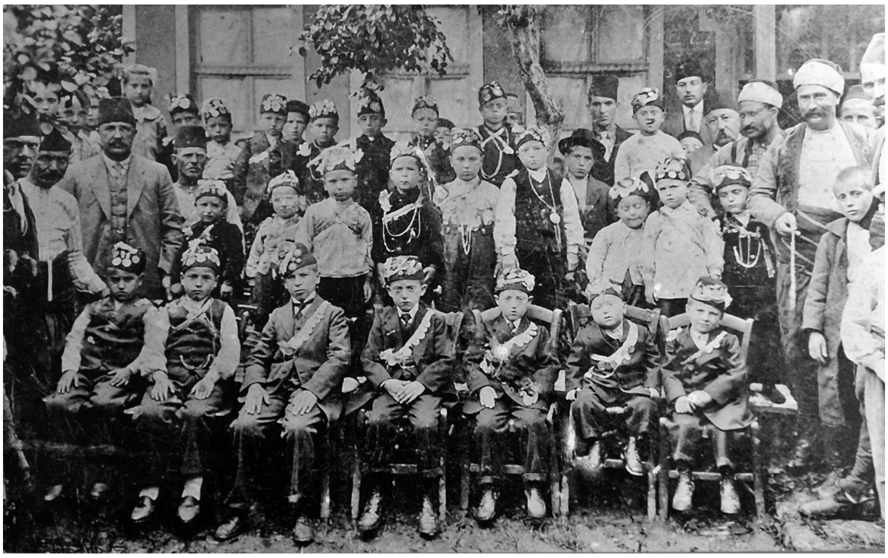

Тържествен сюннет от 1913 г. в Пещера. От архива на сем. Шиникарови

се учи в Истанбул и завършва право. Али Кемал заминава за Италия и учи 4 години в университета „Виторио Алфиери“ италиански език и литература, като в същото време работи и в посолството на Османската империя в Рим. Връщайки се от Италия, остава в България. Годината е 1922-ра. Работи в турските училища като учител и директор в градовете Пещера, Харманли, Хасково и Кърджали.

В периода 1926–1935 г. е директор и главен редактор на турскоезичните вестници „Достлук“, „Чифтчи куртулушу“ и „Балкан постасъ“. В същото време издава и няколко учебника за начално и средно образование. Най-важното му издание е “Yeni Türk Lügati” през 1932 година – речник, който става настолна книга и справочник в подготовката на турската интелигенция, който и до днес се ползва от тюрколозите. С романа си “Alev ve Kül” (Пламък и пепел) Али Кемал е и първият турски романист в България. С тази си дейност той дава голям принос в образователната подготовка на турците в България. През 1936 г. е принуден да се завърне в Турция и поема постове в Министерството на финансите. Пенсионира се през 1955 година.

В Турция Али Кемал продължава с издателската си и писателска дейност. През 1986 година издаде книгата “Şarkî Rumeli ve Buradaki Türkler”, в която дава сведения за исторически събития, географски познания и личности от началото на миналия век, както за гр. Пещера, за турците, живеещи тук, така и за околните села и градове – Пловдив, Пазарджик и др.

***

Пещера е такъв град, където все още съжителстват хора от най-различни етноси, но това, което напомня за турците там, са часовниковата кула, двете джамии и паметната плоча на Осман Ефенди, спасил града от разрушение. Да, той не е забравен, но паметната плоча за спасителя лежи почти на земята, сякаш не е заслужил някакъв пиедестал, на каквито виждаме другите ни герои. Нека почиват в мир познатите и „непознатите интелектуалци“ от Пещера!

ПОУКАТА Е СЛЕДСТВИЕ ОТ НАМЕРЕНИЯТА

ЕРЕН ЕКРЕМОВ ЕКСПЕРТ „ВАКЪФИ“

„Онези, които бяха натоварени с Тората (със знаменията в нея), а после не понесоха товара, приличат на магаре, носещо книги. Колко лош е примерът на хората, които взимат за лъжа знаменията на Аллах! Аллах не напътва хората – угнетители“ (ел-Джумуа, 62: 5)

Поради една или друга причина islямът заема място в ежедневието на почти всеки човек, без значение към коя религия или етнос принадлежи. За наше голямо съжаление, когато се говори за ислям, мюсюлманите разбират погребение, а немюсюлманите – тероризъм.

Причина за криворазбраната представа за исляма е невежеството както на немюсюлманите, така и на мюсюлманите по целия свят. Казват, че умният се учи от собствените си грешки, мъдрият – от чуждите грешки, а глупавият не си взема поука нито от своите, нито от чуждите грешки. Мисля, че най-тежко е положението на тези, които тънат в неосъзнато невежество. Моята критика не е към обикновените хора, а към хората, които са се нагърбили с нелеката задача да представляват една или друга общност, а в конкретния случай – нас като мюсюлмани. В Свещения Коран Аллах Теаля казва: ***„Онези, които бяха натоварени с Тората (със знаменията в нея), а после не понесоха товара, приличат на магаре, носещо книги. Колко лош е примерът на хората, които взимат за лъжа знаменията на Аллах! Аллах не напътва хората – угнетители“*** (ел-Джумуа, 62: 5). От този айет разбираме, че израилтяните са повярвали в Тората, но не са вникнали в съдържанието на низпосланото от Аллах, което е довело до упадъка на тази общност.

Тук следва въпросът: взехме ли си поука от случилото се с израилтяните? Дали в този айет Всевишния не визира и нас? Дали в този айет няма да разпознаем някой персонаж от собственото си обкръжение или от заобикалящата ни действителност, а по-самокритичните от нас няма ли да разпознаят дори и себе си?

При продължаващото политическо фрагментиране на мюсюлманите под името на мезхеби, националности, джемаати, мюфтийства, имами, етноси и т.н. в повечето случаи се цели превъзходство над другия, което не кореспондира с низпосланото от Аллах (дж.дж.). Парадоксалното в случая е, че мюсюлманите много лесно се обвиняват в неверие (текфир) помежду си, а в същото време се съюзяват с откровени ислямофоби. Това е поредното доказателство, че Коранът по-скоро е наизустяван, но не и разбиран! Най-вероятно това е първопричината за плачевното състояние на мюсюлманите по света. В един хадис Пратеника Мухаммед (с.а.с.) казва: *„Най-достоен измежду вас е този, който чете Корана и обучава на него“.* Този хадис е красноречиво потвърждение, че обучаването на Корана е функция от четенето, а не обратното!

Ние обаче, вместо да се концентрираме върху обективния тефсир на Корана и достоверните хадиси, сме избрали да се осланяме на недостоверни хадиси и на спорни виждания като насих-менсух, ехл-и рей, ехл-и хадис и т.н., което допълнително

нагнетява непреставащата вражда между мюсюлманите по света.

Ярък пример за това е, че един от основните аргументи за екзекутирането на мирно население по света (като в по-голямата си част това са мюсюлмани) от така наречената „Ислямска държава“ е извратеният им прочит на шериата.

Причините може да са различни, но в крайна сметка резултатът от грешното интерпретиране на исляма е катастрофален за всички нас. Ние трябва да се стремим към истината и очевидностите, дори те да не ни харесват, а не да се кланяме на заблудата, въпреки че тя ни изкушава. И нека не забравяме, че духовното израстване и спасението не се крият под джуббето на някой високопоставен началник, шейх, мюфтия, имам или политик, а в нашите праведни дела, които са рамкирани от Корана и достоверните хадиси. И когато възникне конфликт между мюсюлмани, трябва да си припомним словата на Всевишния: ***„Покорявайте се на Аллах и на Неговия Пратеник и не спорете помежду си, за да не се провалите и да изчезне силата ви! И търпете! Наистина Аллах е с търпеливите“*** (ел-Енфал, 8: 46).

Сиракът

На сирака този свят не му е мил
и всеки негов залък е горчив.
Тежи му участта тежка
липсва му топлина човешка.
Стичат се сълзите по невръстното лице.
Кой ли ще премахане бремето
от детското му сърчице?
Всеки крачи, бърза по задачи
За сирака няма време - сам
да носи тежкото си бреме.
Ти към сирака недей да бъдеш
безразличен.
Усмивка дай, ръка подай.
Може би той е твоя билет
за вечния дженнет.

Айше Хамза,
студентка от ВИИ

КОЙТО СЕ ПОУЧИ, ТОЙ ЩЕ СПОЛУЧИ

Д-Р АХМЕД ЛЮТОВ, ДОКТОР ПО СОЦИОЛОГИЯ НА РЕЛИГИЯТА

Коран-и Керим е книга с божествени откровения, разкрити на пейгамберите от Адем (а.с.) до Мухаммед (с.а.с), който е последният удостоен с тези откровения. В Корана човечеството със своите общности и техните пратеници се разглеждат в една верижна последователност. Всички разкази в Корана, които говорят за тях, са истинни и достоверни знания за преживени исторически събития. Затова Аллах повелява: ***„Ние ти разказваме най-хубавите разкази с откровението, което ти дадохме в този Коран, макар че преди него ти бе от нехайните“*** (Юсуф, 12: 3). Като се допълва още, че ***„Това е истинната вест. Няма друг бог освен Аллах. Аллах е Всемогъщия, Всемъдрия*** (Ал-и Имран, 3: 62).

Айетите, свързани с тях, са достатъчно доказателство за тяхната достоверност. В ислямската литература и ислямските общности, като се каже „късса“, се разбират разказите в Корана за исторически събития и разказите, свързани с живота на пратениците. Тези много важни исторически събития заемат значимо място в общочовешката история. Те изобразяват историята по най-добрия и правилен начин. Не е случайно и назоваването на тези разкази като „късас/касас“, защото те са разказани с много изтънченост, взискателност и имат много специални поучителни послания, значения и интерпретации, защото разкриват и част от неведомото за човека. Аллах Теаля в един айет казва: **„Това е от вестите на неведомото, Ние ти го разкриваме. Не бе ти при тях, когато хвърляха калемите си – кой от тях да се грижи за Мерйем.** ***Не бе там и когато се караха“*** (Ал-и Имран, 3: 44).

В кораничните разкази е използван методът на подканване и приканване чрез показване на истината. Тя е представена по много лесен и разбираем за всеки човек начин. ***„Тези са от вестите на неведомото, които Ние ти разкриваме. Дотогава не ги знаеше нито ти, нито твоят народ. Затова търпи! Краят принадлежи на богобоязливите“*** (Худ, 11: 49).

Тези поучителни разкази в Корана са използвани и като средство за постигане на целта, тоест да бъде представено основното послание на Аллах към хората. Истинският герой в тези разкази е човекът, защото от създаването му до наши дни целта на сътворението му изобщо не е променена. Тя винаги е била богослужението, ибадетът, който се основава на единобожието – тевхид. Никога не са променяни и причинно-следствените връзки и техните основни принципи и показатели.

Тук трябва да отбележим, че Коран-и Керим не е историческа книга. Историческите факти, които се разказват в него, са за привличане вниманието на хората върху тевхида. От всички тези исторически разкази трябва да извличаме поука и да си вземем необходимите уроци. Поради тази причина в кораничните разкази не са посочени времето и мястото като цяло.

Поучителните разкази в Корана са използвани като средство за заздравяване и настаняване на вярата в сърцата на хората. В Корана е казано: ***„И всичко ти разказваме от вестите за пратениците, за да укрепим с него сърцето ти. С това при теб дойде истината и поучение, и напомняне за вярващите“*** (Худ, 11: 120).

Друг основен въпрос по отношение на кораничните разкази е възпитанието. Аллах Теаля повелява: ***„Разказваме ти Ние (о, Мухаммед) вестта за тях с истината. Бяха младежи, вярващи в своя Господар, и също още повече ги напътихме“*** (**ел-Кехф**, 18: 13).

Основната цел в кораничните разкази е изразена чрез предаване на примери, отразяващи реалностите на социалния живот и психиката и мисленето на човека. Те са разказани по привлекателен за хората начин и с живи примери от живота. Човек по природа и манталитет предпочита да слуша случки от самия живот, отколкото да му бъде разказвано нещо, което е чуждо за него. Затова Аллах Теаля взема под внимание тази особеност на Своето създание – човека, и разказва поучителни случки, които са приятни и лесни за запомняне. За правилното разбиране и асимилиране на подадената в кораничните разкази информация Аллах приканва човека да размишлява върху посочените конкретни и реални събития и го спасява от монотонността на живота, тъй като абстрактното мислене изморява човешкия мозък и го натоварва много повече.

Основната цел на низпославането на Корана и на разказите в него е една и съща. Да насочат хората към тевхида, да се придържат към единобожието, т.е. към вярата в единството на Аллах, след което да Му служат и да бъдат религиозни. Това са основните теми на кораничните разкази.

Освен това една от многото цели на разказите в Корана е да се постигне успокоение, уповавайки се на Аллах в трудни положения, т.е. вярата в Аллах да се настани добре в сърцата на хората. С тях е даден и основният ключ за щастие на този и в отвъдния свят, а именно предаността и молитвата, като се проявява търпение и постоянно старание без предаване, отпускане и изморяване.

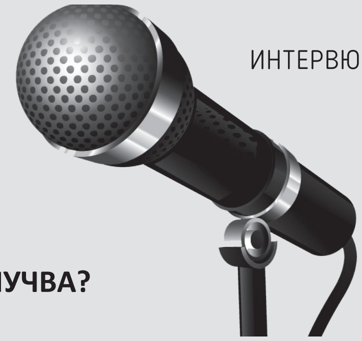

КАКВО СЕ СЛУЧВА?

С ДЖАМИЯТА В ГР. СЛАВЯНОВО

Отговаря районният мюфтия на Плевен г-н Мурад Бошнак

▶ ***Уважаеми г-н Бошнак, знаем, че от доста време работите по проект за изграждане на мюсюлмански храм в гр. Славяново, Плевенско, където живеят доста голям брой мюсюлмани, но нямат джамия от дълги години. Какво се случва с този проект?***

В гр. Славяново живеят около 5000 жители, от които около половината са мюсюлмани. Хората се нуждаят от джамия, където да отслужват намаза си и да се молят като мюсюлмани. Преди началото на моя мандат е имало някои опити за изграждане на джамия в града, които не са финализирани. Настоящият проект за строеж на джамия беше подготвен и внесен за одобрение през 2017 година. Елхамдулиллях, около година след това всички процедури бяха завършени и одобрени, в резултат на което получихме и разрешително за строеж. Следващата стъпка беше да търсим финансиране – поне за стартиране на строежа. Така през тази година от Главно мюфтийство получихме информация, че има заделени средства за този проект, и решихме да започнем строежа на така важната за мюсюлманската общност в гр. Славяново джамия.

▶ ***Значи вече има реални стъпки...***

Да, на 11 септември 2019 г. беше направена първата копка, на която присъстваха главният мюфтия д-р Мустафа Хаджи и заместникът му г-н Бирали Мюмюн. Понастоящем (началото на м. ноември) джамията вече се строи. Но за съжаление, средствата, с които разполагаме, са крайно недостатъчни за завършването на този дом на Аллах, което ме кара да приканя всички мюсюлмани, които имат възможност и желаят да помогнат в това начинание, да се обърнат към Главно мюфтийство или Районно мюфтийство – Плевен. Това е прекрасен момент за щедрите и добронамерени хора, които чрез даренията си да спечелят дженнета – достойно място за достойни хора.

Известно е, че Ибн Месуд (р.а.) е казал: „Дирхемът (левчето), даден от някой, докато е здрав, *е по-ценен от хиляда дирхема* (лева), *които са завещани да се раздадат* след смъртта му“. *Затова* нека да погледнем към строежа на джамията в Славяново като на врата, през която можем да влезем в дженнета, иншаллах!

ПОУКИ В РАЗКАЗИТЕ НА КОРАНА

РЕЙХАН КАРААЛИЕВ ВАИЗ

Слава на Аллах, Който ни низпосла Корана за разграничение и напътствие. Той изпрати откровението, за да посочи истинския, правия път, по който да поеме човечеството. Един от айетите, които успокояват сърцето на вярващия, е: *„Наистина Ние низпослахме Напомнянето и Ние непременно ще го пазим“*. Една от функциите, или спецификите, на Корана е поучение. Аллах дава различни примери, за да може човек да се поучи, и това най-ярко се вижда в разказите на Корана.

Още в началото искам да отбележа, че често някои „мюсюлмани“, четейки разказите в Корана, си мислят, че това са просто някакви приказки, и имат съмнение дали те са истина, или не. Нашият Превелик Създател ни дава успокоение за това, като ни казва: *„В разказите за тях има поука за разумните хора. То не е предание измислено, а е потвърждение на онова, което е преди него, и разяснение за всяко нещо, и напътствие, и милост за хора вярващи“*. Освен това подчертава, че *„Това е истинната вест. Няма друг бог освен Аллах. Аллах е Всемогъщия, Всемъдрия“*.

Ако вникнем по-дълбоко, ще видим, че Аллах в някои разкази споменава имената на някои герои, а в други не ги е споменал. Като цяло самите места и времето на действие често не се споменават и Всемилостивия ни дава само тази информация, която ни е нужна, без да има излишни неща. А и не това е целта на тези разкази. Когато проследим разказите, виждаме, че те биват низпославани на Мухаммед (с.а.с.) и вярващите понякога като призив, понякога като подкрепа, а друг път – като поучение.

Например в айетите, низпослани в мекканския период, свързани с Ибрахим (а.с.), Аллах разкрива на вярващите как един човек може да бъде уммет;

как да отстояват истината пред собствените си родители и общности, които отричат знаменията на Всемогъщия, и т.н. С разказа за Юнус (а.с.) Аллах ни учи как вярващите трябва да не се отказват и да не прекланят глава. С примера на Нух (а.с.) ни възпитава да сме търпеливи, постоянно да се борим по пътя на Аллах и да отнасяме всичко до Него. С примера за Асхаб-ул-ухдуд разбираме, че ако се наложи, вярващият трябва да отдаде живота си по пътя на Аллах. Докато с примера за собствениците на двете градини вярващите узнават, че препитанието и берекетът са от Аллах, и т.н.

Един от най-добрите начини да обясним нещо на някого или да го убедим е този метод, който е използван в Корана, а именно разказвателният метод. В разказите на Корана нашият Създател ни показва и дава примери, с които ние да видим и да разграничим доброто от злото, добрия пример от лошия. Както ни посочва жената на Лют (а.с.) като пример за човек, заслужил наказанието на Аллах, така ни дава за образец жената на фараона, която, въпреки че била съпруга на най-големия угнетител, спечелила с постъпките си задоволството на Аллах, за което е възнаградена.

От казаното дотук е важно да разберем същността на кораничните разкази. Неслучайно тези разкази заемат една голяма част от Книгата на Аллах. Старите хора казват: „Не питай старило, а питай патило...“. Когато погледнем историята, виждаме, че тя се преповтаря. Може лицата и обстановката да са малко по-различни, но същността на изпитанието е една и съща. Аллах ни дава информация, както се казва, от първа ръка. Нещо, което е изживяно, имало е действия и последици. За нас остава най-лесното, а именно да четем Коран-и Керим и да си взимаме поуки от него. Всемилостивия ни е разкрил лошите качества у хората, които, ако не се поправят, ще получат наказание, както и добрите качества, които пък водят до задоволството Му. Трябва да обърнем внимание на себе си, да видим дали и ние сме като шейтана, у когото бушува ураганът на завистта, гордостта и непокорството пред Създателя, или сме като Ибрахим (а.с.), който беше готов да жертва сина си по заповед на Аллах. Дали и ние сме като двуличниците от времето на Мухаммед (с.а.с.), които в най-трудните моменти предаваха вярващите, или сме като сахабе-и кирам, които даваха всичко в името на исляма.

И едните, и другите, споменати по-горе, придобиха онова, за което полагаха усилия. Аллах казва в Корана: *„Вече минаха преди вас други събития. Вървете по земята и вижте какъв е краят на отричащите!“*. Пътищата, по които можем да поемем, са два, а именно – за дженнета или за джехеннема. Всемогъщия ни е улеснил, като ни е дал примери в Корана за хора, които със своите постъпки са поели по единия или по другия път. От нас зависи по кой път ще поемем! Ако не си взимаме поука от разказите на Корана, ще бъдем от погубените. Но ако четем словата на Аллах, взимаме поуки и ги прилагаме в нашия живот – Аллах ни е приготвил опрощение, безмерни награди както в краткия ни земен живот, така и във вечния ахиретски.

ГУСЮЛ АБДЕСТ

Гусюл абдест означава цялостно изкъпване, включително и вътрешността на устата и носа, без да остане сухо място по тялото на човека.

Нашата религия задължава мюсюлманите да извършат това цялостно изкъпване при наложителни обстоятелства като състояние на джунуб (след полов акт, полюции), след приключване на месечния цикъл (хайз) и следродилния период (лохуса) при жените. Но има и положения, при които извършването на гусюл е сюннет или мустехаб, например петъчен или байрамски намаз, най-малкото веднъж седмично и т.н.

Фарзовете на гусюла са три: изплакване на устата с обилна вода; почистване на носната кухина с вода; измиване на цялото тяло, докато не остане сухо място.

Практически гусюл абдест се извършва по следния начин:

Първо се споменава Аллах с бесмеле. Изказва се намерението с думите „възнамерявам да взема гусюл абдест“. Ръцете се измиват до китките. Изчиства се мръсотията, която се намира под ноктите, и ако има полепнали неща върху тях. Измиват се срамните части на тялото, дори и да са чисти. Водата, взета в дясната ръка, се поема и се изплаква устната кухина. С дясната ръка се смърква вода в ноздрите три пъти, като всеки път с лявата ръка се изчиства. След това се взема абдест, както за намаз. Ако се събира вода, където се стъпва, краката се измиват накрая.

След този абдест по възможност се измива главата, после дясната част и след това лявата, при което се търка тялото. По този начин цялото тяло се измива, докато не остане сухо място. Особено трябва да се внимава за намокрянето на пъпа, местата за обици, бедрата, мустаците, косите и брадата.

ЧЕТЕТЕ КОРАН-И КЕРИМ КАТО ХАЗРЕТИ ЕБУ БЕКИР

МУРАД БОШНАК РАЙОНЕН МЮФТИЯ НА ПЛЕВЕН

Не е ли прекрасен нашият Създател? Онзи, Който низпосла и даде обещание да пази прекрасното слово Коран-и Керим до съдния ден. Низпосла го, за да бъде напътствие и поука за вярващите. Тези, които трябва да поддържат своя иман, четейки словата на Аллах (джелле шануху), защото, известно е, че когато вярващият чете знаменията на Аллах, неговата вяра се засилва. Тоест, за да успеем да достигнем до мъдростта, заложена в разказите на Книгата на Аллах, най-напред трябва да седнем и да четем, но четенето трябва да е чисто, искрено и добронамерено, т.е. чете се „без съмнение в нея“. Един вярващ, за да може да извлече поуки от разказите в Корана, както и от повелите и забраните, той трябва да го чете с твърда вяра и убеждение, че всичко, казано в него, е истина, да го чете с презумпцията „прочетохме и се покорихме“. Когато чете за поуките, които си е взел Муса (а.с.), споменати в сура Кехф, да се поучи по същия начин, а да не подлага на каквото и да е съмнение словата на Всевишния Аллах. Когато се чете по този начин, с позволението на Аллах (дж.ш.), човек извлича поука от всяка сура, от всеки айет, от всеки харф (буква), низпослан от Напътстващия.

Друг важен момент, на който трябва да се обърне внимание, е да се четат и хадисите, които са най-достоверният и правилен коментар и разяснение на казаното от Аллах Теаля. Един неподготвен човек не може и не бива да тълкува Коран-и Керим според своето разбиране. Много от айетите и разказите в Коран-и Керим

щяха да са ни неясни, ако Пратеника (с.а.с.) не ни беше разяснявал в хадисите си за тях.

Подобен е моментът с айета от сура Исра, свързан с нощното пътуване на Мухаммед (с.а.с.) до Йерусалим и оттам в небесата за прием от страна на Аллах (дж.ш.). Това пътуване е изпълнено с разкази и поуки – за хора, четящи словата на Всевишния без съмнение**, и приемайки** хадисите на Мухаммед (а.с.) с **доверие,** учените хора допринесли за развитието и съхраняването на неговия сюннет. Тоест на следващия етап идва и изискването човек, който чете Коран-и Керим, ако иска да извлече поуки от него и той да бъде напътствие за него, да взема под внимание и мнението на учените хора.

Коран-и Керим е словото на Аллах (дж.ш.), низпослано на Мухаммед (а.с.), който от своя страна го предава на хората, за да се възползва всеки един желаещ да извлече поука. В него се съдържат поуки за всеки и всичко. За щедростта и скъперничеството – нека прочетем за собствениците на градината... За убийството и търпението – да се замислим върху поведението на Кабил и Хабил... За гордостта и скромността – да се поучим от постъпките на Иблис... За живота и смъртта – да се взрем в живота на Муса (а.с.)... За един от често дискутираните въпроси – каза и кадер, за което трябва да кажем, че словата на Аллах (дж.ш.) ***не*** биха били низпослани, ако нямаше каза и кадер. В Коран-и Керим има поуки и за лекари, и за физици, както и за астрономи... За всеки, който пожелае да го чете, спазвайки горепосочените условия.

Всеки трябва да се опита да даде отговор на Аллах, който до съдния ден ще задава следния въпрос: ***„Не е ли на*****ступило за вярващите време сърцата им да се смирят при споменаването на Аллах и пред истината, която бе низпослана“** (ел-Хадид, 57: 16). Това е истината, която Аллах (дж.ш.) ще пази до съдния ден, за да свидетелства тогава за нас или против нас. Неслучайно Той е отредил едно от първите места на айета, призоваващ ни да четем Книгата без никакво съмнение. Не трябва да се съмняваме, че е слово на Всевишния, че казаното е истина, че е спасение и напътствие само тогава, когато четем Книгата с намерение да си извлечем поуки и да станем по-добри вярващи.

> *„Не е ли настъпило за вярващите време сърцата им да се смирят при споменаването на Аллах и пред истината, която бе низпослана“ (ел-Хадид, 57: 16)*

Аллах Теаля ни пита: Не е ли време да се поучите и приемете шейтана за ваш враг, да повярвате в съществуването на меляикета и джинове, в обещанието за дженнета и джехеннема? Не ли време да повярвате, че кит носеше в стомаха си пейгамбера на Аллах (дж.ш.) и след това бе спасен и върнат при своя народ? Няма ли поука в това? Не е ли време да повярваме в това, че огънят от изгарящ и изпепеляващ може да бъде хладен и спасение за онзи, който е казал ***„достатъчен ми е за покровител Аллах“***? Не е ли време да повярваме, че камила е излязла от стената, за да бъде доказателство за хората, които тогава са се съмнявали и не са искали да повярват?

Разказите в Коран-и Керим не са много, но те са достатъчни за хората, търсещи поука. Достатъчни са за онези, които искат да спечелят дженнета и да се предпазят от джехеннема.

Книгата на Аллах се чете с вярата на Ебу Бекир (р.а.), който, когато чул за едно от знаменията, казал „вярвам“, не е подложил на съмнение казаното от Аллах и от Расулюллах (с.а.с.). Не е търсил логично обяснение в това, а е търсил истината и спасението. Много поучителна за нас е и вярата на Ибрахим (а.с.), който два пъти е бил готов да жертва дори сина си Исмаил (а.с.) – първият път, когато го оставил в пустинята заедно с майка му Хаджер, и вторият път, когато го повел, за да бъде курбан за Аллах.

Е, сега е време да се запитаме: ние как четем словата на Аллах (дж.ш.), с какъв иман, какво търсим в Неговата Книга – поуки и напътствия или го четем просто механично.

За да спечелим дженнета, който не го виждаме, трябва да повярваме в нещата, които не виждаме, но са потвърдени от Най-достойния в най-великолепната Книга.

РАЗКАЗЪТ ЗА КАРУН

ИСМИЕ ИСМАИЛОВА СТУДЕНТКА ВЪВ ВИИ

В Корана Аллах ни предоставя за прочит и размисъл много разкази, от които да се поучим. Преди нас е имало много поколения, които били унищожени, но в нашето съвременно общество примери от техния живот все още съществуват, въпреки че тяхната епоха е отминала. Бих искала да ви разкажа разказа, в който Аллах Теаля ни представя Карун – горделивеца. За тази история говори сура Касас, айети 76–83. Самото име на сурата, означаващо разкази, ни казва много неща.

„Карун бе от народа на Муса и ги потискаше. Но Ние му дадохме от съкровищата толкова, че група силни мъже едвам носеха ключовете му. Неговият народ му рече: „Не ликувай! Аллах не обича ликуващите [заради богатство]. И чрез онова, което Аллах ти е дал, се стреми към отвъдния дом, и не забравяй своя дял от земния живот, и върши добро, както Аллах ти е сторил добро! И не се стреми към развала по земята! Аллах не обича сеещите развала“. Рече: „Всичко това ми бе дадено само заради моето знание“. А не знаеше ли той, че Аллах погуби от поколенията преди него и по-силни, и по-богати? И не ще бъдат разпитвани престъпниците за греховете им.

И се показваше той пред своя народ с разкошa си. Онези, които желаеха земния живот, казваха: „О, да имахме и ние същото, което е дадено на Карун! Той има щастлива съдба“. А дарените със знанието казваха: „Горко ви! Най-доброто е наградата на Аллах за онзи, който вярва и върши праведни дела. Но ще я получат само търпеливите“. И сторихме земята да погълне него и дома му. И нито имаше кой да го защити от Аллах, нито можеше сам да се защити. А на сутринта онези, които довчера мечтаеха да бъдат на негово място, казаха: „Ах, наистина Аллах разпростира препитанието за когото пожелае от Своите раби и Той го свива. Ако Аллах не бе ни пощадил, би сторил [земята] и нас да погълне. Ах, неверниците никога не сполучват!“. Ще отредим отвъдния дом за онези, които нито искат да се възгордяват на земята, нито да рушат. Краят принадлежи на богобоязливите.“

И така, Карун бил от народа на Муса (а.с.), но знаем, че при всеки пратеник е имало отричащи и надменни хора, които не искали да последват писанията и пратениците – изпратени като оповестители. Карун бил от групата на потисниците, които искали да попречат на Муса (а.с.). Аллах Теаля го дарил с голямо богатство – толкова, че дори ключовете му били тежки за

носене от неговите слуги. Разкошът и охолството, в което живеят така наречените „богаташи“, мамят хората по един необичаен начин, отделяйки ги от всичко духовно и пренасяйки ги в материалния свят, в който губят ум и разум. Ликуването за това, че имаш, а другите нямат, е нещо, порицавано в исляма. Всичко, което притежаваме, е на Аллах Теаля. И трябва да живеем със съзнанието, че както Той ни го е дал, така може и да ни го вземе, тук влиза всичко, което имаме. Народът на Муса (а.с.) го предупредил, че не трябва да ликува за богатството, с което го е удостоил Аллах, и да бъде добър към хората, така както Аллах му е направил добро. Този човек бил толкова високомерен, че влачел по земята одеждата си от високомерие. Но забравял, че богатството в земния живот не е признак за обичта на Аллах към нас, напротив, то може да бъде и обратното – средство, чрез което да спечелим Неговия гняв.

“ Една друга заблуда, в която живеем, е мисълта, че „заради знанието, което имам, Аллах ми даде богатство, аз го заслужавам“. Може би ни се струва, че благодарение на усърдната ни работа или знание сме това, което сме. Разбира се, това е така, но до определена степен. Забравяме ли, че ако Аллах не ни беше дал разум, ние нямаше дори да знаем кои сме?

Богатството може да бъде път към благодеяние за нас. Защо Аллах Теаля е повелил да се дава зекят? Целта на зекята е едно материално и духовно почистване. Материалното се изразява в това да заделим онази част от имуществото ни, която се пада на нуждаещите се. Във всяко богатство бедният има дял. Ако богатите бяха щедри и даряваха този дял, по света нямаше да има толкова много протегнати ръце.

Една друга заблуда, в която живеем, е мисълта, че „заради знанието, което имам, Аллах ми даде богатство, аз го заслужавам“. Може би ни се струва, че благодарение на усърдната ни работа или знание сме това, което сме. Разбира се, това е така, но до определена степен. Забравяме ли, че ако Аллах не ни беше дал разум, ние нямаше дори да знаем кои сме? Ако Аллах ни лиши от ръцете и краката ни, коя работа ще ни достави удоволствието, което изпитваме сега? Можем да бъдем нещо само и благодарение на Аллах, защото Той е този, който дава нафаката на всеки – както на бедния, така и на богатия. И да не забравяме често срещания обрат в живота. Аз съм богат, имам много, няма такъв като мен – и в един момент колелото се обръща и аз нямам нищо! Но винаги можем да кажем: аз нямам много пари, но елхамдулиллях, признателен съм за всичко – успявам в живота.

В айетите се споменава за това как някои хора от общество, което живее по-оскъдно, желаят да бъдат като Карун и да притежават онова, което той има. Това е едно заболяване, наречено завист, което се среща и днес – той има голяма къща, защо само той да има и аз искам. Всъщност ние не знаем каква отговорност и тежест е да имаш голямо богатство, защото за всяко нещо ще бъдем питани.

Има една много поучителна случка, в която един беден човек влиза заедно с мъртвеца в гроба, за да спечели обещаното огромно богатство. Престрашил се, нямало какво да губи, влязъл, за да спечели. Дошли Мункер и Некир за разпита. Казали си: първо да разпитаме живия, тъй като починалият и без това ще си бъде тук, няма къде да избяга. Започнал разпитът, който продължил цяла нощ. Разпитът бил само за въжето, което живият притежавал като средство за носене на дърва. Въпросите били: „Откъде взе това въже, на кого е, какво ще правиш с него...“.

На сутринта той излязъл от гроба и трябвало да получи завещанието, което починалият бил оставил. Обаче за учудване на всички живият бедняк казал: „Не искам това богатство, за едно въже ме разпитваха цяла нощ, какво остава за това богатство?“.

Вярващите знаят, че най-голямото богатство е иманът. Човек, който е без иман, е като камила, загубила посоката си. Някои хора очакват да получат само в земния живот – и Аллах Теаля ще им даде, но вярващият мисли както за земния си живот, така и за отвъдния. Това е повелята на Аллах Теаля в Корана: ***„А някои от хората казват: „Господарю, въздай ни в земния живот!“. Няма дял за тях в отвъдния. А някои от тях казват: „Господарю, въздай ни добрина в земния живот и добрина – в отвъдния! И опази ни от мъчението на огъня!“*** (ел-Бакара, 2: 200–201).

В хадис се разказва, че Карун и Муса (а.с.) се срещнали и всеки един от тях повелил на земята да се разтвори и да го погълне. Заповедта на Карун останала глуха и нечута. Когато Муса (а.с.) рекъл: „О, Аллах, заповядай на земята да има надмощие днес!“, Аллах му разкрил, че го е направил. После Муса (а.с.) казал: „О, земя, вземи ги!“. И тя ги погълнала и така погълнала Карун – владетел, дарен с много богатство, слуги, ездитни животни, което го погубило.

Всъщност не самото богатство унищожава и погубва един човек, а виждането за себедостатъчност. Както се казва в сура Аляк, айети 6–7: ***„Не бива! Наистина човекът неверник ще престъпи всякакви граници от това, че е счел себе си за самодостатъчен“.***

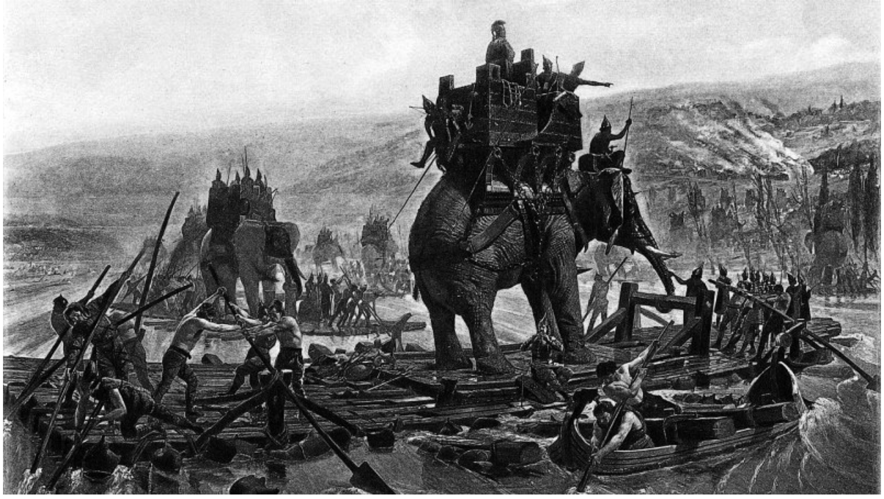

РАЗКАЗИТЕ НА КОРАНА – НАПЪТСТВИЕ ЗА ХОРАТА

ДЖЕМАЛ ХАТИП ИСЛЯМСКИ ТЕОЛОГ

Аллах Тебараке ве Теаля създал човека по превъзходен начин. Сътворил за него съпруга, за да се множат на този свят, да работят и да го строят. Той сторил всички живи твари в полза на човека – по един или друг начин. После го натоварил с отговорност, която дори планините не пожелали да понесат, а именно – да бъде халиф (наместник) на тази земя. При всичко това за човека би било невъзможно да се справи с тази отговорност, ако я нямаше подкрепата и напътствието на неговия Създател – Аллах (с.т.).

От разказите на Свещения Коран научаваме, че човекът получил това напътствие и подкрепа още при първата трудност, която изпитал, а именно – при първото прегрешение, което сторил, подтикнат от своя бъдещ и вечен враг – шейтана. Аллах научил Адем да се покае и го предупредил, че занапред не бива да следва стъпките на сатаната, заради когото вече бил изведен от дженнета.

Помощта и напътствието на Аллах към хората продължили през цялата човешка история, като Той периодично изпращал пратеници – учители и предупредители, на които низпославал книги (кутуб) и страници (сухуф) според необходимостта на периодите, в които живеят. След изпращането на последния сред тези пратеници – Мухаммед (с.а.с.), и низпославането на последната книга, която съдържа напътствие за човечеството до сетния час,

посланието на Всевишния Аллах било завършено.

Разглеждайки подробно съдържанието на Свещения Коран, забелязваме, че в повече от една трета от него се разказва за живота на миналите народи и призива на пратениците (*алейхим-ус-селям*) сред тях. Всичко това не е случайно и разказите на Свещения Коран не са обикновени разкази, разглеждащи определен период от човешката история.

Заедно с автентичната информация, която ни се предоставя в тези разкази – ел-късас, Аллах Теаля е вложил в тях неизчерпаема мъдрост и примери, които да бъдат в полза за човечеството до съдния ден.

Обръщайки внимание върху важността и целта на тези разкази, Всевишния Аллах повелява: ***„И всичко ти разказваме от вестите за пратениците, за да укрепим с него сърцето ти. С това при теб дойде истината и поучение, и напомняне за вярващите“*** (Худ, 11: 120).

Определена част от мъдростта, която Аллах (с.т.) е вложил в тези разкази, е поуката, която трябва да извлечем от живота на предишните народи, после да се стараем да не попадаме в грешките, които те са допуснали, а също така да вземем за пример вярата, всеотдадеността, търпението и живота на пратениците, които в качеството си на обикновени хора са прекрасен пример за нас. Именно затова, когато идолопоклонниците запитали: ***„Защо Аллах не е изпратил меляикета, а*** е изпратил човек като тях, за да ги призове?“, Той, Всемилостивия, им отвърнал: ***„И ако им бяхме пратили пратеник*** – меляике***, пак*** щяхме да го сторим човек (като тях)“ (ел-Енам, 6: 9). Тоест, за да бъде жив пример и приносител на Неговите заповеди сред хората. Тук до голяма степен се разкрива мъдростта от низпославането на толкова обширните и красиви разкази в Свещения Корана. Тълкувателите на Корана разясняват, че всяка дума и израз в тези разкази съдържат поука и мъдрост за хората, желаещи и търсещи наука и напътствие в тях.

Дори обикновен прочит на даден кораничен разказ е достатъчен, за да се забележат светлината на единобожието – тевхид, напътствието (худа), страданието (еза), търпението (сабър) и добрият пример (усвет-ул-хасене) в живота на пратениците и праведните раби, споменати в него... Заедно с това, ако си послужим при прочита на тези разкази и с достоверните предания от сюннета на Пейгамбера (с.а.с.), с които той разкрива дълбините им, пред нас се явява море от наука и мъдрост, от което човечеството може да черпи напътствие до съдния ден.

МЕКРУХ ЛИ Е, СЛЕД КАТО ИЗЛЕЗЕ ВРЕМЕТО НА САБАХ НАМАЗ, Т.Е. СЛЕД ИЗГРЕВА НА СЛЪНЦЕТО (ИШРАК), ДА СЕ ПРАВИ ИБАДЕТ, КАТО СЕ ЧЕТЕ КОРАН, ЗИКИР И ДУА И ДРУГИ ПОДОБНИ НА ТЯХ ИБАДЕТИ?

Четенето на Коран е ибадет. И понеже постановленията за ибадетите са ***тевкифи*** (точно определени от Аллах) от гледна точка на задължителността им или начина на изпълнение, поради което не могат да бъдат определени с рационални доводи, затова времето и начинът за тяхното изпълнение се определят единствено чрез Корана и сюннета. И след като няма постановление в тези два извора, с които да се забранява четенето на Коран в определено време, то неговото четене по време на ишрак (времето от 40–50 минути след изгрева на слънцето) не може да бъде определено за мекрух. Заедно с това в някои източници по фъкъх се споменава, че в определени времена и ситуации четенето на Коран е мекрух. Тези времена са следните: по време на намаз, освен при къям; когато намазът се кланя с джемаат и кланящият се е подчинил на имама; когато се чете хутбе; когато човек изпитва силна необходимост от сън и не знае какво чете и какво говори. В някои хадиси се споменава, че Пратеника на Аллах (с.а.с.) не е лягал след сабах намаз, оставал на мястото си и правел зикир и дуа до изгрев слънце.

След всичко това може да кажем, че четенето на Коран и правенето на зикир и дуа по време на ишрак не е мекрух, напротив – мустехаб е, т.е. нещо добро.

И все пак Аллах Теаля знае най-добре!

ПЛАМЪК ЗАНЕВ ЖУРНАЛИСТ

ДО МАРОКО И НАЗАД – 1

Най-после мечтата ми да премина през Африка беше на път да се осъществи. Бях решил да започна пътуването от Южна Африка. Да получа входна виза не беше проблематично и така, имайки визата и самолетните билети, бях готов за път. Ъ. щеше да ме придружи до Мароко, където трябваше да бъде моята първа спирка. Решихме да отидем до Валенсия със самолет, оттам до Гибралтар (англ. колония) и с ферибота да влезем в Мароко. Действителността се оказа съвсем различна – билетите за влак и ферибот в пъти надхвърляха цената на тези за самолет. Това налагаше да останем два дни във Валенсия, тъй като нямаше връзка веднага.

С билетите в ръка ние с Ъ. застанахме пред „чек-ин" гишето във Валенсия, изненада – чиновникът изведнъж стана извънредно подозрителен към мен. Причината – в паспорта ми имаше виза и съответните печати, че съм посетил Саудитска Арабия – ами че аз съм жив терорист! Още повече от раницата ми стърчаха и две щеки. Нищо че те щяха да бъдат в багажното. Закъде ще пътувам след Мароко, защо нямам обратен билет, показах им по погрешка билета от Адис Абеба до София и се насадих сам в бъркотията. Сега как ще стигна дотам? Намерих и му показах билета, че няма да оставам в Мароко, и той се успокои, доволен, че е предпазил една страна от терористично нападение!

От него попаднах в лапите на митничарката. Нещо в пухенката ми не ѝ хареса и тя я въртя, въртя в ръцете си, разглежда я и накрая с победоносен вид извади от джоба ѝ празно шишенце от минерална вода. Каза с половин уста: „Извинявайте!" и ми го прибра обратно. Сега пък дойде редът на чантата. Лаптопът ѝ пречеше – извадих го и го пуснах отделно на лентата, обувките отделно, шапката, махната от главата, фотоапаратите отделно. Но най-интересното от всичко това беше, когато чиновникът от „чек-ин" гишето дойде и с най-голямо внимание проследи какво имам в ръчния си багаж. Успокоени, че не са открили бомба или нещо подобно, ме пуснаха да мина в предполетната зала. Така, полугол, преминах успешно бариерата и зачаках да кажат да се качваме в самолета. Самолетът – мил спомен за времето, когато и нашите самолети бяха витлови!

След тричасово пътуване сред гъсти облаци, като от време на време, когато те се разкъсваха, виждахме ту земя, ту море, но за наше най-голямо удоволствие при едно от разкъсванията на облаците можахме да видим „Скалата" – Гибралтар, кацнахме в Казабланка. Мароко ни посрещна с дъжд и студ. Резервация за спане в Казабланка нямахме, а да се спи на палатка съвсем не вървеше – отдолу мокро, отгоре вали. Имахме резервация за след два дни за Рабат и решихме да пробваме да отидем в този хостел – ако няма места, то поне да сме на закрито.

На летището има и гара. Оказа се, че след 15 минути има влак за Рабат и ние се качихме. Като ги гледахме отвън, вагоните старички – горе-долу по на около 20-ина години, но като влязохме вътре, зяпнахме от учудване – седалките тип кресла, и то кожени, а тоа-

летните – химически. У нас сега се говори, че ЕС изисквал да сме имали такива влакови тоалетни. Гледахме ги с Ъ. и си казахме, че май Европа трябва да вземе пример за някои неща от „изостаналите араби".

И Рабат ни посрещна с дъжд, а по закона на всеобщата всесветска гадост бяхме забравили в София картата на града с хостела и потвърждението за резервацията – добре, че имахме адреса. Хостелът беше до една от крепостните градски врати и с многократно питане и обиколка, едва ли не на половината град, стигнахме до хостела. На сутринта установихме, че разстоянието хостел – жп гара се изминава само за десет минути, а предната вечер, следвайки упътванията, стигнахме за два часа. Настаниха ни веднага. Стаите – с легла по на два етажа, за чаршафите и одеялата имахме чувството, че последното им изпиране е било може би и първо – в момента на боядисването. Но ние си извадихме спалните чували и хигиената, макар че е враг на човека, възтържествува...

На сутринта бяхме направо шашардисани от закуската – истинско масло! И вкусът му беше истински, и цветът, а да не говорим за количеството, маслото не беше пакетирано, а сервитьорката режеше от един голям калъп. Отряза едно парче, погледна го, видя ѝ се малко, отряза и сложи в чинийка още по-голямо. С порцията масло спокойно човек би могъл да изяде половин хляб.

Но смайването ни продължи и след закуската. Със зяпнали от учудване уста гледахме крепостната стена, която обграждаше целия град – стена, напълно запазена, като че ли е строена съвсем неотдавна, а не през XIV век. Само на местата, където са прекарани градските булеварди, тя беше прекъсната, и то така, че да ѝ бъдат нанесени възможно най-малко щети. До океана не можахме да стигнем – проливен дъжд с гръмотевици ни принуди да прекараме останалата част от деня в хостела.

На следващия ден – времето отново намръщено и готово всеки момент да завали, но ние решихме, че ще е съвсем неучтиво от наша страна, ако не посетим океана и пристанището. Тук друга крепостна стена обграждаше квартала с неговите тесни улички и ни направи впечатление, че на всички къщи цоклите са боядисани в тъмносиньо. Едва влезли в квартала, и веднага услужливо ни предлагат да ни били завели на този или онзи покрив – да сме видели панорамата, любезно отказвахме и като погледнехме къщата, след като я отминехме, установявахме, че освен съседния покрив нямаше да видим нищо друго.

Гръмък надпис над една врата привлече вниманието ни: „Тук ще видите най-красивите килими на света". Вътре предлагаха, изтъкани на място, наистина много красиви килими. Една тъкачка ни покани да седнем до нея, върза ни по един вълнен конец на ръцете и като започна да работи, имахме чувството, че работи машина, а не човек. Попитахме дали може да я фотографираме – „Да, но срещу заплащане". Предложих ѝ два дирхема. Като ги видя, тя се намръщи и чак като ѝ показах, че в портмонето си нямам никакви други пари, се съгласи.

ПРЕДАНИЕТО ЗА „АТЧЕ ПЪНАР ЧЕШМЕСИ“

КЕМАЛ РАШИД
ИМАМ НА ГР. КАРЛОВО, ИСТОРИК

Старата чешма в село Анево (Аблаларе), общ. Сопот, обл. Пловдив, според местните хора и една легенда, която се разказва близо четиристотин години, е свързана с историята на „Атче пънар“ (Хатидже пънар, или кладенеца на Хатидже). Легендата за чешмата е преразказана и написана от покойния Ахмед Ходжев от село Анево, един от местните интелектуалци, фотограф и кореспондент на регионалния карловски печат. Легендата гласи следното:

Преди четиристотин години в село Анево живеело момиче на име Атче (Хатидже). Със своята красота, с дългите си коси, сплетени на плитка, с усмивката на лицето си тя пленявала всеки, който я погледнел. Освен че била красива, Хатидже била и много трудолюбива и всеотдайна както в къщната, така и в кърската работа на нивата. Вероятно по тази причина хората започнали масово да назовават дъщерите си с нейното име – Атче, което е променено от Хатидже.

Една сутрин след сабах намаз, обръщайки се към майка си, тя споделила:

– Майко, тази вечер сънувах един сън.

Майката рекла:

– Хаир да е, дъще, разкажи ми съня си.

– Скъпа майко, този сън не беше като другите сънища.

– Разкажи, дъще, не се притеснявай.

– Яви ми се в съня един възрастен човек с бяла брада и със зелен сарък (чалма) на главата, който ми каза да взема една кирка и да започна да копая в тази падина. Поиска от мен да изкопая кладенец, откъдето щяло да бликне вода, от която хората – и не само те, но и животните – щели да се възползват. След това те щели да ми отправят хаир-дуа (добри пожелания), но не само това – щели да споменават името ми с уважение и обич.

След този сън, след всеки сутрешен намаз, Хатидже отивала да копае на мястото, което старият дервиш от нейния сън ѝ посочил. Едва 15–16-годишна, тя работела усърдно не само вкъщи, но и на полето, а сега вече допълнително копаела и на мястото, посочено за кладенец. Носела фередже, а на главата си – бродиран яшмак. Със своята красота, дарена ѝ от Всевишния, тя пленявала и предизвиквала вниманието на всеки, който я погледне. Като че ли била единствена на този свят... Работела неуморно. Въпреки предупрежденията на майка ѝ и баща ѝ, че тази работа не е за момичета, че това е тежка работа, Хатидже не се отказвала и продължавала работата си, както ѝ заръчал старият дервиш, когото сънувала.

Не минало много време и една сутрин, копаейки кладенеца, изведнъж бликнала толкова вода, колкото да задвижи колело на мелница. Хатидже подскочила от радост, наплискала се с избликналата вода. Всички от селото дошли да видят случилото се, пили до насита от тази благодатна вода. Според разказите на местните хора болните оздравели, станало истинско чудо. Оттук насетне хората нарекли този кладенец „Атченин пънаръ“ (кладенеца на Хатидже).

След много време през село Анево минал един човек, който бил от Пловдив. Спрял се в селото, откланял обедния намаз, опитал от водата на „Атче пънар“ и тя много му харесала. Името на човека било Хасан бей. Местните хора му разказали историята на кладенеца. Хасан бей поискал позволение да направи чешма на това място. Събрал баш майстори на чешми и те изградили чешма с три чучура. Колкото и да искал да се запознае с момичето, изкопало кладенеца, Хасан бей никога не го видял. Преди много години тя се превърнала в пери (самодива) и изчезнала безследно. И никой нито я видял, нито я чул.

Един ден Хасан бей, минавайки отново през село Анево, се отбил на чешмата, която бил построил, пийнал вода и изправяйки се, видял, че насреща му била застанала девойка със стомна в ръка.

Хасан бей попитал:

– Ти коя си, как се казваш?

Девойката отговорила:

– А сега, познайте как се казвам!

– Как те наричат? – попитал беят.

– Хатидже къз – отвърнала девойката, – Хатидже се казвам.

– Да, това име съм го чувал много – казал Хасан бей.

И в същия момент девойката със стомната в ръка изчезнала като самодива в небитието и си отишла.

Да, макар че беят е построил чешмата, неговото име не се споменава, то е записано единствено в китабето – строителния надпис на чешмата. Обаче чешмата се споменава от хората вече четиристотин години като „Атче пънар чешмеси“.

От няколко години насам тази чешма в село Анево е отремонтирана по съвременен начин, като няма и помен от предишния ѝ вид, но за щастие, китабето на чешмата е запазено и е поставено на видно място. За съжаление, през годините надписът на османотурски език е леко поизтъркан и не може да се прочете от специалистите, но е ясно, че се споменава за човек от видно пловдивско семейство. А останалото мистериозно не се чете, дори не се чете и годината на построяването на „Атче пънар чешмеси“.

Първият учител на исляма:
МУСАБ ИБН УМЕЙР (Р.А.)

Мусаб ибн Умейр бил един от най-красивите и богати младежи в Мекка, обичан от своите родители, които не жалели нищо, за да подсигурят охолен и спокоен живот за любимия си син. Майка му била изключително богата жена, която избирала най-хубавите дрехи от най-нежна коприна за сина си, подбирала най-ароматните парфюми и когато той минавал по някоя улица, след него се усещало благоуханието на парфюма и хората казвали: „Оттук е минал Мусаб!". Той носел специално направени обувки, докарани чак от далечен Йемен, от провинцията Хадрамут. Дори Расулюллах (с.а.с.) го споменавал и казвал: „Не съм виждал в Мекка някой да има по-красива и чиста коса, по-нежна дреха, нито да е по-облагодетелстван от Мусаб ибн Умейр".

Един ден до ушите на Мусаб стигнала вестта, че самият Аллахов Пратеник (с.а.с.) го кани да посети дома на Еркам и да приеме исляма. Тогава той се отзовал на поканата, отишъл в дома на Еркам и приел исляма. След това излязъл оттам, но дълго време криел новата си вяра и скришом посещавал новия Пейгамбер, за да не ядоса и натъжи своята майка.

Един ден Осман ибн Талха го видял да кланя намаз и го издал пред майка му и неговия род. Тогава те го хванали и го завързали в дома му, за да не се среща с Пратеника, така дълго време останал затворен. Не само това, но майка му го лишила от всички блага, с които го радвала, лишила го от храна и вода, дори го подложила на наказание. Обаче един ден Мусаб избягал и се преселил с мюсюлманите в Хабешистан (Етиопия). Когато се върнал в Мекка с мюсюлманите, с които се преселил, неговото тяло било загрубяло, нямало ги онези нежни дрехи и благоуханията, с които бил известен в Мекка.

Майка му постоянно настоявала да се откаже от новата религия, опитала всички възможни варианти да го разубеди, но не успяла. Дори един ден, когато Мусаб излязъл навън, видял майка си, облечена в черни дрехи, да стои под жаркото слънце, без да се храни и без да пие вода – в знак на протест срещу сина си и новата му религия. Обичта му към нея била силна, затова той отишъл при майка си и я попитал: „Ей, майко! Защо се изтезаваш?", а тя отвърнала: „Ще стоя тук, под слънцето, жадна и гладна, докато не се откажеш от религията на Мухаммед, дори и да умра! А в случай че умра, нека хората те порицават и кажат: „Той уби майка си!". Въпреки сериозните заплахи от страна на майка му, той не се отказал от светлината, която била огряла сърцето му.

Един ден Пратеника (с.а.с.) го зарадвал, изпращайки го в Медина като първи вестител и учител на приелите исляма в Медина. Оставяйки Мекка, семейството и приятелите си, Мусаб отишъл в непознатата за него земя като странник, без да познава никого там. Той поставил основните тухли в изграждането на ислямския център в Медина, от него приели исляма видни сахабии като Саад ибн Муаз, Саад ибн Убаде и други.

Мусаб ибн Умейр в Медина живеел скромно в джамията при асхаб-ус-суффе (ученолюбивите бедняци). Един ден Али ибн Ебу Талиб го видял и когато си спомнил как бил в Мекка, се разплакал.

Мусаб участвал в битката при Бедр заедно с Пейгамбера (с.а.с.). През втората година след хиджрета взел участие и в битката при Ухуд. Бил знаменосец и въпреки че чул вестта, че Пратеника на Аллах е убит, той не се поколебал, а продължил да се бори, дотолкова, че отсекли дясната му ръка, а той взел знамето в лявата и продължил да се бори, четейки следния айет: „Мухаммед не е друго, освен пратеник, преди който имаше други пратеници. Нима ако умре или бъде убит, ще се отречете?". Обаче отсекли и лявата му ръка, след което бил повален на земята и убит. След приключване на битката, когато неговите другари го взели, за да го погребат, виждайки го, Расулюллах (с.а.с) се разплакал, като си спомнил за него и живота му в Мекка, а сега – с отрязани ръце, с къса вълнена дреха, която не покривала дори цялото му тяло… При погребването, ако с дрехата му покриели главата му, то краката му се откривали, а ако покриели краката му, то главата му се откривала. Тогава Пратеника (с.а.с.) наредил да покрият главата му с дрехата, а краката му – с растението изхир. Мусаб загинал като шехид и нямало с какво да го покрият…

След години Абдуррахман ибн Авф, когато говеел и му поднесли храна, си спомнил за любимия си брат по вяра Мусаб и рекъл: „Мусаб бе убит и той бе по-превъзходен от мен, нямаше с какво да го облечем, за да го погребем, а аз сега имам изобилно препитание", разплакал се и оставил храната, без да я докосне.

Така е живял първият вестител на исляма – Мусаб. Отказал се от коприната, парфюмите и охолния живот и предпочел да бъде редом до Пратеника (с.а.с.) в най-големите трудности, пожертвал себе си, за да просвети хората в Медина в исляма, воювал рамо до рамо с Пейгамбера (с.а.с.) при Бедр и Ухуд, където бил пронизан от вражески саби и стрели, и си заминал от земята на четиридесет години. Аллах да бъде доволен от този велик човек и да го дари с висините на дженнета!

МУХАММЕД КАМБЕР ИМАМ-УЧИТЕЛ

ИМАМЪТ НА РАЗГРАДСКАТА ДЖАМИЯ СТАНА ХАТИБ No 1 В БЪЛГАРИЯ

Имамът на разградската джамия „Ахмед бей“ Шакир Ахмедчиков грабна първото място на проведеното първо Национално състезание по хитабет в Хасково. Във финала на съревнованието се включиха петима хатиби – след предварителна селекция от 21 участници. Разградският имам се представи блестящо, оставяйки зад гърба си имамите Хюсеин Камберов от Смолянско и Мехмедемин Мехмедеминов от София, заели съответно второто и третото място. Финалистите бяха поздравени от главния мюфтия Мустафа Хаджи за майсторски изнесените петъчни проповеди, след което им бяха връчени специални плакети, грамоти и парични награди. Жури в първото по рода си състезание по хитабет в България бяха Ведат С. Ахмед, Бирали Бирали и Бейхан Мехмед.

ПУБЛИЧНА ПРЕЗЕНТАЦИЯ НА ДЕЙНОСТТА НА СМОЛЯНСКОТО МЮФТИЙСТВО

Районно мюфтийство – Смолян, поде нова инициатива и презентира публично дейността си. Това стана на 21 ноември 2019 г. пред жителите на общ. Рудозем. Презентацията бе представена от районния мюфтия на Смолян Неджми Дъбов.

Събитието имаше за цел да покаже пред обществеността най-важните дейности в административната, благоустройствената, образователната, социалната и публичната сфери на дейност на Смолянското мюфтийство. За всяка една от посочените сфери районният мюфтия представи реализирани проекти през последните десет години и даде подробности относно тяхното осъществяване. Сред официалните гости на мероприятието бяха ръководителите на местната власт, бизнесмени и общественици.

СТИПЕНДИЯ НА ИМЕТО НА ПОКОЙНИЯ ИБРАХИМ ЯЛЪМОВ

С решение на Управителния съвет на Българската асоциация на завършилите висше ислямско образование (БАЗВИО) от 02.11.2019 г. беше учредена годишна стипендия на името на покойния доц. д-р Ибрахим Ялъмов, дългогодишен преподавател и ректор на Висшия ислямски институт (ВИИ). С нея ще се поощрява образователно-просветната дейност сред мюсюлманите и ще бъде подпомаган процесът на подготвяне на ерудирани изследователи от мюсюлманската общност в България, поставяйки акцент върху ислямската теология.

За подпомагане на тази инициатива БАЗВИО организира благотворителна кампания за набиране на средства за Фонд „Стипендия на името на доц. д-р Ибрахим Ялъмов“.

XV СРЕЩА НА ИСЛЯМСКИТЕ ТЕОЛОЗИ В БЪЛГАРИЯ

На 1–3 ноември тази година в Духовно училище – Момчилград, се състоя национална среща семинар на завършилите висше ислямско образование. В нея участваха около 180 възпитаници на висши ислямски училища в България и извън страната. Традиционната среща се проведе във вид на семинар, на който бяха изнесени лекции и проведени дискусии по актуални за мюсюлманите въпроси.

СРЕЩА СЪС СИРАЦИ В СЛИВЕНСКО

В рамките на Седмицата на сираците, провеждаща се в национален мащаб, на 27 ноември беше организирана среща със сираци в с. Ябланово, обл. Сливен. 9 от 11-те сираци от Сливенския регион се отзоваха на поканата на домакина – районния мюфтия на Сливен Акиф Акифов. Специално за мероприятието бяха дошли зам.-главният мюфтия Бирали Бирали, експертите от Главно мюфтийство Джафер Исов и Сейхан Мехмед.

По време на срещата бяха обсъдени проблемите на деветте деца, получаващи ежемесечна помощ от Мюсюлманско изповедание. Децата бяха придружавани от свой родител или настойник. На раздяла всички дечица получиха подаръци от Районното и от Главното мюфтийство.